САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

НЬУРБА

ХАҺЫАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

12+

2021 сыл
Ахсынньы
9 күнэ
Чэппиэр
48 №
(11970)

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улууһун "Ньурба" ("Огни Нюрбы") хаһыат редакцията" автономнай тэрилтэ

Ахсынньы 6 к. улуус салайааччыларын планеркатын ***улуус баһылыгын үпкэ, экэниэмикэҕэ, инвестицияҕа уонна бырайыактары салайыыга солбуйааччыта Николай Бурнашев*** салайан ыытта. Улуус баһылыга Алексей Иннокентьев Дьокуускайга командировкаҕа улуус туруорсуулаах боппуруостарынан үлэлэһэ сылдьарын, СӨ Спордун министиэристибэтин Коллегиятын ахсынньы 8 күнүнээҕи сүбэ мунньаҕын кэнниттэн кэлиэҕин иһитиннэрдэ. 2026 с. СӨ Норуоттарын спортивнай оонньууларын ханна ыытарга куонкуруска Ньурба, Хаҥалас уо.д.а. улуустар кытталлар.

Улуустааҕы киин балыыһа кылаабынай бырааһа Наталья Павлова иһитиннэрбитинэн, ааспыт өрөбүллэргэ коронавируснай инфекциянан ыалдьыы түбэлтэтэ бэлиэтэммэтэ. Барыта 100 киһи эмтэнэр, ол иһигэр Ньурбаҕа - 94 (стационарга - 26, тастан - 68 киһи), Дьокуускайга ЯРКБ-га - 6 киһи. Ньурбаҕа 1 ыарыһах өллө.

Ааспыт нэдиэлэ устата 825 киһи вакцинация 1-кы, 2-с компоненнарын уонна биирдэ бэриллэр "Спутник лайт" быһыыны ылла. Вакцинация толору куурыһын 8730 киһи ааста, бу былаан (12677 киһи) 68,8%-гар тэҥнэһэр, ол эбэтэр улахан дьон 80%-на ылыахтааҕын 55%-на ылла. Ревакцинацияны 1634 киһи ааста. Тас дойдулар гражданнарыгар анаан 80 вакцина атыылаһыллан кэлбит, 13 киһи быһыы ылбыт.

Улуус баһылыгын көмөлөһөччүтэ-сүбэһитэ Галина Николаева чуолкайдаабытынан, улууска үлэлээбит 70-са омук дьонуттан 30-са киһи барда, өссө барыахтаахтар.

Роспотребнадзор Ньурбатааҕы территориальнай отделын салайааччыта Андрей Федоров ааспыт нэдиэлэҕэ ОРВИ сибикилээх 123 киһи көрдөрүммүтүн, коронавируснай инфекциянан сутуллубут дьону кытта контактаах 228 киһи изоляцияҕа олорорун иһитиннэрдэ. Ааспыт нэдиэлэ устата ковидынан ыалдьыы туһунан 26 суһал иһитиннэрии киирбит, ол иһигэр Ньурба к. - 16 уонна нэһилиэктэргэ - 10. Онон 7-лии түбэлтэ - оҕолор уонна эмиэ 60-тан аҕа саастаах дьон. 60-тан аҕа саастаах дьон вакцина ылыыта бытаарбытынан сибээстээн, Андрей Федоров суһал ыстаап мунньаҕар ханнык эмэ миэрэни толкуйдуур наадатын бэлиэтээтэ.

"ОДьКХ" ГУП Ньурбатааҕы филиалын дириэктэрэ А.С.Тихонов, "Арыылаах" ХЭТ дириэктэрэ А.Н.Тихонов үлэ этэҥҥэ, штатнай эрэсииминэн барарын эттилэр. ОДьКХ аварийнай-диспетчерскэй сулууспатыгар нэдиэлэ устата 113 ыҥырык киирбит. "Арыылаах" ХЭТ Кировтан чоҕун тиэйэн эрэр.

Улуустааҕы үөрэх управлениетын салайааччытын солбуйааччыта Данил Федоров бары оскуолалар уонна оҕо уһуйааннара сирэй (очно) үөрэтэ олороллорун иһитиннэрдэ. Ааспыт бээтинсэтээҕи туругунан оскуола 6 үөрэнээччитэ уонна 8 үлэһитэ, оҕо уһуйаанын 1 оҕото уонна 6 үлэһитэ ковидынан ыалдьаллар. Кэнники кэмҥэ коронавируснай инфекциянан ыалдьыы намтаабыта бэлиэтэнэр. Үөрэх эйгэтин 1915 үлэһитэ быһыыны ылла (89%), бу өрөспүүбүлүкэ орто көрдөрүүтүгэр тэҥ. Ревакцинация көрдөрүүтэ кыра, 190 эрэ киһи ааста. Үөрэх тэрилтэлэрэ ревакцинацияҕа үлэ былаанын оҥостоллор. Саҥа дьыллааҕы тэрээһиннэргэ бэлэмнэнии барар. Оскуолалар уонна уһуйааннар оҕолорун 80%-тан итэҕэһэ суох грипп утары быһыыны ылбыт буоллахтарына биирдэ Саҥа дьыллааҕы тэрээһин ыытыллара көҥүллэнэр.

Федеральнай бүддьүөттэн хапытаалынай өрөмүөнҥэ куонкуруска Ньурба 1 уонна 2 №-дээх оскуолалара киирсэллэр, түмүгэ бу ыйга биллиэхтээх. Аны сайын бу оскуолалар өрөмүөннэнэр буоллахтарынна, ЕГЭ уонна ОГЭ ыытыллар пууннарын атын оскуолаҕа көһөрөр боппуруос турар.

РФ ИДьМ Ньурба оройуонунааҕы отделын нач. солбуйааччыта Николай Рожин эппитинэн, ааспыт нэдиэлэ устата 65 сайабылыанньа уонна биллэрии киирбит. 8 буруй оҥоһуллубут, ол иһигэр 1 - уоруу, 2 - түөкүннээһин. 96 боротокуол толоруллубут, ол иһигэр ГАИ хайысхатынан - 67, суоппар дастабырыныната суох 3 киһи тутуллубут. Дьон түөкүннээһиҥҥэ киирэн биэрэрэ син-биир тохтообот, Интэриниэтинэн табаар сакаастаары албыннаталлар. Онон полиция отдела дьон саайтары үчүгэйдик көрөн-билсэн баран, биллэр, бэрэбиэркэлэммит саайтарга эрэ сакаас оҥорорго сүбэлиир.

"Автодор РИК" гендириэктэрин солбуйааччыта Сергей Никифоров ахсынньы 1 к. Бүлүү өрүскэ Күндээдэ уонна Үөһээ Бүлүү аннынан 4 т диэри массыыналар туоруллара көҥүллэммитин, ахсынньы 10 к. 10 т. диэри көҥүллэниэхтээҕин, билигин муус халыҥын кээмэйдииллэрин иһитиннэрдэ.

Социальнай көмүскэл управлениетын салайааччыта Ирина Находкина үлэ былааннаахтык барарын, үлэ бэтэрээнигэр хамыыһыйа мунньаҕа буолбутун, сыллааҕы үлэ отчуоттарын оҥороллорун эттэ. ДИПИ-гэ 3 киһиэхэ путевка кэлбит, 2 киһи киириэхтээх, өссө 5 киһиэхэ хамыыһыйанан көрөн быһаарыы ылыммыттар. Ирина Находкина улуустааҕы киин балыыһа дьон кыһалҕатын өйдөөн, дьиэтэ суох дьону балыыһаҕа киллэрэрин иһин махталын тиэртэ.

Социальнай өнөөнү ылааччылар 73%-нара коронавируснай инфекцияны утары вакциналаммыттар. Үлэһиттэр ковидтан 100% быһыыны, итиэннэ 10-тан тахса үлэһит грипполу ылбыттар. Социальнай үлэһиттэр нэдиэлэ аайы медиктэрдиин дьиэҕэ тиийэн быһыы туруорарга кытталлар, аныгыскы нэдиэлэҕэ нэһилиэктэринэн барыахтаахтар.

Пенсионнай управление салайааччыта Владимир Моисеев сонуннары киэҥник тарҕатар сорох сириэстибэлэринэн пенсионнай фонда тэйиччиттэн үлэҕэ барарын туһунан сымыйа сураҕы, итиэннэ бу сыл сэтинньи-ахсынньы ыйдарыгар 1, 2, 3 группалаах инбэлииттэргэ 10 тыһ. солк. биир кэмнээх көмө харчытын ылыахтарын туһунан алҕас тарҕаммыт сыыһа иһитиннэриилэргэ итэҕэйбэттэригэр эттэ. Үлэлээбэт биэнсийэлээхтэргэ 2022 с. тохсунньу 1 к. биэнсийэ 5,9% эбиллэрин, Арассыыйа маткапитала олунньуттан үрдүөхтээҕин иһитиннэрдэ.

Культуура департаменын салайааччыта Розалия Тихонова Дьокуускайга олоҥхо декадатыгар баран кыттыбыттарын, Чиллэ Баһылай уонна Тамара Федоровна өрөспүүбүлүкэҕэ олоҥхоһут аатын бигэргэппиттэрин, атыттар да көхтөөхтүк кыттыбыттарын бэлиэтээтэ. Аныгыскы субуотаҕа Дьокуускайга чулуу дьоммут С.В.Васильев уонна В.А.Петрова бэлиэ сылларыгар анаммыт үбүлүөйдээх тэрээһиннэр буолалларын, манна бараррга тыраныспар боппуруоһа быһаарыллыахтааҕын эттэ.

Үп управлениетын салайааччыта Алена Семенова 2022 с. улуус бүддьүөтүн бырайыагар үлэ барарын, үгүс нэһилиэктэр классификация кодтарынан реестри биэрбиттэрин, кэлэр сылга субсидия бу сыллааҕы таһымынан хааларын, сыллааҕы отчуот үлэтэ саҕаламмытын иһитиннэрдэ. МТ-лэр счеттарыгар кэлэн сытар үбү кэмигэр туһаналларыгар эттэ. Үтүө дьыала хамсааһынын чэрчитинэн тутулла турар Маар уһуйааныгар - 4,7 мөл. солк., Хаҥалас уһуйааныгар 2,6 мөл. солк. кэлбит.

КИО бэрэссэдээтэлэ Сергей Михайлов Ст. Васильев аатынан сылгы собуотугар инвентаризация болдьоҕо уһатыллар буолбутун эттэ.

Физическэй культуура уонна спорт управлениетын салайааччыта Роберт Алексеев СӨ Спордун министиэристибэтин Коллегиятыгар кытта оптуорунньукка баралларын иһитиннэрдэ. Үөрэхтээһин экспедициятын чэрчитинэн Өрөспүүбүлүкэтээҕи спортивнай резервэни бэлэмниир киинтэн кэлэн 4 күн устата үлэлээн, оҕолору көрөн-истэн, чинчийэн сүүмэрдээн бардылар. Норуоттар икки ардыларынааҕы кылаастаах спорт маастара, Европа 4 төгүллээх призера, аан дойду Кубогын кыайыылааҕа Владислав Андреевы улахан спортан атаарыыга бэлэмнэнии үлэтэ ыытыллар.

Ростелеком филиала "Сахателеком" Ньурбатааҕы тэрилтэтин салайааччыта Василий Муксунов Сииттэ таһыгар "Кобяйский экспресс" сибээс линията умайан, сэтинньигэ Бүлүү улуустарын сибээһин линиятыгар улахан ноҕуруууска үөскүү сылдьыбытын, ити оҥоһуллан туоратыллыбытын эттэ.

Улуус дьаһалтатын тэрийэр-быраап боппуруостарыгар уонна нэһилиэктэри кытта үлэҕэ управлениетын салайааччыта Наталия Петрова бу нэдиэлэтээҕи үлэ былаанын билиһиннэрдэ. Тэрээһин даҕаны үгүс: бэнидьиэнньиккэ - "Ньурба лиидэрдэрэ" дьыалабыай оонньуу финала, В.А.Петрова төрөөбүтэ 85 сылын ыытарга улуустааҕы хамыыһыйа мунньаҕа, Антоновка орто оскуолатын дириэктэригэр куонкурус. Үөрэхтээһин экспедициятын үлэтин түмүгүнэн Өрөспүүбүлүкэтээҕи спортивнай резервэни бэлэмниир киин улуус салалтатыгар этиилээх тахсыбыт, бииргэ үлэлиир туһунан сөбүлэһии илии баттаныахтаах. Ахсынньы 1-10 кк. улууска инбэлииттэр декадалара ыытылла турар. 09.12.21 с. - Аҕа дойду Дьоруойдарын күнэ; Аан дойдутааҕы хоруупсуйаны утары охсуһуу күнэ; МТ баһылыктарыгар, улуус Сэбиэттэрин бэрэссэдээтэллэригэр, хонтуруолунай-счетнай палаата бэрэссэдэтэллэригэр аналлаах сэминээр; Бүлүүтээҕи педколледж бэлиэ сылыгар анаммыт "Көмүс чуораан" өрөспүүбүлүкэтээҕи эстафетата Үөдэйгэ кэлиитэ, КДН сүбэ мунньаҕа. 10.12.21 с. "Мин уонна мин настаабынныгым" күрэх муниципальнай түһүмэҕэ; сэллиги утары хамыыһыйа сүбэ мунньаҕа, Хорула оскуолатын начаалынай куорпуһун дьиэтэ аһыллыыта. Субуотаҕа - В.А.Петрова төрөөбүтэ 85 сылыгар аналлаах "Кинилэр аттарын өйдүүбүт" эстафетатын Дьиикимдэттэн Ньурба к. туттарыы; Малдьаҕар оскуолатын 100 сылыгар анаммыт үбүлүөйдээх тэрээһин; Н.Т.Степанов төрөөбүтэ 100 сылыгар уонна кини аатын сүгэр Чаппандатааҕы музей 50 сыла. 12.12.21 с. - РФ Конституциятын күнэ, Бүтүн өрөспүүбүлэкэтээҕи дьону приемнуур күн ыытыллыаҕа.

Октябрьскай нэһилиэк баһылыга Семен Корякин нэһилиэккэ 10 киһи ковидынан ыалдьарын, ааспыт нэдиэлэ устата 25 киһи быһыы ылбытын, барыта 1527 киһи вакцинацияламмытын (77%) эттэ. Улуус Сүбэтин дьокутааттара "Ньурба-Агро" МТС-ка сылдьан үлэни билсибиттэр, саҥа хотон тутулла турар, ис өттүгэр субуотунньук ыытыллыахтаах. Элбэх аналлаах култуура эбийиэгин холлоҕоһо бүтэн эрэр, онтон сарайын сабыахтаахтар.

Ньурба к. баһылыгын солбуйааччыта Мария Куличкина ахсынньы 1 к. "Кыһын Саха сириттэн саҕаланар" бэстибээл чэрчитинэн Саҥа дьыллааҕы харыйа уотун уматыы тэрээһинэ ыытыллыбытын иһитиннэрдэ, тэрилтэлэр территорияларын киэргэтэллэригэр ыҥырда.

ОДьКХ департаменыттан Мандаров кэлэн "Саахалланар туруктаах дьиэлэртэн көһөрүү" тосхолунан тутулла турар 2 дьиэни көрбүт. Бу нэдиэлэҕэ 49 кыбартыыралаах дьиэ бэдэрээтчитэ "Региональнай сайдыы" ХЭТ-и кытта туттарсыы аактата илии баттаныахтаах. "Виком" ХЭТ тута сылдьар 24 кыбартыыралаах дьиэ үлэтэ элбэх ситэриллэ илик.

Дьэллик ыттар боппуруостарыгар борокуратуура кыттыылаах сүбэ мунньах ыытылынна, дьоҥҥо ыттарын босхо ыыппаттарын туһунан өйдөтүү үлэтэ барыан наада. Учуокка турар ыттардаах ыаллары кэрийэн көрүөхтээхтэр, бу кэмҥэ тиэргэҥҥэ ыттара суох буоллаҕына миэрэлэр ылыллыахтара. Бөх таһыыта тиэхиньикэ алдьанарынан сибээстээн бытааннык барар.

Мария Куличкина дьиэтэ-уота суох, ускул-тэскил олохтоох дьону олордорго куорат дьаһалтата дьиэтэ суоҕун этэн туран, биэдэмистибэлэр икки ардыларынааҕы хамыыһыйа мунньаҕын ыытан сүбэлэһэргэ этии киллэрдэ.

Кэпсэтиигэ кыттан Наталья Павлова дьиэтэ суох дьон бары куһаҕан дьаллыктаах буолбатахтарын, кинилэр ортолоругар чугас дьонун көрүүтэ суох кырдьаҕастар баалларын, дьиэтэ суох дьону уһуннук балыыһаҕа сытыарар сатамматын эттэ. Ирина Находкина Дьокуускайга "Тирэх" диэн киин баарын холобурдаан, Ньурбаҕа ускул-тэскил олохтоох дьону быстах кэмҥэ олордорго аналлаах дьиэ наадатын бэлиэтээтэ.

Николай Бурнашев улуус үбүттэн Саҥа дьыллааҕы елка ылыллан субуотаҕа аҕалыллыбытын, Ньурба к. Ст. Васильев болуоссатыгар туруоруллуоҕун иһитиннэрдэ.

Улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлэ Сергей Евсеев улуустан Кыайыы болуоссатын содержаниетыгар үп көрүллэрин, ол эрээри тоҕо хаара күрдьүллүбэтин, сырдатыыта суоҕун ыйытта. Мария Куличкина быһаарбытынан, 2 дворник баар эрээри үлэлэрин кыамматтар. Кыайыы болуоссатын сырдатыыта туһунан сэмэни мээрийэ ылынарыгар этилиннэ.

ИСУ салайааччыта-улуус баһылыгын туһууга солбуйааччыта Макар Семенов тыйаатыр дьиэтин тутуута кэлэр сыл бэс ыйын 30 к. диэри уһатыллыбытын, "РИК+" хампаанньа дириэктэрин Сэбиэтин быһаарыыта тахсыахтааҕын иһитиннэрдэ.

Улуус дьаһалтатын пресс-сулууспата.

– Олохтоох салайыныы –

Планерка сонуннара

– Олохтоох көҕүлээһиннэри өйүүр бырагыраама –

Уу баһар массыынаны туруорустубут

Дьаархан нэһилиэгин олохтоохторо "Саха өрөспүүбүлүкэтин олохтоохторун көҕүлээһиннэрин өйүүр" бырагыраманы биһирииллэр. Сэтинньи ыйтан бэлэмнэнэн түмүктүүр мунньахтар куйаар ситимин нөҥүө буолан аастылар. Нэһилиэк сүрүн кыһалҕатын быһаарар биир суол дьүүллэһилиннэ. Бу бырагыраамаҕа нэһилиэк өр да кэтэспит, наадалаах тыын боппуруостарынан уу баһар массыына буолла.

Кэккэ сылларга Дьаархан нэһилиэгэ бу күрэхтэ кыттан эти-хааны эрчийэр былаһаакка, киирии ытык бэлиэ, Бөлөрүүс тыраахтар уо.д.а ылан турардаахтар.

Алтыннны ыйга хамсык кэмнэр буолан нэһилиэнньэ эмиэ зуум нөҥүө мунньахтаабыта. Элбэх киһи кыттыыны ылан водовоз наада диэннэр этиилэрин киллэрбиттэрэ. Ханнык да нэһилиэккэ уу баһар массыына наһаа наадалаах. Тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар, толору хааччыллыылаах олорор дьиэлээх ыалларга, киһи улаханнык саҥарбакка суруйарынан "баһаар" да буоллаҕына биһиэхэ көмө буолар көлө.

Билигин сыана барыта үрдүү турар. Нэһилиэк ылыан баҕарар водовоһа 3250000 солк.

Олохтоохтор көҕүлээһиннэрин өйүүр куонкурска кыайыахпыт диэннэр олохтоохтор эрэллээхтэр.

Анна ГРИГОРЬЕВА.

– "Лидеры Нюрбы" –

Лучшие социальные проекты получат гранты

Состоялся финал деловой игры "Лидеры Нюрбы", где глава района Алексей Иннокентьев, его заместители и другие руководители выступили в качестве экспертов. Целью этого районного кадрового конкурса является выявление и поддержка талантливых, перспективных руководителей и специалистов, лидеров Нюрбинского района. Для участия в этом конкурсе руководство района с сентября провело отбор активной и перспективной молодежи.

Молодежь района приняла активное участие, 6 декабря они защитили свои проекты. 20 победителей получат гранты на обучение в лучших образовательных учреждениях страны. Лучшие из лучших включены в программу развития управленческого кадрового резерва Нюрбинского района. Согласно первоначальному плану, было решено профинансировать 5 лучших проектов: "Я - будущий эксперт по финансам", "Агро-проект по выращиванию овощных культур", "Слет ДПК", "Спортивные единоборства в массы", "Сила Нюрбы - Сата". Но, с учетом мнения экспертов конкурса, дополнительно отобрали проект о создании Медиацентра фонда Ф.Г.Сафронова на базе его фонда частной коллекции книг, который районной библиотеке передала его вдова, заслуженная учительница ЯАССР Т.А.Белозерова.

В этом году проект проводился при поддержке Грантов Главы РС (Я) и Фонда президентских грантов.

Пресс-служба администрации МР.

– В.А.Петрова төрөөбүтэ 85 сылыгар –

Ньурба улууһа салгыы сайдыытын түстээбитэ

1994 с. Ньурба улууһун сиригэр-уотугар алмаас баайдаах сирдэр көстүөхтэриттэн уонна балары туһаҕа таһаарыыга үлэ саҕаланыаҕыттан, биһиги улууспут иннигэр саҥа сырдык саҕахтар арыллыбыттара. Накыыннааҕы алмаастаах сирдэри туһаҕа таһаарыы Ньурба улууһун уонна бүттүүн өрөспүүбүлүкэ экэнэмиичэскэй сайдыытыгар төһүү буолбута.

Ил Түмэн 1997 с. балаҕан ыйын 27 к. Уураҕынан Ньурба куорат статустаммыта. Ньурба улууһун уонна Ньурба куорат социальнай-экэнэмиичэскэй сайдыытыгар кэскиллээх былаан ырытан оҥоһуллубута. Тутууга, тыа хаһаайыстыбатыгар уо.д.а. норуот хаһаайыстыбатын салааларыгар хаттаан саҥа тыын киирбитэ. Бэйэтин экэнэмиичэскэй суолтатынан Ньурба улууһа Мирнэй, Нерюнгри уонна Ленскэй оройуоннарын кытта өрөспүүбүлүкэҕэ инники кэккэҕэ тахсыбыта.

Ньурба улууһугар алмаас бырамыысыланнаһа үөскээһинин улуус олохтоохторо өрөспүүбүлүкэ таһымнаах номохчо киирбит салайааччы, СӨ, Ньурба, Горнай, Абый уонна Муома улуустарын бочуоттаах олохтооҕо, 1995-2002 сс. Ньурба улууһун баһылыга Варвара Андреевна Петрова аатын кытта ситимнииллэр. Кини көҕүлээһининэн уонна СӨ 1-кы Бэрэсидьиэнэ М.Е.Николаев өйөбүлүнэн, 1996 с. ахсыннны 16 күнүнээҕи СӨ Бэрэсидьиэнин Ыйааҕынан "АЛРОСА" дочернэй тэрилтэтэ - "АЛРОСА-Ньурба" АА Уо тэриллибитэ. 1997 с. от ыйын 15 күнүгэр "Арассыыйа-Саха сирин алмаастара" АК, "АЛРОСА-Ньурба" АА Уо уонна Ньурба улууһун икки ардыгар декларация илии баттаныыта Ньурба улууһугар алмаас бырамыысыланнаһын тэрилтэтэ тэриллибит күнүнэн ааҕыллар.

Накыыннааҕы уонна Ботуобуйатааҕы алмаастаах туруупкалар базаларыгар Ньурбаҕа регистрацияларыгар "АЛРОСА-Ньурба" АА Уо тэриллиитэ Ньурба улууһун историятыгар сүҥкэн суолталаах историческай түгэнинэн буолбута. Бу уопсастыба тэриллэригэр Варвара Андреевна былаас ханнык баҕарар таһымыгар улууһун, дьонун-сэргэтин интэриэһин туһугар хорсуннук киирсэрин, ылыммыт санаатын тиһэҕэр тиэрдэргэ туохтан да булгуруйбат дьулуурдааҕын көрдөрбүтэ.

Уһун унньуктаах кэпсэтиилэр түмүктэригэр "АЛРОСА-Ньурба" АА Уо 10%-наах аахсыйата уонна Накыыннааҕы бырамыысыланнай былаһааккаҕа тутууга көрүллэр үптэн 10%-на улууска бэриллибитэ. Итинэн Ньурба улууһун баһылыга В.А.Петрова өрөспүүбүлүкэ салалтатын өйөбүлүнэн сир баайын туһаҕа таһаарар тэрилтэни кытта Ньурба улууһун социальнай-экэнэмиичэскэй сайдыытыгар уһун кэмнээх сөбүлэһии түһэрсиллэригэр акылаат уурбута. Бу билигин даҕаны ситиһиилээхтик салҕанар. Онтон кэлин "Ньурба", "Марха", "Майскай" туруупкалар, сир үрдүгэр ыһылла сытар алмаастаах сир аһыллыбыттара.

Оччолорго Накыын бырамыысыланнай былаһааккатын тутууга барыта холбоон 3 тыһ. тахса үлэһиттээх 30-тан тахса тэрилтэ, ол иһигэр тас дойдулартан кэлэн, үлэлээбиттэрэ. Варвара Андреевнаны кытта чугастык алтыспыт, улуус баһылыгын бырамыысыланнаска, тутууга уонна ОДьКХ-ҕа солбуйааччытынан үлэлээбит Макар Семенов бэлиэтээбитинэн, бу тэрилтэлэр салайааччыларын ортотугар Варвара Андреевна утары этиппэттии улахан аптарытыаттааҕа. Кини кылгастык "Маннык сатаммат" диэн этиитэ хампаанньа салайааччыларын улуус интэриэһин учуоттуур быһаарыыны булалларыгар күһэйэрэ. Бу чуолаан олохтоох нэһилиэнньэни Накыын бырамыысыланнай былаһааккатыгар инфраструктура эбийиэктэрин тутуу уонна Ньурбатааҕы ГОК-ка үлэлэтии боппуруостарыгар сыһыаннааҕа.

"АЛРОСА-Ньурба" хампаанньа суотугар олохтоох дьону алмаас бырамыысыланнаһыгар сыһыаран үлэлэтиигэ улуустааҕы бырагыраама ырытан оҥоһуллан бигэргэтиллибитэ. Алмаас хампаанньатын хонноҕор улуус кэккэ улахан тэрилтэлэрэ - Степан Васильев аатынан сылгы собуота, "Сүлэ" ХЭТ, "Иис-Уус АРН" ХЭТ киирбиттэрэ. Бу тэрилтэлэргэ үлэлэрин көрдөрүүлэрин туоспаралларыгар уонна уустук 90-с сыллары этэҥҥэ аһаралларыгар кыах биэрбитэ. В.А.Петрова үлэттэн туораабыта ырааппытын кэннэ суох буолбут "Иис-Уус АРН" ХЭТ-кэ олус хаачыстыбалаах оҕо таҥаһын, утуйар таҥаһы уо.д.а. тигэллэрэ. Тэрилтэ бэйэтин кэмигэр "Арассыыйа 100 бастыҥ табаара" Бүтүн Арассыыйатааҕы куонкурус кыайыылааҕынан буолбута.

Варвара Андреевна алмаас бырамыысыланнаһа улуус социальнай-экэнэмиичэскэй сайдыытыгар кыттыһыытыгар уурбут бөҕө акылаата күн бүгүҥҥэ диэри салҕана турар. Алмаас хостонуутун барыыһыттан улууска тиксэр үп суотугар Ньурба к. 2 №-дээх оскуолата, техническэй лицей, Маалыкай, Антоновка, Өҥөлдьө оскуолаларын таас дьиэлэрэ уо.д.а. тутуллубуттара. Күн бүгүн Күндээдэ, Чаппанда, Чуукар оскуолаларын тутуулара, уулуссалары аспааллаһын бу харчыттан үбүлэнэ тураллар.

Онон Варвара Андреевна Петрова улууспут өр кэмнээх сайдыытын түстээбит дьоһуннаах салайааччы быһыытынан сыаналанар. Кини аата, дьон-норуот уопсай интэриэһинэн салайтаран хайдах үлэлээбитэ-хамсаабыта дьон-сэргэ өйүгэр-санаатыгар мэлдьи тыыннаах буолуоҕа.

Геннадий АНТОНОВ.

– Республика сонуна –

Өрөспүүбүлүкэ 2022 с. бүддьүөтэ өтөрүнэн буолбатах дохуоттаах суумалаах буолла

Соторутааҕыта Ил Түмэн уочараттаах 31-с пленарнай сүбэ мунньаҕар өрөспүүбүлүкэ эһиилги бүддьүөтүн бүтэһиктээх ааҕыынан ылыннылар. Бу туһунан Ил Түмэн судаарыстыбаннай тутууга уонна олохтоох салайыныыга сис кэмитиэтин бэрэссэдээтэлэ Владимир Прокопьев сиһилии санаатын үллэстэр.

"СӨ Судаарыстыбаннай Мунньаҕа - Ил Түмэн сэтинньи 30 к. өрөспүүбүлүкэ судаарыстыбаннай бүддьүөтүн иккис уонна бүтэһиктээх ааҕыыга көрдө, - *диир Владимир Михайлович*. - Тоҕо диэтэххэ, сокуон быһыытынан тохсунньу 1 к. диэри кэлэр сыллааҕы субъект бүддьүөтэ ылыллыахтаах. Өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтэ өтөрүнэн буолбатах улахан дохуоттаах суумалаах буолбутун бэлиэтиибин. Ол курдук, өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтэ бастакы ааҕыыга көрүллүбүтүн кэннэ, өссө 32 млрд. солк. эбиллэн, 2022 с. өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүн дохуота 264,5 млрд. солк. тэҥнэстэ.

Ол иһигэр өрөспүүбүлүкэ бэйэтин нолуогуттан уонна нолуок буолбатах дохуоттуттан киирэр үбэ 151 млрд. солк. буолла. Ол аата өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүн дохуотун үксэ өрөспүүбүлүкэ иһигэр хомуллубут нолуоктартан уонна нолуок буолбатах дохуоттартан үөскэтиллэр. Ити сүрдээх улахан көрдөрүү. Манна даҕатан этиэххэ наада: атын источниктартан, атын бүддьүөт таһымнарыттан дохуот быһыытынан 113 млрд. солк. киирдэ. Ити сүрүннээн федеральнай бүддьүөттэн кэлэр араас хайысхалаах дотациялар, субсидиялар уонна субвенциялар буолаллар.

Өрөспүүбүлүкэ кэлэр сыллааҕы бүддьүөтүгэр эбии кэлбит 32 млрд. солк. иһигэр нолуок дохуоттарбыт - 13 млрд. солк., итиэннэ 19 млрд. солк. сүрүннээн федеральнай бүддьүөттэн уонна "АЛРОСА" АК дивидениттэн кэллэ. Бу көннөрү эн баҕардыҥ да кэлэн хаалар үп буолбатах. Ити өрөспүүбүлүкэ салалтатын күүстээх үлэтин түмүгэр ситиһилиннэ. Биһиги өрөспүүбүлүкэбит Аҕа баһылыга Айсен Николаев, өрөспүүбүлүкэ Бырабыыталыстыбата уонна туһааннаах министиэристибэлэр федеральнай былаас таһымнарын кытта күүскэ үлэлэһэн, дакаастаһан араас хайысханан бу харчыны аҕаллылар. Ол иһигэр Госдумаҕа Саха сириттэн дьокутаат, Госдума бүддьүөт кэмитиэтин чилиэнэ Галина Иннокентьевна Данчикова сүрдээх элбэҕи үлэлээн, миллиардынан үбү өрөспүүбүлүкэҕэ аҕаларга күүс-көмө буолла диэн этиэххэ наада.

Оттон, дьэ, бу өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүн бэйэ дохуота туохтан турарый диир буоллахха, тэрилтэлэр барыыстарыттан - 55 млрд. солк. кэриҥэ, физическэй дьон дохуоттарыттан нолуок - 29 млрд. солк., сир баайын хостоохуунтан - 20 млрд. солк., тэрилтэлэр малларын-салларын нолуога - 19 млрд. солк. киирдэ.

Өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүн ороскуоттарын уопсай кээмэйэ 267,6 млрд. солк. тэҥнэстэ. Ол аата бүддьүөт дохуотуттан 3 млрд. солк. кэриҥинэн ороскуоппут улахан. Ол эбэтэр 2022 сылга 3 млрд. солк. кэриҥэ дефициттээх бүддьүөтү ылынныбыт. Дефициттээх бүддьүөт диэн куһаҕан буолбатах. Бүддьүөт дефицитин сабынар кыахтаах буоламмыт, итиэннэ кыһалҕабыт элбэҕин быһыытынан, өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүн маннык кээмэйинэн ылынныбыт. Бүддьүөт дефицитин сокуон быһыытынан улаханнык улаатыннарар бырааппыт суох. Тоҕо диэтэххэ, РФ Бүддьүөтүн Кодексатын быһыытынан бэйэтэ туспа нуормалардаах.

Бүддьүөт үбүлээһинин хайдах быһаардыгыт диир буоллахха, социальнай эйгэҕэ (үөрэҕирии, доруобуйа харыстабылын, культуура, физическэй культуура, спорт, социальнай бэлиитикэ) бүддьүөт ороскуотун уопсай сууматыттан (267,6 млрд. солк.) аҥара ананар - 133 млрд. солк. Ол иһигэр итинтэн 70-ча %-ныын хамнас ылар.

Тыа хаһаайыстыбатыгар быйыл өтөрүнэн буолбатах элбэх үп ананна - 12,5 млрд. солк. Урукку сылларга өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүгэр тыа хаһаайыстыбатыгар уонна ОДьКХ-ҕа үп толору буолбакка, кыра сууманан көрүллэрэ, онтон кэлин эбии үп киирдэҕинэ ситэриллэр этэ. Кэлэр сыллааҕы бүддьүөккэ, мин билэрбинэн, историяҕа бастакынан хара маҥнайгыттан толору кээмэйинэн, эбиллэн көрүлүннэ. Ол иһигэр кэлэктиибинэй хаһаайыстыбаларга, итиэннэ төрүүр ынах төбөтүгэр, сылгыга, биэ төбөтүгэр көрүллэр субсидия кээмэйэ улаатта. Чуолаан биэҕэ төбөтүгэр олохтоммут субсидия кээмэйэ 10-ча сыл уларыйбакка турбута - балтараа тыһ. солк., ити кэлэр сылтан 3000 солк. буолар. Онон тыа хаһаайыстыбыгар элбэх үп көрүллэн, улахан туһалаах хамсааһыннар тахсыахтара дии саныыбын.

Кэллиэгэлэрбин, Ил Түмэн кэккэ дьокутааттарын кытта "2020-2024 сс. тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыы уонна тыа хаһаайыстыбатын бородуукуйатын, сырьетын уонна ас-үөл ырыынагын сүрүннээһин" судаарыстыбаннай бырагыраамаҕа көннөрүүлэри киллэрдибит. Ол курдук, үүтү оҥорууну уонна астааһыны көҕүлээһиҥҥэ ороскуоттары үбүлээһиҥҥэ - 237,5 мөл. солк.; ынах сүөһү этин оҥорууну көҕүлээһиҥҥэ ороскуоттары үбүлээһиҥҥэ - 57 мөл. солк. уонна сылгы этин оҥорууга көҕүлээһиҥҥэ ороскуоттары үбүлээһиҥҥэ - 17 мөл. солк. эбии бүддьүөт ассигнованиетын көрдүбүт.

Эмиэ Ил Түмэн дьокутааттарын бөлөҕүн кытта бүддьүөт сулууспалаахтарын категориятыгар киирбэт бүддьүөт эйгэтин сорох үлэһиттэрин ("прочие категории работников бюджетной сферы") хамнастарын 2022 с. тохсунньу 1 күнүттэн 3,6% уонна 2022 с. от ыйын 1 күнүттэн 2,4% үрдэтэргэ этиибит ылылынна. Бу сыалга 608 мөл. солк. эбии көрүлүннэ.

Инвест-бүддьүөккэ уопсай бүддьүөт ороскуотуттан 42 млрд. солк. ананна. Ол иһигэр "Саахалланар туруктаах дьиэлэртэн дьону көһөрүү" бырагыааматын олохчо киллэриигэ - 10 млрд. солк., 16 млрд. солк. кэриҥэ араас эбийиэктэри тутууга туһааайыстыбыгар элбэх үп көрүллэн, улахан туһалаах хамсааһыннар тахсыахтара дии саныыбын.

Ньурба улууһугар сыһыаннаан этэр буоллахха, биһиги эмиэ кэккэ эбийиэктэрбит Инвест-бүддьүөккэ киирэн үбүлэнэр буоллулар. "Муоһааны" мелиоративнай систиэмэтин бырайыактааһыҥҥа - 4 мөл. тахса солк. ананна. Чаппанда 100/50 миэстэлээх оскуола-саадын тутуутугар бу аанан эрэр сылга өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүттэн 40 мөл. солк. анаммыт буоллаҕына, 2022 с. 69 мөл. солк. кэлиэҕэ. Ил Түмэн Бэрэссэдээтэлин солбуйааччыта Антонина Афанасьевна Григорьевалыын этиибитин бүддьүөт сис кэмитиэтин уураҕар киллэрэн, Ньурба к. стадион тутуутун 2022 с. источнигын быһааларга СӨ Бырабыыталыстыбатын аатыгар рекомендация оҥордубут.

"Мин Сахам сирэ - 21 үйэҕэ" Үтүө дьыала хамсааһынын чэрчитинэн тутуллуохтаах эбийиэктэр суумалара 400 мөл. солк. диэри улаатта. Бу иһигэр Ньурба улууһугар кэккэ эбийиэктэрдээхпит, манна салгыы үлэлэһиэхпит.

Концептуальнай майгыннаах, күүстээх пууннардаах Ил Түмэн Уураҕын ылынныбыт. Биһиги кэмитиэппит этиитинэн, кэлэр 2022 с. муниципальнай сулууспалаахтар хамнастарын улаатыннарарга рекомендация оҥордубут. Иккиһинэн, Сахамин Миланович Афанасьевтыын 2023 с. диэри сыыйа ойуур хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин уонна баһаары утары үлэлиир тэрилтэлэр үлэһиттэрин хамнастарын өрөспүүбүлүкэ орто хамнаһыгар диэри таһаарарга өрөспүүбүлүкэ Бырабыыталыстыбатыгар рекомендациялаатыбыт.

Кэккэ кэллиэгэлэрбин кытта, ол иһигэр Захарова Нюргуяна Федоровнаны, Атласова Алена Николаевнаны кытта 5-тэн элбэх оҕолоох ыаллары олорор дьиэнэн хаччыйыыга, элбэх оҕолоох ыаллар сир учаастагынан хаччыллыытыгар уонна ол сир учаастактарын инженернэй инфраструктуранан хаччыйыыга үбү-харчыны көрөргө Ил Түмэн Уураҕар этии киллэрбиппит. Ити этиилэрбитин ылыннылар.

Мин бэйэм өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүн ылыныыга 1998 сылтан кыттан кэллим. Ол эрээри маннык курдук арыый дэлэгэй дэниэн сөптөөх, сыл саҕаланыаҕыттан сөптөөх дохуоттаах ылыллыбыт бүддьүөтү өйдөөбөппүн. Инники эппитим курдук, тыа хаһаайыстыбатыгар хара маҥнайгыттан маннык күүстээх хардыылаах ылыллыбыт бүддьүөтү мин билбэппин. Инникитин да кэлэр сылга эбии дохуот киириэ диэн эрэл баар.

Өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүн дохуотун кээмэйин эбиллиитэ СӨ Ил Дархана Айсен Сергеевич Николаев күүстээх үлэтин түмүгэ буолар".

Геннадий АНТОНОВ.

– Алмазная промышленность –

АЛРОСА начала вскрышные работы на новой кимберлитовой трубке "Майская"

АЛРОСА в соответствии с ранее утвержденной инвестиционной программой начала в ноябре вскрышные работы на кимберлитовой трубке "Майская". Обработка руды будет осуществляться на фабрике №16 Нюрбинского ГОКа. Первые алмазы с месторождения ожидаются в 2025 году.

Трубка "Майская" расположена на территории Накынского рудного поля, неподалеку от действующих карьеров АЛРОСА "Ботуобинский" и "Нюрбинский" и обогатительной фабрики №16. После выхода на проектную мощность в 300 тыс. тонн руды добыча составит около 1 млн карат алмазов в год.

"Трубка находится в непосредственной близости от фабрики и действующих карьеров, что упрощает и удешевляет введение ее в отработку. Это один из проектов, который позволит АЛРОСА к 2025-2026 годам выйти на добычу 35-36 миллионов карат", - говорит директор Мирнинско-Нюрбинского ГОК АЛРОСА Алексей Коваленко, сообщает официальный источник.

Таким образом, на нюрбинской земле появилась еще одна новая алмазная трубка - "Майская". Ее название, скорее всего, произошло не от календарного месяца или знаменательных дат, а от названия местности Маай. Известно, что названия других двух нюрбинских трубок тоже имеют географическое начало. Открытие третьей трубки на нашей территории, несомненно, положительно отразится не только на социально-экономическом развитии Нюрбинского района, ведь алмазная отрасль является бюджетообразующей строкой в государственной казне.

Наталья СЕМЕНОВА.

– Саха АССР төрүттэммитэ 100 сыла –

Александра Яковлевна Овчинникова туһунан кылгас бэлиэтээһин

Александра Яковлевна - төрөөбүт-үөскээбит Сахатын сирэ бары өттүнэн мэлдьитин чэчирии уонна чэлгийэ сайда турарын туһугар өйүн-санаатын ууран, билиитин-көрүүтүн, күүһүн-кыаҕын таба туһанан өр сылларга үтүө суобастаахтык сыралаһан, тахсыылаахтык үлэлээбит, дьонсэргэ этэҥҥэ, дьоллоохтук олорорун, үлэлиирин уонна сайдарын туһугар тус бэйэтин тугунан да мээрэйдэммэт кылаатын киллэрсибит, ол иһин саха дьоно эт сүрэҕинэн сөбүлээбит уонна ис дуураатынан ылыммыт, бэйэтин бириэмэтигэр республикаҕа улаханнык убаастанар уонна сөбүлэтэр салайааччыларыттан биирдэстэрэ.

Саха талыы-талба уонна мааныылаах кыыһа.

Кини туһунан ылла-ылбыччча ахтыы бэлиэтээһин оҥорор, суруйар ыарахан. Тоҕо диэтэххэ Александра Яковлевна мээнэ киһи буолбатах, улахан, сүдү, бары өттүнэн кимиэхэ баҕарар холобур буолар үтүөкэннээх киһи. Кини аҥардас тас көстүүтүнэн, дьүһүнүнэн-бодотунан, көстөр тус бэйэтин сэбэрэтинэн кимиэхэ баҕарар сөбүлэтэр киһи.

Кини кырдьык киһилээхпин диэн ким барыта улаханнык киэн туттар киһитэ.

Ону барытын буукубанан тиһэн дьэрэкээннээн, оҕуруолаан кэрэ киэргэл курдук суруйан, бичийэн ахтыы, бэлиэтээһин оҥоруохха диэтэххэ - улахан эппиэттээх уонна ыарахан сорук. Ол да буоллар Александра Яковлевна туһунан бэрт кыратык да буоллар бэлиэтээһин оҥорор хайаан да наада. Итиниэхэ кинини кытта алтыһыыттан икки эрэ түгэни бэрт кылгастык уонна судургутук бэлиэтээн суруйар санаалаахпын. Оттон кинини кытта алтыһыыны, бодоруһууну барытын тиһэн суруйар буоллахха бэйэтэ туспа кинигэ буолуон сөп.

Бастакы түгэн. Александра Яковлевнаны кытта аан бастаан билсиһии туһунан.

Мин Александра Яковлевна туһунан урут үгүстүк истэрим, оттон сирэй көрсөн билсэ илигим. Кинилиин бастакы алтыһыы 80-с сс. саҕаланыыларыгар Горнай оройуонугар партия райкомун иккис секретарынан үлэлии сырыттахпына, Александра Яковлевна - Верховнай Совет Президиумун Председателэ Горнайга командировкаҕа тахсар кэмиттэн саҕаламмыта. Онно дьэ аан бастаан сирэй билсибитим. Онтон ыла алтыһыыбыт, бодоруһуубут саҕаламмыта уонна онтон ыла билиҥҥэ диэри табаарыстаһабыт уонна атастыы, доҕордуу дьоммут.

Кини Горнайга командировкаҕа кэлэригэр партия райкомун бастакы секретара Эдуард Федорович Данилов уоппускаҕа сылдьар кэмэ буолан биэрбитэ. Онтон райсовет исполкомун бэрэссэдээтэлэ Дария Никифоровна Жиркова тоҕо эрэ эмиэ суох этэ. Дьэ онон мин Александра Яковлевнаны оройуоҥҥа сылдьарыгар арыаллыыр буолбутум. Ол арыаллыыр миссияны толоруттан олус диэн улаханнык салла санаабытым, урукку өттүгэр республика салайааччыларыттан кими даҕаны сырыыларыгар арыаллаан көрө илигим, саатар онуоха эбии гостиница сабыллан турар буолан, аны түһэрэр, хоннорор сир эмиэ проблема курдук буолбута. Хайыахпытый, төһө даҕаны салыннарбын, кыһалҕа кыһайан Александра Яковлевнаны бэйэм олорор дьиэбэр, оттон суоппарын райкомҥа хоннорорго быһааран, дьиэни-уоту хомуйан, өрө таҥнары тардан ыалдьыты көрсөргө дьэ бэлэмнэннэхпиг дии, ону-маны холбоон аһатар астарбын эмиэ быһаардыбыт.

Итиниэхэ барытыгар сүрүннээн кэргэним Степан Герсимович түбүгүрдэ. Хата дьолбутугар ол бириэмэҕэ ыалбыт Вера Сергеевна (райком бастакы секретарын кэргэнэ) баар буолан, көмөлөһөн абыраабыта. Биһиги Эдуард Федоровичтааҕы кытта икки квартиралаах биир дьиэҕэ эйэлээх баҕайытык, бэйэ-бэйэбитигэр хардарыта көмөлөсүһэн бэркэ ыаллаһан олорбуппут.

Вера Сергеевна Степан Герасимовичтыын кыттыһан Александра Яковлевна бэрт сымнаҕастык, сылаастык хонорун уонна суоппарынаан тото-хана аһыырын хааччыйбыттара.

Мин бэйэм ол күнтэн күн бүгүҥҥүтүгэр диэри хаһан сололоммутум баарай? Суох буоллаҕа дии, бириэмэтэ суох киһи аатыран, дьиэ-уот сүрүн дьаһалын, көрүүтүн-истиитин, хоноһоҕо, ыалдьыкка ас бэлэмнээһинин бүтүннүүтүн кэргэним мэлдьитин толорор. Онон мин бэйэм да кини бэлэмигэр үөрэнэн хаалбыппын.

Александра Яковлевна бэйэтин боростуойунан, кэпсэтинньэҥинэн уонна аламаҕайынан били биһиги салла санаабыппытын тута устан кэбиспитэ уонна өрдөөҕүттэн үчүгэйдик сирэй билсэр дьон курдук буолан хаалбыппыт.

Онтон ыла күн бүгүнүгэр диэри Александра Яковлевнаны кытта бэрт үчүгэйдик алтыһабыт, доҕордоһобут, бириэмэ эрэ баар буоллар сирэй көрсөн сэһэргэһэбит. Ити көрсүһүүттэн ыла мин эрэ буолуо дуо, биһиги дьиэ кэргэн киниэхэ улаханнык сүгүрүйэбит, улаханнык убаастыыбыт, өссө таптыыбыт да диэтэххэ улахан үлүннэрии буолбатах.

Александра Яковлевна Горнайга үс хонук устата толору сылдьыбыта, айаннаабыта, дьонусэргэни, үлэһиттэри кытта көрсүспүтэ, үлэбитигэр-хамнаспытыгар үтүө туһалаах сүбэни-амаары оҥорбута. Кировскайга кини "Волгатынан" тахсан фермалары, оттуур ходуһалары сарсыарда эрдэттэн киэһэ хойукка диэри кэрийбиппит уонна Кировскай нэһилиэгин салайааччыларын уонна активын кытта көрсүһэн, санаа атастаһан сүбэ-ама оҥорбута. Оччотооҕуга Бэрдьигэстээх уонна Кировскай суола олус куһаҕан этэ. Хата хайдах "Волга" массыынанан сылдьыбыппытын билигин сатаан санаабаппын. Араада, суоппара сырыыга олус опыттаах буолан буолуо... Суоппара саастаах соҕус, хатыҥыр, хара бараан дьүһүннээх нуучча дуу, еврей дуу киһитэ этэ. Саамай интэриэһинэйэ диэн баар - ол суоппар олус кыратык аһыыр идэлээх эбит этэ.

Кировскайга Леонтьевтар диэн олус ыалдьытымсах ыалга бэрт үчүгэйдик маанылатан хоммуппут. Эмиэ сэһэргэһии, кэпсэтии бөҕө. Бэрдьигэстээхтэн Кировскайга тахсан иһэн аара фермаҕа сылдьан сэһэргэһэн, чэйдээн ааспыппыт. Фермаҕа кэлбиппит дьоммут күнүскү ыамнарын бүтэрэн чэйдээри сылдьар этилэр. Оччотооҕуга сайылык фермаҕа туох кэлиэй? Барыта сабыыта да суох мас остуол уонна оннук олорор ыскамыайка баар этэ. Онно Александра Яковлевна дьиэҕэ киирдэ да тута олорон, үлэһиттэрин кытта сэһэргэһэсэһэргэһэ чэйдэспитинэн барбыта.

Онно кини аһылыгар талыма-ha суоҕун сөҕө санаабытым, остуолга уурбут астарыттан аһаспытынан барбыта. Суолга арыылаах лэппиэскэ уонна суорат уурбуттар этэ. Сорох дьон астарыгар талымастаах буолааччылар. Кини бэйэтэ кылгас сиэхтээх ойуулаах крепдешин ырбаахылаах, солко чулкулаах уонна кугас өҥнөөх бачыыҥкалаах этэ. Ол таҥаһынан кирдээх соҕус ыскамыайкаҕа олорбутунан барбыта. Онно кыбыста санаабытым. Хата кинии эрэ наадыйбатаҕа. Ити кини боростуойун туһунан этэр.

Ити көрсүһүүттэн икки өттүттэн астынан, үөрэн-көтөн тарҕаспыппыт. Дьон-сэргэ Александра Яковлевна боростуойун, аламаҕайын уонна дьоҥҥо-сэргэҕэ кыһамньытын эт бэйэлэринэн итэҕэйбиттэрэ.

Иккис түгэн. Александра Яковлевнаны кылгастык киһи быһыытынан сыанабылым.

Дьиэтин иһигэр туора киһи хараҕыгар быраҕыллар мала-сала, тэрилэ суох, үчүгэй, ууруллан турар иһит-хомуос да көстүбэт, кырдьык күннээҕи боростуой аһыыр иһит элбэх, арай баар баайа - библиотеката буолуон сөп.

Александра Яковлевна киһи быһыытынан олус сэмэй. Киниттэн ордук сэмэй киһи баара дуу, суоҕа дуу? Араада, суох буолуо...

Ол курдук Александра Яковлевна 65 саһын туолан үлэтиттэн тохтоон бочуоттаах сынньалаҥҥа тахсыытыгар өр сылларга үтүө суобастаахтык үлэлээбитин иһин Советскай Правительство Ленин орденынан наҕараадалаабыта. Ол үөрүүтүн үллэстиигэ үс эрэ киһини: Зоя Васильевна Решетниковаты (Орджоникидзевскай оройуон Советын исполкомун председателэ), Верховнай Совет аппаратын үлэһитин Марфа Николаевна Попованы уонна миигин - даачатыгар илдьэ тахсан ыалдьыттаппыта. Даачатыгар кыыһа Лена аһын астаан. остуолун тардан бэлэмнээбит этэ. Онон бэрт сэмэйдик биэс буолан Ленин орденынан наҕараадаламмыт үөрүүтүн үүттээх чэйинэн уонна шампанскайынан бэлиэтээн турабыт.

Оччотооҕу Верховнай Совет Президиумун аппаратыгар Александра Яковлевнаны кытта бэйэлэрин тустарыгар эмиэ олус сэмэй дьон, В.Р. Кылбанов, М.Т. Егоров, Ф.Г. Федоров, М.П. Попов, Е.И. Аммосова, Раиса Ли-Цай, о.д.а. үлэлээн ааспыттара.

Оттон Александра Яковлевна приемнайын секретара Мотя, суоппара Олег олус сэмэй, баардара-суохтара биллибэт эдэр дьон этилэр. Кинини кытта бииргэ үлэлээн ааспыт итинник көлүөнэ дьоно, коллегалара, доҕотторо, дьүөгэлэрэ уонна табаарыстара кини киһи уонна салайааччы быһыытынан сэмэйин, боростуойун кэрэһилииллэр.

Киниэхэ дьиэтигэр сырыттаххына хайаан да чэйдэппэккэ эрэ таһаарбат. Кыыһа Лена үчүгэй асчыт, ордук бурдуктан араас аһы астаан аһатар. Күтүөтэ Роберт - дьиэ кэргэттэрин аҕа баһылыга, Ленатынаан сайын устата даачаларыгар түбүгүрэн, үлэлээн-хамнаан, ийэлэрин кыс устата араас битэмииннээх аһынан хаачыйан, биһиги "улахан эдьиийбит" өр сылларга этэҥҥэ олорорун туһугар киниэхэ кыһаллаллара улахан махталлаах дьыала.

Түмүкпэр Александра Яковлевна туһунан кылгастык этэр буоллахха: кини төрөөбүт-үөскээбит Сахатын сирин, бар дьонун туһугар бэйэтин тус олоҕун бүүс-бүтүннүүтүн анаабыт дьонтон биирдэстэрэ, олус кэрэ, сэмэй уонна боростуой буолан, саха дьоно бары кэриэтэ, ол иһигэр биһиги, ньурбалар, улаханнык убаастыыр уонна таптыыр киһибит. Кини тус олоҕун илгэтин, үлэтин-хамнаһын туһунан хойутун-хойут историктар хасыһан үөрэтиэхтэрэ турдаҕа...

Кини аата-суола көлүөнэттэн көлүөнэҕэ норуот уоһун номоҕуттан түһүө суоҕа, дьон-сэргэ кэрэ кэпсээнигэр сылдьыаҕа. Онуоха мин тус бэйэм кырдьык да саарбаҕалаабаппын.

Варвара Андреевна ПЕТРОВА,
Ньурба улууһун
дьаһалтатын баһылыга.
25.11.1999 с.

Матырыйаалы
ЗАХАРОВА П.М. бэлэмнээтэ,
Октябрьскай нэһилиэк
пресс-сулууспата.

– В.А.Петрова төрөөбүтэ 85 сыла –

Кыһыҥҥы тымныы күн

Хаһан этэй? Бадаҕа, 1990-с сыллар быһыылааҕа, били, бары барыта көҥүл, сатаатаххытына байыҥ - диэн улахан тойоммут ыҥырыыта иһиллэн, сонурҕааһын, кэтэх эргиэмсиктэр сэмээр быгыалаан эрэр кэмнэрэ. Такси диэн сыта да суоҕа, оптуобус сылдьыбата, быһата, социализмтан дьиикэй ырыынакка көһөр быыһык кэм.

Саҥа Дьылы дьиэбитигэр көрсөн баран ойоҕум эдьиийигэр Ньурба Маарыгар барар буоллубут, икки кырачаан кыыс оҕолордоохпут, үлэбититтэн көҥүллэттэхпит буолуо. Син тиийэн көрсүһүү өрүкүнэ, саҥа сир сонуна ааһыыта дьиэбитигэр төннөр кыһалҕата тирээтэ. Биир да массыына Маартан Үөһээ Бүлүүгэ барбат, өтөрүнэн барара да биллибэт үһү.

Ыал аҕата олоруом дуо? Суолга тахсан аахар массыынаны тохтотон дьоммун ылыахтаахпын, эбэтэр Үөһээ Бүлүүгэ баран билэр киһибин булан сылгылыы кэлиэхтээхпин. Таһырдьа тохсунньуый томороон тымныыта, оччолорго ыспарсымыан, буола турар быһыыны-майгыны ылынар курбахачыйбыт эдэрчи киһи буоллаҕым. Таҥаһым тымныыны тулуйуо диэн сананабын: ыт тириититтэн тигиллибит бэргэһэ, бараан түүтэ истээх халыҥ сон, сылгы тыһа халыҥ уллуҥнаах этэрбэс.

Айан суолугар чороллон турдум, биир да массыына ааспат, өр турдахха тымныы обургу биллэн барда, ол иһин сир ыла туруохха диэн, Үөһээ Бүлүү диэки түһүнэн кэбистим, сылайыам, аччыктыам диэн санаа ончу киирбэт киһитэ буоллум. Хаамары баҕас оччолорго хаамар бөҕө этим. Төһө өр хаампытым буолла? Биир эмит бензовоз массыына кэлэн аахар, олоруҥ айанныты ылбаттар, массыынаҕа эрэлим сүтэн хаамп да хаамп.

Арай, биирдэ өйдөөбүтүм аттыбар УАЗ тохтообут эбит, тыаһын истибэтэхпин, кэннибин хайыһан көрбөтөхпүн даҕаны. Бу көкөт, буолуохтааҕын курдук сананан, кэнники аан аһыллыбытыгар, бэлэм сылтах, иһирдьэ дьылыс гынным. Иһирдьэ суоппары сэргэстэһэ, саас ортолоох, судургу көрүҥнээх дьахтар баар, миигин кытта биир олбоххо сырдык сэбэрэлээх, миигиттэн арыый аҕа саастаах далбар олорор.

- Бу ханналаан иһэҕин? - инники олбохтон дьахтар ыйытар.

- Үөһээ Бүлүүгэ.

- Бачча тымныыга куттаммаккын дуо? Биир да массыына тохтообутун?

- Биир эмит үтүө санаалаах көстүө эбитэ ини, - толоос соҕустук хардардым.

- Холобур эһиги ыллыгыт дии - баайсыылаах буоллум.

Өтөр саҥата суох айаннаатыбыт. Бу сордоох киһиргэһим, билээҕимсийэрим киирэрэ киирэн куолулаан бардым: "Ырыынак сыһыаннаһыыта киирэрэ үчүгэй үһү, Саха дьоно ынахпыт сааҕын брикеттээн кытайдарга уоҕурдуу гыналларыгар атыылаан байантайан олоруо үһүбүт..." Онтон да элбэҕи дойҕохтуох киһи массыына тохтообутугар ах бардым.

Хата, Түүкээҥҥэ кэлбит эбиппит, массыына салама ыйыыр, бэлэх уурар кытылга тохтообут, антах үрэх ортотугар "Волга" массыына турар, инники олбоххо олорбут дьахтарым бэрт кэбэҕэстик массыынаттан сулбу ойон тахсан "Волгаҕа" хааман тиийэн суоппары кытта тугу эрэ кэпсэттэ уонна төттөрү кэллэ: "Биһиги Оҥхойго туоруубут, эн ол массыынаҕа бар, Үөһээ Бүлүүгэ илдьиэҕэ", - диэтэ.

Бу тойооску биир да махтал тылын эппэккэ үрэххэ тохтоон турар массыынаҕа ойдум, тиийэн тойон курдук даххаһыйан инники олбоххо олорунан кэбистим, тутатына массыына хоҥнон айан суолун аартыгын тутуһан сыыйылыннаран көтүтэ турдубут. "Волга" барахсан УАЗ курдук буолуо дуо? Сылааһа, сымнаҕаһа, тыаһа кырата оччолорго дьоһун көлө этэ буоллаҕа.

Суоппарым мин диэки сотору-сотору көрөр, онно аахайбаппын, эмиэ куолулуур ыарыым киирэн саҥа-иҥэ буолан эрдэхпинэ киһим быһа түһэн ыйытар:

- Туох үлэһиккиний?

- Дьыссаат харабылабын.

- Варвара Андреевнаны аймаҕыҥ дуо?

- Ол кимий?

- Онтон эйигин манна олордубут дьахтары?

- Туох дьахтарай? Били, Ньурба аатырар баһылыга дуо?

Дьэ, доҕоттоор, бүтүн Саха сирин үрдүнэн аата дорҕоонноохтук иһиллибит хорсун саха Далбар Хотуна миигин ачаалатан таранаппыт эбит буолбаат. Мин буоллаҕына кураанаҕынан чабыланыы, киһиргээһин, кини сөмүйэтигэр да тэҥнэспэт сордоох дахха-hыйыы кытаанаҕа.

Варвара Андреевна дьонун, дойдутун туһугар хорсуннук, кимиилээхтик киирсэрин таһынан үтүө санаалаах, аламаҕай Хотуна Хаан эбит ээ.

Махтал, баһыыба тылларын хойутаан да буоллар сурук-бичик нөҥүө Эйиэхэ этэбин. Эн сырдык аатыҥ үйэлэргэ өлбөөдүйбэт, саха дьоно эйигин истиҥ-иһирэх тылынан ахтыахтара, кэрэ кэпсээн гынан кэпсиэхтэрэ.

ИВАНОВ Аркадий
Степанович,
Күлүгэ суох уола Силис,
Үөһээ Бүлүү.
Сэтинньи 30 күнэ, 2021 сыл.

– Тыа хаһаайыстыбатын үбүлээһин –

Көмө үп – өйөбүл эрэ буолбатах, үрдүк эппиэтинэс

"Үүнэр 2022 сылга тыа хаһаайыстыбатын үбүлээһин кээмэйэ улаатар үһү" диэн үөрүүлээх сонун илининэн-арҕаанан үрэхтэр бастарыгар, ыраах туундараҕа тиийэ тибии тыаллыын тилийэ көттө. Ханнык хайысхалары өйөөһүнгэ үп-харчы хото көрүллүбүтүн уонна онуоха туһааннаах салайааччылар сааналарын, хос быһаарыыларын мантан аллара билиһиннэрэбит.

Ил Дархан 2018 сыл ахсынньы 11 күнүнээҕи 232-с №-дээх Ыйааҕар өрөспүүбүлүкэ тыатын хаһаайыстыбатын сайыннарыы стратегическай хайысхаларыгар ыйбыт сыалларын уонна соруктарын ситиһэри, тыа хаһаайыстыбатын табаарын оҥорон таһаараччылар дохуоттарын итиэннэ нэһилиэнньэ дьарыктаах буолуутун таһымын үрдэтэри хааччыйар туһуттан Саха Өрөспүүбүлүкэтин "2020-2024 сылларга тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыы итиэннэ тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын, сырьетун уонна аһын-үөлүн ырыынактарын сүрүннээһин" судаарыстыбаннай бырагыраматын олоххо киллэриигэ 2022 сылга 12,5 млрд солк., ол иһигэр өрөспүүбүлүкэ бүддьүөтүттэн 11,9 млрд солк, федеральнай бүддьүөттэн 646 мөл. солк. көрүлүннүлэр. Инньэ гынан, аанан эрэр сылы кытта тэҥнээтэххэ, ороскуот кээмэйэ 485 мөл. солкуобайынан улаатыннарылынна.

Тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтигэр бэлиэтииллэринэн, судаарыстыбаннай бырагыраааманы үбүнэн-харчынан хааччыйыыга сүрүн бэлиэ түгэнинэн 2022 сылга сүөһү комлекстарын тутууну өйөөһүнгэ, саҥалыы сэбилээһиҥнэ уонна көтөр фабрикаларын эбийиэктэрин сөргүтүүгэ, бурдугу уурар-харайар тутууларга, сиртэн үүнүүнү ылыыга үлэлэһэр хаһаайыстыбалар аныгы тиэхиньикэни атыылаһаллырыгар, тыа хаһаайыстыбатын уонна булт бородууксуйаларын астыыр-таҥастыыр эбийиэктэри аныгылыы сөргүтүүгэ уонна сэбилээһиҥнэ, балык хаһаайыстыбатын матырыйаалынай-тэхиньиичэскэй базаларын сөргүтүүгэ итиэннэ АПК-ы өйүүр пуонда эргииргэ сылдьар үбүн толороууга 1 млрд солкуобайтан тахса үп көрүллүбүтэ буолар.

Былааһы – олохтоох дьаһалталарга

Олохтоох салайыныы уорганнара тыа хаһаайыстыбатын үлэтин өйөөһүнгэ бэриллибит судаарыстыба боломуочуйаларын толороллоругар анаан кэлэр сылга олохтоох бүддьүөттэргэ 6 млрд 554 мөл. солк. тиийиэҕэ. Тэҥнээн көрдөххө, бу сыалга быйыл 5 млрд 741 мөл. солк. туттуллубут буоллаҕына, үбүлээһин кээмэйэ 14 % (800 мөл. солкуобайынан) эбилиннэ. Бачча үбү салаа-салаа хайысхаларынан тыырдахха, маннык көрүлүннэ:

- 3,1 млрд солк. 62 тыһ. туонна үүтү оҥорон таһаарыыны уонна астааһыны хааччыйарга;
- 1,3 млрд солк. дьон кэтэх хаһаайыстыбаларыгар ынах сүөһү ииттэллэрин өйөөһүнгэ;
- 456,8 мөл. солк. сиртэн үүнүүнү ылыыны, сылгыны үөрдээн иитиини өйөөһүнгэ биир биэ төбөтүгэр көрүллэр көмөнү 1,5 тыһ. солкуобайтан 3 тыһ. солкуобайга, I бөлөххө киирэр оройуоннарга (хотугу уонна бырамыысыланнай) биир ынах төбөтүгэр көрүллэр көмөнү 35 тыһ. солкуобайтан 45 тыһ. солкуобайга диэри үрдэтэн туран;
- 214,8 мөл. солк. ынах сүөһү, сылгы этин, бурдугу, хортуоппуйу, аһаҕастык үүннэриллэр оҕуруот аһын соҕотуопкалааһыны хааччыйарга судаарыстыба өйөбүлүн саҥа мэхэньииһимнэрин киллэриигэ.

Дойду хаһынатын харчыта туохха туттуллуой?

Тыа хаһаайыстыбатын оҥорон таһаарыыга федеральнай бүддьүөттэн көрүллүбүт 646 мөл. солк. ханна туохха ананан тиийиэҕэй? Ону мантан аллара көрүөҕүн:

- дьоҕус киэптээх хаһаайыстыбалары өйөөһүнгэ уонна "Дьоҕус уонна орто урбаан кыттыылаахтарын түргэнник сайыннарыы" эрэгийиэннээҕи бырайыагы олоххо киллэрии чэрчитинэн тыа сиригэр кэпэрээссийэни сайыннарыыга - 94,2 мөл. солк., ол иһигэр баанынай хаһаайыстыбалары тэрийии уонна сайыннарыы бырайыактарын үлэлэтиигэ (Агростартап) - 33,3 мөл. солк., тыа хаһаайыстыбатын потребительскай кэпэрэтииптэрин өйөөһүнгэ - 58,5 мөл. солк. (быйылгытааҕар 29,8 мөл. солкуобайынан элбэх), тыа хаһаайыстыбатын кэпэрээссийэтин эйгэтигэр уонна баанынайдары өйүүргэ аналлаах компетенция кииннэрин үлэлэрин хааччыйарга уонна көдьүүстээх көрдөрүүлэри ситиһэллэригэр - 3 мөл. солк.;
- дьиэ кэргэн пиэрмэлэрин сайыннарыы уонна "Агропрогресс" бырайыактарын олоххо киллэриигэ - 116,1 мөл. солк. (быйылгытааҕар 66,2 мөл. солкуобайынан элбэх);
- тыа хаһаайыстыбатын потребительскай кэпэрэтииптэрэ матырыйаалынай-тэхиньиичэскэй базаларын сайыннаралларын, хаҥаталларын өйөөһүнгэ - 35,1 мөл. солк.;
- племенной сүөһүнү иитиини өйөөһүнгэ - 215,4 мөл. солк.;
- тыа хаһаайыстыбатын племенной сүөһүтүн төрүөҕүн атыылаһыыга - 82,1 мөл. солк.;
- тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар страховкалааһыны өйөөһүнгэ - 3 мөл. солк.;
- эбии уотунан сырдатыы технологиятын туһанан туран, бэйэ бүрүөһүннээх эбийиэгэр үүннэрэн таһаарбыт оҕуруот аһын батарыыга - 14,4 мөл. солк.;
- өрөспүүбүлүкэ уонна олохтоох салайыныы бас билиилэригэр баар уу тэхиньиичэскэй тутууларын хапытаалынайдык өрөмүөннэһиҥнэ, быраҕыллан турар уу тэхиньиичэскэй тутууларын хапытаалынайдык өрөмүөннэһиҥнэ уонна суох оҥорууга - 16,8 мөл. солк.;
- уу мелиоративнай, култууртэхиньиичэскэй, талахтаах, дулҕалаах сиргэ агромелиоративнай уонна фитомелиоративнай дьаһаллары ыытыыга, ону тэҥэ баанынаҕа туулуурбут араҥаны испиэскэлээһин дьаһалларыгар - 21,8 мөл. солк.;
- сир учаастактарын быһан-чопчулаан сыһыартааһын бырайыактарын бэлэмнээһиҥнэ уонна кадастр үлэтин ыытыыга - 4,3мөл. солк.;
- Уһук Илини сайыннарыы министиэристибэтин хайысхатынан табаһыттарга көс дьиэлэри атыылаһыыга, хараллары тутууга, табаһыттар биригээдэлэрин квадрокоптердарынан хааччыйыыга - 33,7 мөл. солк.

Александр Атласов, СӨ тыатын хаһаайыстыбатын миниистирэ:

- Кэлэр сылга өрөспүүбүлүкэ АПК-ын үбүлээһин кээмэйэ 12 млрд 571 мөл. тэҥнэстэ. Онон биһиги өрөспүүбүлүкэбит дойдуга салааны өйөөһүнгэ баһылыыр-көһүлүүр миэстэтин ыһыктыбата. Тыа хаһаайыстыбатын үлэтин өйүүр судаарыстыба боломуочуйатын олохтоох салайыы уорганнарыгар биэрии Арассыыйа 21 эрэ субъегар киирэн турар. Биһиги боломуочуйаны үбүнэн хааччыйыыны улаатыннаран иһэбит. Ол курдук, боломуочуйаны биэрии 2012 с. саҕаланарыгар тыа хаһаайыстыбатын өйөөһүнгэ көрүллэр үбүлээһинтэн ылар өлүүтэ 37,9 % эбит буоллаҕына, 2022 сылга 52 %-тан таҕыста.

Тыа сирин олохтоохторугар, тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэригэр туһаайан, 1 млрд 651 мөл. солк. кээмэйдээх эбии үбүлээһин туохха туттулларын, кимиэхэ ананарын быһааран биэриэхпин баҕарабын. АПК матырыйаалынай-тэхиньиичэскэй базатын бөҕөргөтүүгэ үлэни салгыы утумнаахтык ыытар инниттэн 500 мөл. солк. харчы АПК-ы өйүүр пуонданы хаҥатыыга угуллуо. Бу үп, сүрүннээн, тэрээһиннээх хаһаайыстыбалар тыа хаһаайыстыбатын эбийиэктэрин тутталларыгар иэс биэриигэ туһаныллыа. Иккиһинэн, 500 мөл. солк. үп министиэристибэ нөҥүө тыа хаһаайыстыбатын табаарын оҥороччулар инвестбырайыактарын өйөөһүнгэ ороскуоттаныа.

Оттон 651 мөл. солкуобай - улуустарга быһаччы тиийиэхтээх, боломуочуйаларыгар эбии көрүллүбүт кээмэй: 214,8 мөл. солк. - бырагыраама 2-с түһүмэҕэр 2022 сылга былааннаммыт эт, бурдук, хортуоппуй, оҕуруот аһын соҕотуопкатын хааччыйар саҥа мэхэньииһимнэри олоххо киллэриигэ, 90-нуу мөл. солк. - сылгыны үөрдээн иитиигэ тэрээһиннээх хаһаайыстыбаларга (кэпэрэтииптэргэ, баанынайдарга) биир биэ төбөтүгэр көрүллэр 1,5 тыһ. солкуобай 3 тыһ. солкуобайга диэри үрдэтиллибитигэр итиэннэ табаһыттарга хамнаһы улаатыннарыыга, 237 мөл. солк. - үүт соҕотуопкатын кээмэйин 57,2 тыһ. туоннаттан 62 тыһ. туоннаҕа диэри элбэтиигэ, 11 мөл. солк. - хотугу уонна бырамыысыланнай улуустар ынах сүөһүнү иитиинэн дьарыктанар тэрээһиннээх хаһаайыстыбаларыгар биир ынах төбөтүгэр көрүллэр 35 тыһ. солк. кээмэйдээх көмө үбү 45 тыһ. солкуобайга диэри өрө таһаарарга.

Түгэнинэн туһанан муниципальнай тэриллиилэр дьаһалталара боломуочуйаларыгар киирэр үбүлээһини кэмигэр сөптөөхтүк уонна көдьүүстээхтик туһаныах тустаахтарын санатыам этэ. Көмө үп - бу сыччах өйөбүл эрэ буолбакка, үрдүк эппиэтинэс сүктэриллэрин өйдөөн-дьүүллээн сыһыаннаһыахтаахпыт. Онон үүнэр саҥа сылга министиэристибэни кытта өссө таһаарыылаахтык, айымньылаахтык бииргэ үлэлииллэригэр баҕарабын. Биһиги биир соруктаахпыт - тыа хаһаайыстыбатын үлэтэ көдьүүстээх буоларын, дьон дохуота үрдүүрүн, тыа сиригэр олох-дьаһах сайдарын ситиһии.

Андрей Находкин, Ил Түмэн тыа сиригэр уонна аграрнай бэлиитикэҕэ сис кэмитиэтин бэрэссэдээтэлэ:

- Парламеҥҥа бастакы ааҕыыга 7 млрд 236 мөл. солк. сөбүлэһиннэриллибит буоллаҕына, иккис ааҕыыга бырабыыталыстыба хамыыһыйата 3 млрд 664 мөл. солкуобайы эбэн, көннөрөн киллэрдэ. Дьокутааттар үбүлээһиҥнэ 605 мөл. солкуобай эбии көрүллэригэр көннөрүү киллэрэргэ бэлэмнээбиппит. Ол иһигэр бырагыраама 2-с түһүмэҕэр табаны иитии салаатыгар 90 мөл. солк., үүтү, эти, бурдугу атыылаһыыга 452 мөл. солк. үбү барыллаабыппыт. Ил Дархаммыт Айсен Николаев бырабыыталыстыбаҕа сорудах биэрэн, АПК инвестбырайыактарыгар 1 млрд солк. кээмэйдээх үбү эбии көрдөрбүтүн дьайымтыалаах уонна кэмигэр оҥоһуллубут хорсун быһаарыы диэн сыаналыыбын. Тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыыга 12,5 млрд солк., оттон "Тыа сирин кэлимник сайыннарыы" федеральнай бырагыраама үбүлээһинин киллэрэн туран, 14 млрд 270 мөл. солк. үп көрүллүбүтэ - сайдыы диэки дьоһуннаах хардыы. Тыа хаһаайыстыбатыгар көрүллэр үп 60 бырыһыана тыа хаһаайыстыбатын табаарын оҥорон таһаараччыларга быһаччы тиийиэҕэ. Маны барытын өрөспүүбүлүкэбит ситэриилээх уорганнарын кытта ыкса айымньылаахтык өйдөһөн үлэлээммит ситистибит.

"Тыа сирин кэлимник сайыннарыы" салҕанар

Маннык ааттаах федеральнай бырагыраама салгыы хардыылыыр. Үүнэр сылга ити тосхолу үлэлэтэргэ 1 млрд 360 мөл. солк. тахса, ол иһигэр федеральнай бүддьүөт суотугар 1 млрд 333 мөл. солк. үп көрүллэн кэлэр буолла. Социальнай эбийиэктэр 10 нэһилиэккэ тутуллуохтара: Сунтаар сэлиэнньэтигэр сөтүөлүүр бассейннаах успуорт комплекса, Чурапчы Туора Күөлүгэр 90/40 миэстэлээх оскуола-саад, Уус Алдан улууһугар Сыырдаахха 120 үөрэнээччигэ оскуола уонна Уус Күөлүгэр (Курбуһахха) 50 миэстэлээх оҕо саада, Хаҥалас Үөдэйигэр 60 миэстэлээх оскуола, Үөһээ Бүлүү улууһугар Кырыкыйга култуура-успуорт комплекса уонна Харбаалахха (Маҥааска) 35 миэстэлээх оҕо саада, Чурапчы улууһугар Үрүҥ Күөлгэ сайдыы киинэ уонна Мыҥдаҕаайыыга 120 үөрэнээччигэ оскуола, Үөһээ Бүлүү Намыгар уонна Сунтаар сэлиэнньэтигэр уулуссаны сырдатыы эбийиэктэрэ. Олору тэҥэ Уус Алдаҥҥа Курбуһах, Сунтаарга Хордоҕой амбулаторияларыгар уонна Сунтаардааҕы киин балыыһа суһал көмөҕө отделениетыгар санитарнай массыыналар ылыллыахтара. Оскуолалар, култуура тэрилтэлэрэ эмиэ саҥа массыыналарынан хааччыллыахтара.

Василий НИКИФОРОВ.

– Дьоҕус биисинэс –

Бүтүн Арассыыйатааҕы куонкуруска кытынна

Улуустааҕы урбаан Киинигэр общепит: шаурманы уонна аһы астаан тиэрдэн биэрии өҥөлөрө баар. Бэйэ дьыалатын астан үлэлиир эдэр дьон улууска, өрөспүүбүлүкэҕэ, ону аанан Москубаҕа тиийэ баран уопут атастаһаллар, билиилэрин хаҥаталлар.

Бу соторутааҕыта Саха сирин урбаанынан дьарыктанааччыларын кытта "Молодой предприниматель России" Бүтүн Арассыыйатааҕы куонкуруска Василий Александрович Николаев кытынна.

Сэтинньи 27 күнүгэр Москубаҕа түмүктүүр "Молодой предприниматель России" куонкуруска 130 урбаанынан уонна бэйэ дьыалатынан дьарыктанааччылар кытыннылар.

Бу иннинэ балаҕан ыйын 23 күнүгэр ыытыллыбыт Саха сирин урбаанынан дьарыктанааччылара сүүмэрдэммит регионалнай куонкуруска: Уус Майаттан "Торговля" хайысхаҕа - Виктор Кривоский", Өлүөхүмэттэн Анджелика Павлова, Ньурбаттан "Производство" - Василий Николаев, Дьокуускай куораттан "TOTOchoko" шоколаднай мастарыскыайдаах Сандаара Чемезова бэйэлэрин үлэлэринэн кыттыбыттара.

Василий Николаев кулун тутар 2 күнүттэн 2020 сыллаахтан бэйэ дьыалатын тэринэн, "Food-Лавка" дьиэҕэ илдьэн биэрии сулууспатын астыбыта, урбаан киинигэр резиденинэн киирэн үлэлиир. Москубаҕа куонкуруска кыттыбытын туһунан кылгастык билиһиннэрдэ:

- Куонкурус онлайн форматынан ыытыллыбыта. Олус интэриэһинэй, бүтүн Арассыыйаттан урбаанынан дьарыктанааччылар уонна бэйэ дьыалатын тэринэн үлэлээччилэр кыттыыны ыллылар. Москубаҕа сүрүн испысэлиистэр маастар-кылаастарыгар сырыттым, наҕараадалааһын церемониятыгар кыттыыны ыллым. Маннык улахан тэрээһиҥнэ кыттааһын миэхэ үлэбэр стимул биэрэр, саҥа былааннар, идеялар киирэллэригэр көмө буолар.

Санатар буоллахха, Василий устук кэмҥэ, дьаҥ ыарыыта сабардаабыт кэмигэр Ньурбаҕа "Food-Лавка" дьиэҕэ илдьэн биэрии сулууспатын аһан үлэтин саҕалаабыта.

Арассыыйа, Саха сирэ, олохтоох салайыныы уустук балаһыанньаны өйдөөн, өйөбүл быһыытынан биисинэһи сайыннарыыга миэрэлэри ыланнар, биисинэс эйгэтэ тохтооботоҕо. Ол саҕана Василий: "Талан ылбыт идэм миэхэ барсар",- диэн этиитэ оруннаах буолла.

Антонина СЕМЁНОВА.

– Перепись-2021 –

Награждены лучшие контролеры и переписчики города

2 декабря, состоялось торжественное мероприятие, посвященное подведению итогов Всероссийской переписи населения на территории города Нюрба. Грамотами и благодарственными письмами главы МО "Город Нюрба" А.И. Иванова были отмечены лучшие контролеры и переписчики городских переписных участков.

Помимо этого, были отмечены переписчики, добившиеся наилучших показателей и переписавшие более 500-700 человек, что превысило плановый норматив на одного переписчика.

В своем приветственном слове заместитель главы города М.К. Куличкина поблагодарила переписчиков за личный вклад в успешное завершение Всероссийской переписи населения и особый вклад в Программу социально-экономического развития города Нюрба до 2031 года.

От имени депутатов городского совета выступил директор ДК "Кыталык", депутат горсовета М.В. Рожин. Он отметил, что статистические показатели переписи, полученные с помощью переписчиков, позволят объективно оценить все экономические процессы города и помогут принять необходимые меры в реализации программ по повышению качества жизни горожан.

Пресс-служба МО "Город Нюрба".

– Тыа хаһаайыстыбата –

Үлэнэн тулатын тупсарар

Бу күннэргэ тыа сир хоһуоннара үүнэр сылга т/х салаатыгар уруккутаҕар таһыбааччы үбүлээһин көрүллэр буолбутуттан сүргэлэрэ көтөҕүлүннэ. Мэктиэтигэр, аамдаам тымныылаах ахсынньы ый аргыарын дьыбардыы тустан, силлиэлии сырсан кыстыгы этэҥҥэ туоруур туһуттан билиэ да суох чинчилээхтэр. Оттон Хатыҥ Сыһыы олохтоохторо оройуон ветеринарнай сулууспатын 100 сыллаах үбүлүөйүгэр ыытыллыбыт күрэххэ кинилэр уоллара "Сыл бастыҥ специалиһа" аакка тиксибититтэн аны сайын күөххэ бигэтик үктэнэргэ эрэллэрэ өссө күүһүрдэ. Түгэни мүччү туппатым - кыайыы көтөллөөх Таркаайытааҕы ветучаастак сэбиэдиссэйэ Игнат Владимирович Андреевка тиийэн ирэхоро сэһэргэһэн олус дуоһуйдум, ол быыһыгар бэйэбин буруйдана түһэн ыллым.

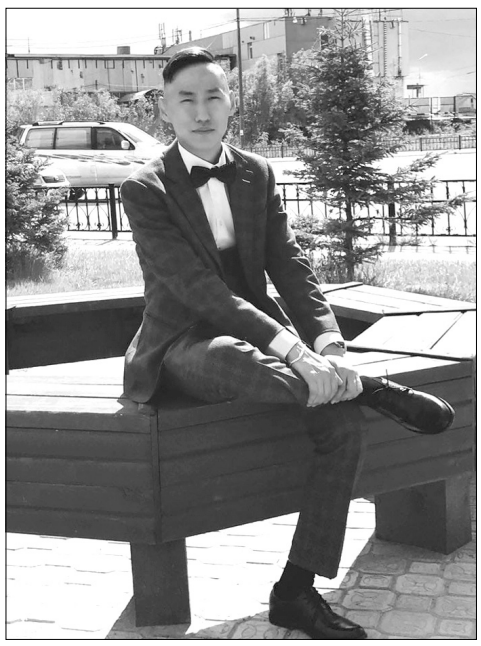

Тоҕо?

Кистэммэт, сорохтор тыа хаһаайыстыбатыгар төһө да миллиарды укпуккут иһин чэчирии сайдара саарбах дииллэрин эт кулгаах чэрдийиэр диэри истэн кэллибит. Аны туран тыл элэйиэр диэри кинилэр араас биричиинэлэри ааттыыллар, олортон сүрүнэ сүөһү-сылгы көрөөччүнэн аҕам саастаах кырдьаҕастар хааллылар диэн. Статистика даннайа илиибэр суоҕунан маны эридьиэстииртэн туттунуом, ити да буоллар бу этии син оруннаах. Күөгэйэр күннэригэр сылдьар эдэрдэр хороҕор муостаахтары, сыспай сиэлээхтэри хотон-сыһыы мунуннан иитэллэрэ элбэҕэ суоҕун билинэргэ тиийиллэр.

Сүөм түһүмүөххэ. Кэнники кэмҥэ араас федеральнай, региональнай бырагыраамалар үлэлээннэр эдэр дьон тыаҕа талаһыылара улаатта, стартаптар о.д.а. көмөлөрүнэн кинилэр хаһаайыстыба тэриниилэрэ кэҥээтэ. Бэйэлэрэ дохуоттаналларын таһынан тыа сиргэ үлэ миэстэтин таһааран олох таһыма үрдүүр, социальнай тыҥаһын симэлийэр. Хатыҥ Сыһыыга хаамар баайдаахтары наар кырдьаҕастарга сыһыарбыт буоллахпына санаам ветврачтыын кэпсэтии түмүгэр, уларыйда: орто саастаахтар аҕыйаҕа суохтар эбит, сыыйа эдэрдэр киирэн иһэллэрэ бэлиэтэннэ. Ити маҥнайгыта.

Иккиһэ. Биһиги айылҕа экстремальнай усулуобуйатыгар олордорбут да Бүөт Бөтүрүөп саҕаттан сүөһү-сылгы ииттэн, бурдук-оҕуруот үүннэрэн күн бүгүҥҥэ диэри "чыып-чаап" диэн кэллэхпит, ол курдук мындыр өйдөөхпүт, саарбахтаммат сатабыллаахпыт. Манна маҥнай Дьокуускайдааҕы т/х института, онтон академията, билиҥҥитэ агротехнологическай университет бэлэмнээбит каадырдара сууралыбат-сотуллубат аһара улахан өҥөлөөхтөр.

Баары баарынан этиэм. Олохпут тутула-отуора уларыйтын түмүгэр тыа хаһаайыстыбатын исписэлиистэрин кэрэхсэнэр өрүтэ (престиж) баар-суох икки ардынан буолта мэлдьэһиллибэт. Онон үгүстэр идэлэринэн үлэлээбэкэ атын эйгэҕэ бартара, манна хамнас кырата эмиэ төһүү күүс буолта. Бүргэһи хаахаха хатаабакка Игнат Владимировичтан тута ыйыттым: "Тыа сиргэ бэтэринээрдэр, зоотехниктар, агрономнар мин көрдөхпүнэ үгүстэрэ саастаахтар, сүүрэ-көтө сылдьар эдэр исписэлиистэр аҕыйахтар. Эн 26-лаахха, эйигиннин бүтэрбиттэртэн хас буолаҥҥыт идэҕитинэн үлэлиигитий?"

Хоруйу истээт үөрүүбүттэн олбохтон ойон турдум: 32 буолан бүтэрбиттэр, 26-лара тустаах идэлэринэн үлэлииллэр эбит, ким да уурайар санаата ончу суох. Биир куурустар сибээстэһэллэрэ, үлэ-хамнас туһунан санаа атастаһаллара эмиэ этилиннэ, агротехнологическай университет айартутар ыыра лаппа кэҥии турарыттан үөрэх кыһатынан киэн туттунуу сылаас тыына илгийдэ.

Аны ветврач санаатын истиэххэ эрэ. Кини толкуйунан ааспыт кэмнэргэ тыа хаһаайыстыбатын эдэр исписэлиистэригэр өйөбүл баар буоллаҕына бүгүҥҥү күҥҥэ кини туманныы көппүт, онон били подъемнай, хамнаска эбии төлөбүр эҥин диэннэр сүппүттэр. Өскө эмчиттэргэ, үөрэх үлэһиттэригэр анал бырагыраамалар баар эбит буоллахтарына бэтэринээрдэргэ, зоотехниктарга, агрономнарга о.д.а. оннук өйөбүллэр суохтарыттан көх-нэм түһүүтүн төрүөтэ буолуон сөп. Маны истээт да мин хараҕым аһылынна, этиини сөптөөҕүнэн аахтым - миллиардынан үп үчүгэй, ол гынан баран сириигэ барбыт социализмҥа "Кадры решают все" диэн баар буолан чыпчаалга дабайа сырыттахпыт.

Холумтан сылааһа күүстээх

Бүгүҥҥү сайдыылаах олоххо ыччаттарга аартыктар ааннара аһаҕастар, идэ араада байҕал, "тос" курдук хамнастаах промышленник, айтишник о.д.а. буоларга сыал уонна дьулуур эрэ наада. Оттон Игнат Владимировичатах сыгынньах оҕо сааһыттан сыччах илии үлэтин өрө туппут уратылаах эбит. Дьиэ ис-тас үлэтиттэн кини ордук сүөһү көрүүтүгэр сыстаҕаһынан уон сааһыттан биллибит - уоннаах уол ынахтары ыан үрүҥ илгэни үрүйэлии сүүрдэринэн тыл төбөтүгэр сылдьыбыт. Хоһуун куоппат хоһууннара ийэлээх-аҕата Светлана, Владимир Андреевтар бааһынай хаһаайыстыбаларыгар көмө киһилээх буоланнар үрдэлтэн үрдэли ылаллара. Үлэни өрө туппут төрөппүттэр холобурдара оҕоҕо бэриллэн Игнат аны оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан куруссалары иитэр, сымыыт атыылаан инкубатор ылар, билиҥҥэ диэри ити дьарык үрүлүйэ турар. Аны туран уол абаҕата оройуон т/х сайдыытыгар кылааты киллэрбит үтүөлээх үлэһит Николай Иванович Андреев туйах хатарар ыччат буолсу диэн санааттан кроликтары бэлэхтээбитэ билиҥҥэ диэри уһуу-үөскүү сылдьаллар.

Игнат Владимирович үөрэҕин кыһыл дипломнаах бүтэрэр. Туйгун устудьуоннарга бэрилэр стипендиятынан икки козаны атыылаһар, билигин ол баайдара түөртэр. Андреевтар хаһаайыстыбаларыгар 16 төбө сүөһүлээхтэр, 20-чэ сылгылаахтар, кинилэргэ куруссалары, кроликтары, козалары эптэххэ түбүк-садьык "целый вагон и полная тележка".

Игнат ымыы оҥостубут санаата ветврач буолуу эбит, онтун толордоҕо уонна туустаах үлэтин мэктиэтигэр, быраахынньыкка холуур. Эмчит хаһан баҕарар эмчит диэбиттии биир түгэни кэпсээн чиҥэтэн биэриэм. Арай бэс ыйын саҥатыгар нэһилиэккэ хантан кэлтэ биллибэт тулаайах кулунчук быыһанар сир көрдөөн кэлбит, дьүдьэйэн-дьүкээрэн анараа барара чугаһаабыт эбит. Дьолго кини Игнат хараҕын далыгар киирбит, ветврач көрөн-истэн, аһатансиэтэн билигин кини быһа этиллибэт буола тупсубут-уойбут. Улаан диэн ааттаммыт. Буолумуна, ынах-коза иҥэмтэлээх үүттэрэ, эбиэс бурдук ханан барыахтарай, онон кулунчук билиҥҥэтэ эрэллээх илиигэ баар.

Эдэр киһи идэтин таларыгар дьиэ кэргэн модела, сахалыыта холумтан сылааһа улахан оруолааҕын сүүс бырыһыантан тахса итэҕэйдибит.

Ахсынньыттан рассада үлэтэ

Игнат Владимировичка саас сандааран кэллэ да "норуот ыллыга" тыргыллар. Тоҕо диэ? Кини биир сөбүлүүр дьарыга оҕуруот астарын, сибэккилэри үүннэрии буолар, оттон кини рассадалара былдьаһыктар. Оҕурсуу, помидор, кабачок о.д.а. рассадалар баай хомууру биэрэллэринэн кэпсээҥнэ кииртэрэ. Оттон сибэккилэр өҥнөрө сиэдэрэйинэн, өр тураллараннан хоһоонҥо холбоспуттара. Эустома диэн 5-6 ыйынан сибэккилиир роза биирдии ууһугар сакаас кырыа кыһынтан саҕалаан киирэр. Рассадаларга үлэ субу саҕаланар, оттон муус устарга теплица оттуллар, Игнат ветврач бу кэмнэргэ уоппускатын ылар.

Ветучаастак түбүктэрэ

Хатыҥ Сыһыыга Киирэптиин холбоон 740 төбө сүөһү, биир оччо сылгы учуоттанар, кэтэхтэри кытта 8 тэриллиилээх хаһаайыстыбалардыын. Онон сэрэтэр-эмтиир үлэлэр аҕыйаҕа суохтар, үчүгэйэ диэн вакцинацияҕа график болдьоҕор толорулларын таһынан лептоспироз, эмкар эҥин диэн ыарыылар суохтар. Ыттар-куоскалар кытаанах учуокка сылдьаллар, эмиэ эмтэниини аһаллар.

Былааннаах үлэ кэмигэр ыытыллан ветучаастакка үөһэ салалтаттан кытаанах тыл-өс ончу киирбэт. Тэрилтэ салайааччыта маны тустаах үлэһиттэрин кытта ситимниир. Ол курдук М.И. Иванова, П.А. Семенова, Э.А. Иванова уонна И.Ю. Николаева үлэҕэ эппиэтинэстэрэ үгүстүк ахтылыннна. "Хатыҥ Сыһыы ветеринардара ааспыт кэм мындааларыгар да инники күөҥҥэ сылдьыбыттара, номоххо кииртэрэ. Ким Сергеевич Васильев, Алиса Михайловна Иннокентьева, Марина Ивановна Диряхова, Варвара Николаевна Николаева, Вера Васильевна Белых, Елена Николаевна Николаева курдук бэтэрээн дьоннордоох буоларбыт эбээһинэс сүктэрэр дии саныыбын. Кинилэр үтүө тыллара, сүөгэй сүмэлээх сүбэлэрэ биһиэхэ көмө күүс буолар. Оттон мин күрэххэ кыайыым биһиги барыбыт киэнэ, кинилэргэ барҕа махтал!" - диэн кэскиллээх эдэр үлэһиттиин кэпсэтиини түмүктүөм.

Афанасий ИВАНОВ.

"Бастыҥ ветеринарнай специалист" күрэх

Сэтинньи 26 күнүгэр Ньурба улууһун ветеринарнай сулууспатын 100, чинчийэр лабораториятын 80 сыллаах үбүлүөйүн чэрчитинэн Гаврил Гаврильевич Дмитриев аатынан "Бастыҥ ветеринарнай специалист" күрэх буолан ааста. Бу биир идэлээхпит Гаврил Гаврильевич Дмитриев аатын сүгэр күрэх 1999 сылтан үгэс быһыытынан ыытыллар. Күрэх сүрүн сыала-соруга диэн бэтэринээр идэни киэн араҥаҕа сырдатыы, эдэр ыччаты идэҕэ ыҥырыы, кыттааччы таһымын үрдэтии буолар.

Быйылгы күрэххэ 5 эдэр исписэлиис кыттыыны ыллылар. Күрэх 5 түһүмэхтээн ыытылынна. Бэйэни билиһиннэриттэн саҕалаан, араас ветеринарнай боппуруостарга, хирургическай инструменнары биллиигэ тургутууну аастылар. Практическай түһүмэх - куосканы аттааһын Ньурба ветучаастагын эпэрээссийэлиир саалатыгар ыытылынна. Аныгы олох ирдэбилинэн, хас биирдии кыттааччы үлэтэ видеонан уһуллан дьүүллүүр сүбэҕэ көрдөрүлүннэ.

Түмүктүүр түһүмэххэ хас биирдии кыттааччы үлэ таһынан дьарыгын-дьоҕурун, сатабылын араастаан көрдөрдө. Ким эрэ иистэнэрин, быысабайдыырын, ыллыырын, кыыл-көтөр иитэрин, сибэкки, араас оҕуруот аһын үүннэрэрин дьиктитик көрдөрдүлэр. Хас биирдиилэрэ туспа таланнаах буолалларынан сөхтөрдүлэр.

Куонкурус кыайыылааҕынан - Таркаайы ветеринарнай учаастагын сэбиэдиссэйэ Андреев Игнатий Владимирович буолла. 2 миэстэ - Ньурба ветучаастагын бырааһа Никифорова Татьяна Афанасьевна, 3 миэстэ - Чаппанда ветучаастагын бырааһа Семенова Татьяна Юрьевна.

Куонкурус кыайыылааҕар И.В. Андреевка аалай лиэнтэни бу иннигэр ыытыллыбыт куонкурус кыайыылааҕа, Маар ветучаастагын сэбиэдиссэйэ, тыа хаһаайыстыбатын туйгуна Тимофеев Николай Николаевич кэтэртэ, Г.Г. Дмитриев туһунан иһирэх ахтыы оҥордо.

Гаврил Гаврильевич аймахтарын ааттарыттан анал биririиһи кыайыылаахха үөрүүлээх быһыыга-майгыга эдьиийдэрэ А.А. Петрова, педагогическай үлэ бэтэрээнэ туттарда. Ону таһынан кыттааччыларга үлэлиир ветеринарнай учаастактарын, нэһилиэктэрин дьаһалталарын аатыттан эҕэрдэлэр этилиннилэр, сэмэй бэлэхтэр туттарылыннылар.

Ветуправление.

– "Оскуола - производство - үрдүк үөрэх" ыччат хамсааһына –

Кэрэкээн кэм сырдык сыдьаайа

Биэс Франция холкутук киирэр иэннээх Сахабыт сирин киэҥ нэлэмэн хонноҕор - быттыгар киһи киэнэ килбиэннээхтэрэ айантутан ааспыттарын, үлэлии-хамсыы сылдьалларын аныгы технология үйэлэригэр да олордорбут ааҕыахха диэтэххэ, уустуктары көрсүөхпүт. Ол курдук элбэхтэр, өссө да үрүлүйэ тураллар, олох оннук абылаҥнаах. Ити да буоллар кэм кэрдии устан аанар былыкка тэҥнээх буолан күлүмнээн ылбыт чаҕылхай түгэннэр - дьоннор кыымнара уонна төлөннөрө ардыгар сөҕүрүйэн ылара баар суол. Биллэн турар кинилэри күннэтэ мантра курдук хатылыы сылдьыахха дэниллибэт, бүгүҥҥү балысхан тэтимҥэ ол кыаллыбат. Хата, субу сурукка тиһэр матырыйаалым сырдыгы саҕан ааспыт кэм ааспат амтанын күүскэ биллэриэҕэ диэн эрэллээхпин.

Үүнэр 2022 сылга өрөспүүбүлүкэҕэ "Оскуола - производство - үрдүк үөрэх" диэн эдэр ыччат хамсаһына дирбийэ-дарбыйа сылдьыбыта 60 сылын туолар. Өскө кини хомпоруун хотой бэлиэлээх Хаҥаластартан силис тардыбыт эбит буоллаҕына күөх Ньурбаҕа хамсаахын маҥнайгы араскыытын аспыт Марха орто оскуолата буолар. Киэҥ киэлилээх, кэрэ кэскиллээх, уостубат энергиялаах хамсаахыны өйөөн 1962 сыллааҕы выпускниктар өрөспүүбүлүкэҕэ иккис, оройуоҥҥа бастакы буоланнар Үөдэйгэ "Коммунизм суола" холкуоска сүөһү көрүүтүгэр үлэлии тиийтэрэ. Бу туһунан убайдаатар убайым Николай Павлов үрдүк тыыннаахтык кэпсээн куппун-сүрбүн уһугуннаран сурукка тиһэргэ олук уурда.

***

Нөруодунай поэт Иван Мигалкин "Отон этим - оҕо этим" диэн баран бэл түүлүгэр кинини ким бүөбэйдээн үүннэриэҕин эбэтэр үргүөҕүн, олох диэн тугун оччолорго билбэтин хомоҕой тылынан хоһуйан турардаах. Бары да манныкка майгыннаан ылбыппыт баар суол. Оттон киһи буолан кииллийэн тахсарга оҕо - эдэр саас сылааһынан сылаанньыйар, сырдыгынан саҕыллар, кэрэни кэрэһэлиир кэскиллээх дьикти түгэннэрэ инникини быһаарар оруоллаахтарын улаатан баран өйдүүбүт. Сааһыран истэх аайы кинилэр умнуллуохтааҕар кустуктуу кууһаллар, ол бириэмэ харахха көстөн кэлэрэ чаастатыйар, сүрэх өрүкүйэр, дууһа иэйэр. Ити 60-с сыллар саҥаларыгар оскуола паартатыттан тураат да харыларын ньыппарынан, быччыҥнарын күүрдэн, тулуурдарын-дьулуурдарын түмэн холкуос үлэтигэр миккиллиттэр бары кэриэтэ киһи эрэ кэрэхсиир-сэргиир ситиһиилээх дьоһун дьон буолтара.

Онно кэрчик кэм уратыта төрүөт буолта чуолкай, маны туоһулаан Николай Еремеевич бу курдук этэр: "Хайа баҕарар омук кэнчээри ыччата киһи буоларыгар сатабылы иҥэрэр дьоҕура, үөрэтэр-такайар ньымата, ыраас сиэрэ-майгыта төһүү угаллар. Оччотугар олох нус-хас салҕанар, отуора хамсаабат, сайдыы салаллар. Мин санаабар бинниги көлүөнэ кэскилин түстүүрүгэр, акылаатын уурарыгар, эдэр ыччат бу хамсаахынын оруола уонна суолтата аһара улахан. Билбэтэх араас ыарахан үлэлэргэ атын дьоннордуун алтыспыппыт, өйбүт-санаабыт бииргэ үлэлээбитэ муҥутуур сыаналаах кылаакка тэҥнээх. Олох оскуолатын ааспыт сыллардыт күн бүгүҥҥэ диэри күүс-өйөбүл буоланнар этэҥнэ истэхпит". Салгыы ааҕыахха

Николай Еремеевич ПАВЛОВ - Арктикатааҕы агротехнологическай университет профессора, тыа хаһаайыстыбатын доктора, СӨ тыа хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, ВАСХНИЛ Бочуоттаах үлэһитэ:

- Саха биир талба талааннаах суруналыыһа, поэта Николай Иванович Харитонов туһунан саатым да эдэр саас күлүмнүүр күннэрэ, күүрүүлээх үлэтэ, үрдүккэ талаһыыта уонна балары күөттүүр-тэрийэр оройуон хомсомуолун 1 сэкиритээрин умнуллубат уобараһа көстөн кэлэр. Оскуоланы бүтэрэр сылбытыгар Николай Иванович кэлэн Хаҥалас Булгуньахтааҕын выпускниктара кылаахынан холкуоска үлэлии тахсыбыттарын, онон өрөспүүбүлүкэҕэ олус үчүгэй хамсаахын саҕаламмытын кэпсээтэ. Бары кулгаах буолан олорон иһиттибит. Онуоха эбии кини сайаҕаһа-элэккэйэ, ураннык чочуллубут тылаөһө уонна тус бэйэтин ис киилэ сырдыга биһигини абылаата.

Көрсүһүү кэнниттэн Ньурбалаата, аны туран биһиги романтикалаах социализм оҕолоро буоларбытынан өйбүт-санаабыт Булгуньахтаахха эргиллэр идэлэннэ. Кинилэри сөҕөбүт-махтайабыт, ити быыһыгар холкуос үлэтигэр баттатан үөрэммэккэ хаалыахха сөп диэн дьиксинэн ылабыт. Кэпсэтэр тиэмэбит үксэ хамсаахын тула буолла. Сааһыары Николай Иванович эмиэ кэллэ уонна комсорг буоларым быһыытынан бүөмнээн кэпсэтиигэ миэхэ биир эмэ ыраах отделениеҕа үлэлии барыаххытын хайдаҕа буолла диэтэ. Мин оҕолорго эттим, кинилэр ону кэтэспиттии "ураа" бөҕө буоллулар, кырдьыга Хаҥаластартан туох атыннаахпытый диэбиппит быданнаабыт этэ.

Инньэ гынан "Коммунизм суола" холкуоска Николай Ивановичтыын кылаахынан баран билсистибит, анараанҕылар аныгылыы эттэххэ, үрдүк таһымнаах көрсүһүү тэрийдилэр, "кэлээриҥ, ытыс үрдүгэр түһэриэхпит" диэтилэр. Билигин санаатахха Николай Иванович эдэрдэр максималистарын билэр буолан булгуччу барыахтааххыт диэбэтэх, идея биэрэн баран биһиги өйбүт-санаабыт ситэрин кэтэспит, бу салайааччы биир сүүйүүлээх өрүтэ.

Саас оскуола дириэктэрэ Никифор Николаевич Григорьев, оҕолор куттарын туппут учууталларбыт Василий Алексеевич Наумов, Николай Петрович Иннокентьев, Татьяна Ивановна Иванова о.д.а. эҕэрдэлээн-алҕаан оскуоланы бүтэттэрдилэр. Ити быыһыгар аны военкоматтар уолаттары байыаннай-инженернэй институкка күүскэ угуйдулар, бутулла түһэн ыллым - сүрэ бэрт буолсу диэн Үөдэйдиир булгуруйбат санааланным. Инньэ гынан сүөһү көрүүтүгэр биһиги кылаастан Шура Архипова, Маруся Семёнова, Зоя Иванова, Груня Ефремова уонна Ньурбаттан Вера Иванова, уолаттартан Проня Тихонов, Аркадий Иванов, Иван Иннокентьев, Алексей Хартасов буолан илиибитин харалаан бардыбыт. Ферма үлэһиттэрэ тута ийэ-аҕа курдук буоллулар, бириГдьиирдэр И.М. Кутанов, И.С. Степанов аттыбытыттан арахпаттар, ыйыы-кэрдии, сүбэ-ама хаахахтан хостонордуу. Уопсай дьиэҕэ олордубут, аспыт-үөлбүт нэрээтинэн, туох да улахан кыһалҕа суох. Кырдьыга маҥнай син күүмэҕэйдэр бааллара: хаһан ынах ыахпытый, сүөһүгэ эбиискэ оҥоруохпутуй, балбаах бөҕөнү таһыахпытый. Сөҕөбүн - кыргыттар кыҥкыйдыылларын биирдэ да истибэтэҕим, эгэ уолаттар буугунуохтара дуо. Барыта үөрүү, көркүлүү аргыстаах бэйэ-бэйэҕэ көмөлөсүһүү, онон сылайары түһээн да көрбөт этибит. "Бары биир киһи туһугар, биир киһи барыбыт туһугар" өйдөбүлүнэн сылдьыыппыт. Аны туран нэһилиэк общественнай олоҕор баһылыыр-көһүлүүр дьон буоламмыт биһигинэ суох тэрээһин ыытыллыбата, дьон кулууп хайдарынан мустара.

Кырдьаҕастар барахсаттар эдэрдэр кэлэн олус сэргэхсийдибит диэн махтаналлара сүрэххэ сөҥө сылдьаллар. Сыл табыллан туран дуойардаатым, өссө да буһа-хата сылдьыахпын аармыйаҕа ыллылар, оччолорго да ытык иэһи төлөөһүн чиэс дьыалата буоллаҕа. Оҕолорум өссө биир сыл үлэлээбиттэрэ, кэлин ким үөрэнэ-үлэлии бартара.

Биһиги 1962 с. кылаахынан холкуос ыраах учаастагар үлэлии тахсыбыт ыччаттар олоххо уһаарыллыыбыт мантан саҕаламмыта, үөрэххэ-үлэҕэ тардыһыыбыт өссө күүһүрбүтэ, норуоппутугар туһалыахтаахпыт диэн өйдөбүл үнүгэһэ "Оскуола - производство - вуз" хамсаахынтан үүммүтэ. Онон бары кэриэтэ үөрэхтээх - идэлээх - исписэлиис буолан билиҥҥэ диэри улуустарга, өрөспүүбүлүкэҕэ син биллэр, улаханнык убаастанар дьон ахсааныгар сылдьарбыт үөрүүлээх. Миэхэ төлөннөөх хомсомуол үтүө өйдөбүлэ оччотооҕу Ньурба оройуонун ыччатын салайааччыта Николай Иванович Харитоновы кытта туох да иһин быстыспат ситимнээх.

Вера Семеновна ИВАНОВА - өрөспүүбүлүкэ тыатын хаһаайыстыбатын Бочуоттаах бэтэрээнэ, СӨ ветеринарнай сулууспатын туйгуна:

- Эдэр эрчимнээх эрдэххэ элбэҕи да баҕарбыт эбиппит диэн билигин санаабын саахылаан чопчулуубун уонна уоскулаҥ ылабын. Тоҕо диэтэххэ Сэбиэскэй кэм тургутууларын чиэстээхтик аахаммыт дьол биэтэгэр тахсыы үөрүүтүн толору биллэхпит. Оттон онно биһиги аартыкпытын арыйбыт оччотооҕу ыччат хамсаахына күн сырдыгын күлүмүгэр тэҥнээҕэ буолуо. 20 ынаҕы кыһын илиинэн ыырбыт, телогрейканан уонна кирзовай саппыкынан инчэҕэй хотоҥҥо сарсыарда 5-тэн киэһэ хойукка диэри сылдьарбыт, субуотуннуктары уонна кэнсиэртэри иилиирбит-саҕалыырбыт, уоттаах-күөстээх мунньахтары тэрийэрбит аны санаатахха, дьикти үчүгэй да эбит. Аны манна биһиги бүтүн Үөдэй нэһилиэгиниин биир сомоҕо күүс буолбуппутун эбэн кэбис. Ааныска, Бороскуо диэн ыанньыксыттар дьэ, дьиҥнээх наставниктар этэ. Хомойуох иһин аныгы тэриллэргэ наставниктаахын диэн суох буолбут курдук көрөбүн. Көрдөөҕү кэпсиэм: маҥнай утаа сылайар буолан хайдах да 5-кэ турар кыахпыт суоҕун иһин Ааныска уопсайбыт таһынан аахан иһэн солуурдарын тыаһатан "звоноктуура", оччоҕо сып-сап ойон туран фермаҕа сүүрэбит. Сахаларга "ынах - сүөһү таттарыыта" диэн өйдөбүл баар, баҕар сүөһү көрүүтүн сөбүлээн сельфакка үөрэммитим буолуо, 32 сыл серолог быраастаан сынньалаҥҥа олоробун уонна оргуйар олох тыынын "Оскуола - производство - үрдүк үөрэх" диэн ыччат хамсаахына биһиэхэ биэртэ диэн булгуруйбат санаалаахпын.

Прокопий Прокопьевич ТИХОНОВ - СӨ үтүөлээх бырааһа, Доруобуйа харыстабылын туйгуна, Ньурба улууһун Бочуоттаах олохтоохо:

- 60 сыл анараатыгар оройуоҥҥа бастакынан кылаахынан фермаҕа үлэлии тахсыбыт кэммит хас биирбит сүрэҕэр, дууһатыгар сырдык сулустуу тыга сылдьар. Оччотооҕу идеология олус күүстээҕэ, ыччат олоххо девиһинэн били "Забота у нас простая, забота наша такая - жила бы страна родная и нету других забот" диэн ырыа этэ. Үөдэй дьонун олус сөбүлээбиппит, былыргылар суобас маанытын, сиэр-майгы маҥнайгы хаардыы ыраахын илдьэ сыыттахтара. Саһан хаалбыт саастарым амтаннара билиҥҥэ диэри минньигэстик ньүөлүйэллэр. Биһиги нэһилиэк общественнай олоҕун илиибитигэр ылан сэргэхсийии бөҕө тахсыбыта. Аны саатахха дьоҕус нэһилиэккэ чөл олоҕу киллэрэ сылдьыбыт эбиппит: арыгы иһэр, хаартылыыр дьоннордуун ааспакка-арахпакка үлэлиирбит. Бэһиэлэйи этиэм: уолаттар аспытын кыргыттар буһараллар, сылааска атын дьиэттэн сүүрэн киирэн "аһылыккытыгар тахсыҥ" диллэрэ. Кыһын кэлиитэ кыргыттарбыт тоҥуохтара диэн сүбэлэһэн баран мин кинилэр дьиэлэригэр линия тардан радиосвязь баар буолла, онно кыргыттар үөрбүттэрэ билиҥҥэ диэри умнуллубат. Өбүгэлэрбит "Тоойуом, киһи буолаар" диэн тыллаахтара, наставник Ааныска миэхэ "эн быраас буол" диэбитин толордум.

Иван Николаевич ИННОКЕНТЬЕВ - РФ үөрэҕириитин туйгуна, СӨ үтүөлээх учуутала, Хорула уонна Таркаайы нэһилиэктэрин Бочуоттаах олохтоохо:

- Социализм чэчирии сайдар кэмигэр олорбуппутунан киэн туттабыт, патриотизм сириэдийбит кэмэ биһиги олохпутугар сырдык суоллары тэлбитэ. Үөдэйгэ үлэлээбит сылым уонна Хорула ыраах учаастагар Нааҕыҥҥа бороон көрбүтүм, хара үлэҕэ эриллибитим кэлин үөрэх-билии ыларбар аартык аспыта. Үөрэх - диэн үлэ. Томскайдааҕы университекка үлэ хоһууна буоламмын үөрэхпэр да ыараханнары ончу көрсүбэтэҕим, производство мускуурун эт бэйэбинэн аахаммын киэҥ сир дьонун кытта уопсай тылы дөбөҥнүк буларым, сыалысоругу чопчу туруорарым. Билиҥҥи ыччат эмиэ олус үчүгэй, өссө кэрэтийиэҕин биир сүрүннүүр, ыччаты сомоҕолуур идея суох дуу дии саныыбын. Уопсайынан да национальнай идея диэн баарынсуоҕун хайдах эрэ үгүстэр билбэт курдукпут, онон эдэрдэри баалаабаппын. Баҕар бу этиим сыыһалаах буолуо. Ол да буоллар ыччаты сомоҕолуурга үлэ-хамнас биһиги кэммитинээҕэр уота-күөһэ мөлтөххө дылы.

Үчүгэй да кэпсэтии, дууһам ыллаата. Өйдөөтүм, дьоллоох буолуу судургу соҕус эбит, киэҥ аартык аанын аһарга оччотооҕу кэм-кэрдии нууччалаатахха "шанс" биэртин чиҥэттим. Билигин саҥа олох - саҥа ырыалар, кинилэр өссө кэрэлэр, сыччах бэйэбит бириэмэни куоһарардыы өркөн-өйбүт өрүкүйүөхтээх. Арай кыратык хомойобун - кумааҕы хаһыаты ааҕааччылар саастаахтар эрэ хааллыбыт, онон бу матырыйаал эдэрдэр харахтарын далыгар киирэр дуу, суох дуу.

Кинилэри буруйдаммат, тоҕо диэтэххэ, сонуну-нуомаһы сайдыылыын дьүөрэлээн эдэрдэр куйаар ситимиттэн ылаллар. Ханна эрэ ыраахха, кэрэҕэ, үрдүккэ айан суолугар тахсарга бу кэпсээбит дьоруойдарым аныгы эдэрдэри угуйаллара буоллар сайдыыбыт өссө сыыдамсыйыа этэ, эрэл олус күүстээх - оннук да буолуоҕа.

Афанасий ИВАНОВ.
Хаартыскалар Н.Е.Павлов архыыбыттан ылылыннылар.

– Үөрэҕирии сыла –

Бэйэни салайыныы, сайыннарыы ньыматынан учуутал идэтигэр уһуйуу

(*Педагогическай көрүүлэр, бэлиэтээһиннэр*)

"Сир үрдүгэр саамай-саамай ыарахан уонна саамай сибэтиэй идэ киһини иитии, киһини киһи оҥоруу", - диэн сөпкө этэллэр.

Н. ЛУГИНОВ,
саха норуотун суруйааччыта.

Мин бу ыстатыйаны тус бэйэм 40 сыл учууталлаабыт үөрүйэхпэр тирэҕирэн суруйдум. Нҕурба куоратын Убайаан орто оскуолатыгар үлэлиир кэммэр "Уһуйаан" диэн үөрэнээччилэри учуутал идэтигэр угуйар, иитэр куруһуогу тэрийбитим. Уруокка ыытыллар иитэр-үөрэтэр үлэни кылаас таһынан үлэҕэ дьүөрэлэһиннэрэн, алтыһыннаран ыытар сүрдээх көдьүүстээх ньыма буоларын итэҕэйбитим, ылыммытым. Хас биирдии предметник учуутал, бу ньыманан үлэлээн, бэйэтин солбуйааччыларын, кэлэр кэм учууталларын иитэр кыахтаах.

Киириитэ

Уопсастыба олоҕор тахсар уларыйыылар оскуола иитэр-үөрэтэр үлэтигэр кэлэр кэскили түстээһиҥҥэ саҥалыы көрүүнү үөскэтэллэр. Бүгүн үөрэхтээһин саҥа философиятын уонна көҥүл личность саҥа педагогикатын үөскэтии соруга хаһаанҥытааҕар да сытыытык турар.

Сылтан сыл аайы оскуолаҕа педагогическай кадрдар тиийбэт буолуулларын кыһалҕата үөскээтэ. Пединститут, университет педагогическай факультеттарын выпускниктара ылбыт идэлэринэн үлэлээбэттэрин сүрүн төрүөтүнэн үөрэммит идэлэрин ис дуураларынан сөбүлээбэттэрэ, учуутал идэтигэр үөрүйэхтэрэ сайдыбатаҕа буолара саарбаҕа суох. Ол иһин учуутал идэтин талар оҕолору оскуолатааҕы үөрэнэр сылларыттан учуутал идэтигэр ыкса чугаһатан, "Бэйэни салайыныы" ньыматын туһанан, учуутал идэтигэр уһуйуу олох ирдэбилэ буолла. Ол эрэн оҕо бэйэтин бэйэтэ ииттиниитэ (самовоспитание), бэйэтин бэйэтэ үөрэтиитэ (самообразование), бэйэтин бэйэтэ сайыннарыыта (саморазвитие), бэйэтин бэйэтэ ситэ сайыннарыыта, тупсарыныыта (самосовершенствование) олус уустук тиһиктээх үлэни эрэйэр.

Оҕо саас киһи личность буола улаатарын кэрэһэлиир кэм. Бу саахыгар киһи быһыытынан чочуллан тахсар акылаата ууруллар, дьоҥҥо уонна олоххо сыстыһар, идэни талар хайысхата үөскүүр, кэлэр кэмҥэ, олоххо, сөптөөх миэстэни булуу төрүттэрэ ууруллар. Ол иһин учуутал идэтин талыан баҕалаах оҕолорго сүрдээх мындырдык сыһыаннаһыахха наада. Былыргы киэҥ көҕүстээх өбүгэлэрбит олох муудараһыгар үөрэнэннэр, ыччаттарын дибдийэн, саарытын анньан, ыган-түүрэн иипппэт, уһуйбат этилэр. Кинилэр налыччы сүбэлээн, ыйан-кэрдэн, хайҕаан, сэргээн, биһирээн, көҕүлээн, айылҕаҕа чугаһатан, үлэҕэ, идэҕэ уһуйан, оҕо кыра саахыттан бэйэтин салайынар, дьаһанар дьоҕурун, ис кыаҕын таба көрөн сайыннараллара.

Сир үрдүгэр саамай-саамай ыарахан уонна саамай сибэтиэй идэ киһини иитии, киһини киһи оҥоруу диэн философиялаахтара. Дьэ, ол иһин учуутал буолуохтарын баҕарар оҕолорго харыстабыллаахтык, мындырдык сыһыаннаһыахха наада. Оҕо төһөнөн сырдыкка, кэрэҕэ, үтүө санааҕа тардыһарый да, дьоҥҥо-сэргэҕэ үчүгэйи баҕара, оҥоро сылдьарый да, төһөнөн итэҕэллээҕий, айылҕаны кытта алтыһарый, дьүөрэлэһэрий да, соччонон үчүгэй учуутал буолуон сөп.

Учуутал ийэлии, аҕалыы мэлдьи харыстанньаҥ, айылҕаттан араҥаччылыыр, уһуйар үтүөкэннээх дуураларын буолуохтаах. Бу сүрүн төрүттэри учуоттаан, учуутал идэтигэр уһуйуллуохтаах. Учуутал идэтигэр уһуйар "Уһуйаан" диэн сүбэһит учууталлар (үөрэнээччилэр) куруһуоктарын соругунан "Бэйэни салайыныы, сайыннарыы" ньыматынан учуутал үлэтин эйгэтигэр киирии буолар. Куруһуок тэриллиитэ маннык тутуллаах буолуон сөп.

Кылаас сүбэһит учууталлара (үөрэнээччилэрэ)

Хас биирдии кылааска учуутал буолуон баҕалаах, өй-санаа, майгы-сигили өттүнэн оҕолорго холобур буолуон сөптөөх үөрэнээччилэртэн 4 эбэтэр 5 сүбэһит учууталлары (үөрэнээччилэри) сүүмэрдэнэр. Бу сүбэһит учууталлар уруок кэмигэр бөлөхтөөн үөрэтии ньыматынан бөлөхтөрүн оҕолорун кытта үлэлэһэллэр. Кылааһы 5-тии, 6-лыы үөрэнээччилээх 4 бөлөххө араарыллар. Сүбэһит учууталлар бэйэлэрин бөлөхтөрүн учууталлара буолаллар, салгыы куруһуок дьарыгар үөрэнээччилэри кытта үлэлииргэ уһуйуллаллар. Куруһуок дьарыга уруогу үөрэҕи кытта быстыспат ситимнээх тиһик буолара ситиһиллиэхтээх. Сүбэһит учууталлары 5-с кылаастан 11-с кылааска тиийэ хабан үлэлэтиллэр. Кылаас аайы 4 сүбэһит учууталтан 1 методист ананар. Методист сүбэһит учуутал бэйэтин кылааһын уонна алын кылаас сүбэһит учууталларын сүрүннүүр.

Куруһуок салайар киинэ (Бэйэни салайыныы ньыматынан)

Сүрүн уһуйааччылар - предметник учууталлар.

Директор - 11 кыл. сүбэһит үөрэнээччитэ.

Завуч - 10 кыл. сүбэһитэ.

Чилиэнннэр - хас биирдии кылаас методист учууталлара салайар киин чилиэннэрэ буолаллар.

Киин чилиэннэрин үлэтин дириэктэр уонна завуч хонтуруоллуллар, методическай үлэни оҥороллор - 10-11 кылаас сүбэһиттэрэ, киин дириэктэрэ, завуч (уһуйааччылар) алын кылаас сүбэһит учууталларыгар анал сорудаҕынан дьарык ыытар. Маннык тутуллаах буоллаҕына, хас кылаас аайы педагогическай бөлөхтөрү тэрийиэххэ сөп.

Сыл аайы учуутал идэтигэр үрдүк үөрэх кыһатыгар үөрэнэ киириилэригэр арыттааһын суох буолар. Сыл аайы салгыы үөрэнэр усулуобуйа үөскүүр. Ханнык баҕарар оскуолаҕа педагогическай бөлөх тэрийиллэр кыахтаах. Педагогическай кылаас биир формата, көрүнэ буолар.

Түмүктээн эттэххэ, үөрэнээччи үөрэнээччини үөрэтэр уонна бэйэтэ идэҕэ уһуйуллар.

Сүбэһит учуутал эбээһинэһин үчүгэйдик билэрэ ирдэниллэр. Сүбэһит учуутал эбээһинэһнэ:

1. Салайар бөлөҕүн үөрэнээччитин ис кыаҕын, дьоҕурун билии.
2. Үөрэх тэтэрээтин бэрэбиэркэлээһин.
3. Үөрэх дневнигин толорууну хонтуруоллааһын.
4. Үөрэнэр кинигэни тутуу туругун көрүү.
5. Предметник учуутал сүбэтинэн, хонтуруолунан анал темаҕа уруогу биэрии.
6. Бэрээдэги көрүү, майгы-сигили өттүнэн иитии.
7. Төрөппүттэри кытта өйдөһүү.
8. Предметник учууталы кытта аһаҕас, көрдрүүлээх уруогу биэрии.

Сүбэһит үрэнээччи кылаас сурунаалын курдук анал сурунааллаах. Сурунаалыгар эрчиллиигэ үрэтиллибит тиэмэни билиигэ сыана туруорар. Предметник учууталы кытта сүбэлэһэн чиэппэрдээҕи сыананы туруорсар.

Бастакы олук Кылаас таһынан үлэ программата

Учуутал идэтигэр туһаайыы (Предметник учуутал дьарыктыыр).

1. Учуутал олоххо ылар миэстэтэ, суолтата.
2. Идэҕэ бэлэмнэниигэ бэйэни салайыныы.
3. Научнай педагогика төрүттэрэ.
4. Норуот педагогикатын төрүттэрэ.
5. Үөрэнээччи уонна учуутал сыһыаннара, хардарыта ситимнэһиилэрэ.
6. Кылааска сүбэһит учуутал эбээһинэһэ уонна бырааба.
7. Хонтуруол көрүҥнэрэ уонна үөэнээччи билиитин сыаналааһын критерийдэрэ, нуормалара.
8. Тус бэйэ педагогическай кэтээн көрүүлэрэ уонна тойонноохуннара.
9. Дьиэтээҕи бибилэтиэкэни тэринии.
10. Кылаас үөрэнэр сурунаалын ис хоһооно, толоруллуутун ирдэбилэ.
11. Учууталлары, учуутал идэтигэр үөрэнэр студеннары кытта "Төгүрүк остуол" тула кэпсэтии.

Иккис олук Психологическай салаа

Куруһуок үлэтигэр оскуола психолога улахан үлэни ыытар, элбэх сүбэни-аманы оҥорор, психологическай мээрэйдэри, педагогическай түгэннэри (ситуацияны) таба быһаарарга көмөлөһөр. Кылаас таһынан үлэ көрүҥүнэн ыытыллар.

"Рекомендации психолога школы Захаровой Эммы Сергеевны. По велению времени, сейчас нужны в школах педагоги с углубленным знанием психологии, учителя современного типа и в связи с этим необходимо ознакомить учащихся с основами психологии в годы учебы.

Тематика занятий:

1. Я - человек, но какой? Этико-психологические основы личности. Психология самовоспитания и самопознания.
2. Человек и наука - человековедение.
3. Науки изучающие человека.
4. Если ты - мальчик, если ты - девочка.
5. Что такое личность?
6. Как развивается личность.
7. Человек: его настроение и самочувствие.
8. Что такое внимание, память, воля.
9. Человек среди людей.
10. Сам себе врач? (о человеческих пороках).
11. Я человек, но какой? (практикум по самопознанию).
12. Сам себя воспитать должен (практикум по самовоспитанию).

На занятиях пользуются анкетирование, опросники, тесты, психолого-педагогический тренинг, воспитывающие ситуации, психологические задачи, индивидуальные и групповые ситуации, программы по самовоспитанию."

Үһүс олук Бэйэни сайыннарыы – олох муударастарыгар, идэҕэ уһуйуллуу

Ханнык баҕарар кэмҥэ киһи туохха эрэ олоҕуран үлэлиир, сайдар буоллаҕына табыллар. Хайдах да уустук кэмҥэ син биир үүт-аан, суол-иис булуон сөп уонна итилэри туһанан киһи аймах ханнык да уустуктан тахсыан сөп. Киһи бэйэтин олоҕун устатын тухары сайыннарыахтаах. Өскөтүн учуутал үрдүк үөрэххэ ылбыт билиитинэн эрэ хааллаҕына, олохтон хаалар, кэлэр көлүөнэни иитэр-үөрэтэр кыаҕыттан тахсар, онон учуутал идэтэ быыстала суох сайдыы, бэйэни сайыннарыы суолунан барыахтаах.

Куруһуок истээччилэрэ бу этиллибит чахчылары өйдөрүнэн-санааларынан, куттарынан-сүрдэринэн ылыналларын туһугар бэйэни сайыннарыы былаанын оҥостоллоро ирдэнэр. Бэйэни сайыннарыыга олох муударастарын, өбүгэлэр үтүө үгэстэрин, оҕо тус бэйэтин эйгэтин (үөрэтэр учууталларын, төрөппүттэрин) үтүө хаачыстыбаларын ингэриниэхтээх. Кинилэртэн үчүгэйгэ, кэрэҕэ, дириҥ өйгө үөрэниэхтээх.

"Бэйэни сайыннарыы" былаанын "Уһуйуллуу" диэн өйдөбүлгэ туттуохха сөп. Уһуйуллааччы былаанын маннык олуктарга араарар:

1. Кэлэр кэмҥэ, олохпор туруорунар сыалым.
2. Үөрэтэр учууталларбыттан, төрөппүттэрбиттэн уһуйуллуу эбэтэр кэтээн көрүү.
3. Киһи олоҕу олорор, ылынар көрүҥнэриттэн: уус-уран литература, искусство, философия, итэҕэл көмөлөрүнэн бэйэни сайыннарыы.
4. Дьиэтээҕи бибилэтиэкэ тэринии.
5. Тус бэйэм олоҕу көрүүм, тойонноохунум.

Куруһуок чилиэннэрин бу былааннарыгар сүрүн суолталаах өттүлэригэр учуутал быһыытынан түмүк санааны бэлиэтиир ордук тоҕоостоох.

Үөрэтэр учууталларбыттан, төрөппүттэрбиттэн уһуйуллуу диэн салааҕа оҕолор олус интэриэһинэйи, көдьүүстээҕи этэллэрин кэрэхсээтим. Оҕо хараҕа "олус кыраҕы" диэн этэллэрэ оруннааҕар итэҕэйдим. Оҕолор былааннарыгар маннык суруйаллар:

- "Биология учуутала Саргылана Семеновна хаһан да үөгүлээбэт, сатаан кыыһырбат, сирэйэ кыыһырар, онтон хараҕа кыыһырбат, ол иһин мин кинини олус сөбүлүүбүн".
- "История учуутала Розалия Софроновна уруокпутун билбэтэхпитинэ наһаа хомойор, ол гынан баран, биһигини абааһы көрөн мөхпөт. Оҕолору "чахчы" таптыыр учуутал кини буолар".
- "Нуучча тылын, литературатын учуутала Наталья Михайловна нууччалыы наһаа минньигэстик саҥарар. Мин кини саҥарыттан олох салҕыбаппын. Оҕону өйдүүр, араааһа, оҕо саахын олох умнубат, өйдүү-саныы сылдьар учуутал быһыылаах".
- "Омук тылын учуутала Федора Егоровна: "Оҕом үчүгэй оҕо, сорудахпын толоруо", - диэтэҕинэ, мин кини сорудаҕын үөрэ-көтө толоробун".
- "Математика учуутала Елена Макаровна наһаа да үчүгэйдик күлэр, кини күллэҕинэ мин сорудаҕы ордук чэпчэкитик толоробун".
- "Алла Петровна математик учуутал буолара саамай сөп, кини математиканы наһаа билэр, сөбүлүүр, биһигиттэн эмиэ оннугу ирдиир".
- "Егор Прокопьевич уруокка мүнүүтэ да аҥара хойутаабат. Дьэ, аккуратнай учуутал".

Оҕолор биолог Фекла Алексеевна, Прасковья Ивановна (нуучча тылын учуутала), омук тылын учуутала Владимир Ильич, биолог Ольга Прокопьевна олус ирдэбиллээхтэрин, үөрэтэр тиэмэлэриттэн аралдьыйбаттарын бэлиэтииллэр.

Көстөрүн курдук, оҕо олус болҕомтолоох, бэйэтэ тойоннуур, ырыҥалыыр эбит. Оҕолор санааларыттан, тойоннооһуннарыттан учууталлар, биһиги, үөрэниэхпитин, үлэбитигэр туһаныахпытын сөп эбит. Учуутал үөрэтэр оҕолоруттан эмиэ үөрэниэхтээх, ол олох сокуона.

Үгүс оҕо олоххо итэҕэллэринэн ийэни билинэллэр. Таҥараны ийэ солбуйуон сөп диэн санаалаахтар, онтон ийэни таҥара оҥостубут норуот сайдар, чэчириир аналлаах.

Учууталлар педагогическай түгэннэри быһаарыыларын оҕолор наһаа кэрэхсиллэр эбит. Үөрэнээччи уруокка хойутаатаҕына, үөрэнэр тэрилэ суох кэллэҕинэ, иирсээн таҕыстаҕына, учуутал хайдах быһаарарын оҕолор бэйэлэрин кыахтарынан быһааралар. Сыыһа тойоннооһуну тута туоратарга сүбэлэнэр.

Бэйэни сайыннарыы былааныгар биир сүрүн салаанан дьиэтээҕи бибилэтиэкэ тэринии уонна суруйааччылар олох туһунан тойоннооһуннарын, муударастарын ылыныы, уһуйуллуу буолар. Икки атах өркөн өйө айбыт улуу оҥоһууларынан биирдэстэринэн кинигэ буолар. Үөмэн тиийбэт былыргы үйэлэртэн күн бүгүнүгэр диэри сирдойду араас омуктар тугунан "тыынан", тугу ыраланан кэлбиттэрин субу баар курдук "көрөрбүт", "истэрбит" - кинигэ. Кини киһи аймаҕы итэҕэлиттэн, ханна олороруттан эбэтэр ханнык тылынан саҥарарыттан тутулуга суох тэҥҥэ кэпсэтиннэрэр алыптаах күүстээх.

Этиллибиттэри учуоттаан куруһуок чилиэннэрэ төрөппүттэрин кытта сүбэлэһэн, педагогическай литератураны уонна уус-уран литератураны хомуйан бибилэтиэкэ тэринэллэр. Үөрэнээччилэри олоххо иитэр, бэлэмниир, идэҕэ туһаайар, дьоҕурдарын сайыннарар сыаллаах үлэ буолар.

Бибилэтиэкэ икки салаалаах:

1. Төрөппүттэргэ аналлаах педагогическай литература.
2. Үөрэнээччилэргэ аналлаах.

Уус-уран литератураны сөпкө талан аахтахха, өйгүн-санааҕын байытар, дириҥэтэр, үлэҕин, үөрэххин тэринэргэр далаһа бираҕар, сайдаргар, үөрэнэргэр сүрүн олук буолар.

Түмүк санаа:

1. Бэйэни сайыннарыы былаана үөрэнээччини идэҕэ туһаайар, кэлэр олоххо бэлэмниир сайыннарыы төрүтэ буолар.
2. Уус-уран литература иитэр суолтатын өйдүүр, олоҕор туһанар.
3. Учууталлар күүстээх өрүттэригэр, хаачыстыбаларыгар уһуйуллар, онон киһиэхэ үчүгэйи эрэ саныыр, оҥорор, кэрэҕэ, сырдыкка тардыһар өй-санаа олоҕурар.

Бу үлэни 40-ча сыл учууталлаабыт үөрүйэхпэр тирэҕирэн, өйбүнэн-санаабынан чахчы буһаран, куппунан-сүрбүнэн ылынан, 21-с үйэ киһитин чахчы саҥалыы сиэрдээх-майгылаах, өйдөөх-санаалаах, иэйиилээх-куойуулаах, чэгиэн-чэбдик ыччаты иитэр-үөрэтэр аналлаах, идэтигэр ис дуураатыттан бэриниилээх, Үрүҥ айыылартан анаыылаах саҥа көлүөнэ учууталы иитэр-уһуйар санааттан суруйдум. "Саҥа үйэ учууталларын бэлэмнээһиҥҥэ туһаайан, иитэр көлүөнэни идэтин сөбүлээбэт учууталга туттарар сыыһа, сыыһатын аахан кутталлаах", - диэн өйүнэн-санаанан салайтаран толордум. Идэлээх идэтигэр уһуйуута өбүгэ үгэһэ, ытык иэһэ буолар, онон учууталлар солбуктутун, кэлэр көлүөнэ учууталларын, бэйэбит идэбитигэр уһуйарбыт биһиги кэскилбитигэр кыһамныыбыт, болҕомтобут буолуо этэ.

Куруһуок үлэтин иитэр, уһуйар суолтатын тоһоҕолоон бэлиэтииргэ куруһуок чилиэннэрин идэни талыыларын түмүгүн билиһиннэрэбин. Куруһуок үлэтинэн хабыллыбыт оскуола түөрт выпуһун учуутал идэтин талбыт 16 оҕоттон 14 оҕо (87 %) үөрэҕирии тэрилтэлэригэр үлэлииллэр. Бу дьиҥнээх чахчыга олоҕуран түмүктээтэххэ "Уһуйаан" куруһуок үлэтэ учуутал идэтигэр уһуйууга улахан көдьүүстээҕэ көстөр.

Нҕурба куоратын Убайаан оскуолатын педкэлэктиибэ куруһуок үлэтигэр улахан оруоллааҕын бэлиэтиир наада. Уһуйуллааччылар учууталлар эйгэлэрин иһигэр иитиллэллэр, кинилэртэн холобур ылаллар, онон педагогическай кадрдар профессиональнай таһымнара төһөнөн үрдүгүй да, соччонон уһуйуу күүстээх уонна көдьүүстээх буолара саарбахтаммат, учуутал идэтигэр "утумнааһын" ситимэ ордук чиҥ буолар.

Бу үлэни толороччу тус бэйэтин түмүк санаата. Күн-күбэй Ийэ оҕону иитиигэ кутунан-сүрүнэн бэриниилээх, болҕомтолоох, истиҥ-уйаҕас дуураах, сырдык санаалаах, айылҕаттан иитэр дьоҕурдаах, бэрдэриилээх буолар.

Онон учуутал идэтинэн күн-күбэй ийэлэр үлэлииллэрэ саамай сөп, ол иһин куруһуок иитиллээччилэрэ 80 % кыргыттар, Ийэни таҥаранан билиналлар. Онтон эр киһи учуутал күн-күбэй ийэлэргэ дьүөрэлэһиэхтээх, биир сомоҕо күүс буолан, иитэр-үөрэтэр үлэҕэ өссө көхтөөх буолары олох ирдиир.

Учуутал үлэтэ оскуола иһинэн иитэр-үөрэтэр үлэтинэн эрэ сыаналанара ситэтэ суох, учуутал бэйэтин идэтигэр иитиллээччилэрин уһуйуутун хабан сыаналаныахтаах.

"Уһуйаан" куруһуок сүрүн уһуйааччыта,
Арассыыйа үөрэҕириитин туйгуна,
СӨ үөрэҕириитин Бочуоттаах бэтэрээнэ,
Учууталлар учууталлара,
Нҕурба оройуонун Бочуоттаах олохтооҕо
Семен Акимович ПОТАПОВ.
Сэтинньи 2021 сыл.

– Наука уонна технология сыла –

Доктор, академик, профессор, учуонай

Бу сылы биллэрин курдук Россия президенэ Владимир Владимирович Путин "Наука уонна Технология" сылынан биллэрбитэ. Ньурбалар Билим араас салаатыгар күүскэ үлэлээбит уонна үлэлии сылдьар дьоммутунан киэн туттабыт. Федот Григорьевич Сафронов аатынан киин бибилэтиэкэ аҕааччыны кытта үлэлиир салаата Ньурбаттан төрүттээх учуонайдарбытын билиһиннэрэбит.

Хорула нэһилиэгиттэн төрүттээх биир дойдулаахпыт Матвеев Андрей Иннокентьевич өрөспүүбүлүкэҕэ, Арассыыйаҕа биллэркөстөр бөдөҥ учуонай, сир баайын хостуур оборудованиелары айыыга, айылҕаҕа буортута суох технологиялары оҥорууга исписэлиис, бэйэтин үлэлиир эйгэтигэр сүбэлэри, түмүктээһиннэри биэрэр Арассыыйа таһымнаах эксперт, техническэй наука доктора, Саха Өрөспүүбүлүкэлэрин Наукаларын Академиятын академига, академия урукку сыллардаҕы вице-президенэ, РФ Горнай Академиятын академига, СӨ наукатын үтүөлээх диэйэтэлэ, РФ Наукатын Академиятын Сибиирдээҕи салаатын бэтэрээнэ, Николай Васильевич Черскэй аатынан Арассыыйа Наукаларын Академиятын Сибиирдээҕи салаатын Хоту сир горнай дьыалаларыгар институтун кылаабынай научнай үлэһитэ, сиртэн хостонор баайы байытар технологияларынан дьарыктанар научнай лаборатория сэбиэдиссэйэ, профессор.

Андрей Иннокентьевич 1960 сыллаахха Ньурба оройуонун Хорула нэһилиэгэр ахсынньы 10 күнүгэр алта оҕолоох ыалга учуутал ийэттэн Екатерина Андреевнаттан, суоппар, сопхуос үлэһитэ, булчут аҕаттан Иннокентий Ивановичтан төрөөбүтэ. Марха орто оскуолатын кэнниттэн Москватааҕы строительнай училище үөрэнээччитэ, онтон салгыы Москватааҕы "Стали и сплавов" институкка горнай обогатитель идэтигэр үөрэнэр устудьуон буолбута. Оскуола биир бастыҥ үөрэнээччитэ спорка кытта дьоҕурдааҕа: хайыһар күрэҕэр оройуон чемпиона буолбута. Устудьуон сылларыгар боксаҕа "Трудовой резервэ" спортивнай уопсастыба иһинэн ыытыллыбыт Москва куорат күрэхтэһиитин чемпиона буолбут, ыраах дистанцияларга уһун тыыннаах марафонец быһыытынан биллибит кэмнэрдээх.

Андрей Иннокентьевич горнай маастар, обогатитель, инженер, исписэлиис быһыытынан бухуу-хатыы оскуолатын Уус-Майа көмүһү хостуур бириискэлэриттэн саҕалаан, үгүс үөрүйэхтэри, уопуту ылан ааспыта. Ити Уус-Майа оройуонугар ыччаты түмэр, тэрийэр дьоҕурдаах эдэр уолу хомсомуол райкомун сэкиритээригэр тиийэ үүннэрбиттэрэ, ити сылларга хоммуньуус Артур Алексеев партия райкомун салайар кэмнэригэр бииргэ тапсан үлэлээбиттэрэ.

Кини салгыы таптыыр идэтин наука өттүнэн сайыннарыыга уһун сылларга улахан болҕомтотун, өйүн-санаатын ууран айымньылаахтык үлэлии-хамсыы сылдьар биһиги, ньурбалар, киэн туттар, тарбахха баттанар улахан киһибит буолар. Наука да, сиртэн хостуур промышленность да эйгэлэригэр тэҥинэн киэҥник биллэр уонна билиниллэр бөдөҥ исписэлиис саамай сүрүн уонна улахан суолталаах, уруккулууттан төрүт ураты, революционнай да диэххэ сөптөөх айымньытынан - кини сиртэн хостонор күндү баайы магнит, ультразвук, гравитация, күүстээх салгын көмөлөрүнэн, биир хааппыла ууну туһаммакка, араарар ньыманы тобулуута буолар.

Сир баайын үйэлэр тухары өрүстэрбитин, үрэхтэрбитин, муораларбытын араас химиянан киртитэн туран хостууллар. Оттон бу "Сухой обогащениенан" аатаммыт саҥа технология ууга, айылҕаҕа буортута суоҕун кэриэтэ. Бу сир баайдаах учаастакка баара-суоҕа биир улахан массыынаҕа тиэйиллэр олох дьоҕус оборудование сир баайын миэстэтигэр тута түргэнник араарар кыахтааҕа производствоҕа, испытательнай полигоннарга дакаастаммыта. Билигин Андрей Матвеев бу технология олохха киирэригэр үлэлии сылдьар.

Андрей Иннокентьевич Матвеев кандидатскай үлэтин 1993 сылга, докторскайын - 2004 сылга ситиһиилээхтик көмүскээбитэ.

Хоту сир хайа дьыалаларын институтугар 1987 сылтан үлэлиир. Ол курдук Андрей Иннокентьевич ыытар үлэтин сүнньүнэн научнай, лабораторнай, промышленнай суолталаах араас эксперименнэри, испытаниелары, чинчийиилэри, байытар оборудование саҥа көрүҥнэрин айан оҥорууну салайар. Андрей Иннокентьевич ыытар научнай чинчийиилэрин хабар эйгэтэ - элбэх туойдаах кумах боруодатын, көһөҥө руданы араартааһын, туһалаах састаабы байытааһын, минераллары уунан уонна салгынынан араартааһыны түргэтэтэр сыалтан ону араас физическэй хонуулар (магнит, ультразвук) көмөлөрүнэн оҥоруу.

Доктор Матвеев учуонай быһыытынан арыйбыт туспа научнай хайысхатыгар балачча элбэх ситиһиилэр бааллар. Ити научнай үлэ түмүгэр улахан көдьүүстээх горнай обогатительнай дробилкалар, пневмосепаратордар, центробежнай, аэродинамическай измельчителлэр, установкалар уо.д.а. опытнай көрүҥнэрэ оҥоһуллан, промышленнай үлэҕэ туһаныллан, үрдүк көдьүүстээхтэрэ көстүбүтэ.

Андрей Иннокентьевич хоту сир баайын минеральнай сырьеларын байытар технологияларыгар үлэлиир бырайыактар научнай салайааччылара. Быйыл бигэргэтиллибит аан дойду таһымнаах "Север" Научнай-образовательнай киин: сайдыы бигэ территория" диэн саҥа кэлим бырайыагы эмиэ иилиир-саҕалыыр. Манна даҕатан бэлиэтээн аастахха, учуонай таас чоҕу брикеттээһин көдьүүстээх технологиятын оҥорууга үлэлиир. Маны үөрэтэр сыаллаах Ньурба Киирэбигэр таас чохтаах разрезка хаста да кэлэ сылдьыбыта уонна онно бэйэтэ айбыт улахан тааһы үлтүрүтэр тэрилэ (дробилката) үлэҕэ киирээри таҥылла сылдьар.

Итини таһынан сир баайын хостуур тэрилтэлэри кытта дуогабардаах үлэлэри эмиэ толорор. Ол курдук учуонай "Анаабыр алмаастара", "Саарылаах-Сурьма", "Нерюнгри-Металлик" тэрилтэлэр технологическай регламеннарын, бырайыактары оҥорор.

Итилэри сэргэ Андрей Иннокентьевич промышленнай производство куттала суох буолуутун боппуруостарыгар уонна өрөспүүбүлүкэ сир баайын саппаһыгар Территориальнай кэмитиэтин, Росприроднадзор региональнай отделениетын үрдүк категориялаах экспериэнэн үлэлиир.

Матвеев А.И. - 291 бэчээттэммит научнай үлэлэр ааптардара, хос ааптардара буолар, ол иһигэр кини 5 монография ааптара уонна 66 российскай саҥаны айыы патеннарын хаһаайына. Учуонай үлэлэрэ Арассыыйа, өрөспүүбүлүкэ иһинээҕи научнай сурунаалларга бэчээттэнэрин таһынан, омук сирдэрин биллэр-көстөр изданиеларыгар бэчээттэнэллэр.

Доктор, профессор Андрей Матвеев инженернэй уонна научнай каадырдары бэлэмнээһиҥҥэ күүскэ үлэлиир. Университекка 11 сыл преподавателлиирин устатыгар элбэх ыччаты промышленнай идэлэргэ үөрэттэ. Кини университет Горнай институтун "Техносферная безопасность" кафедратыгар, Финансово-экономическай Институт магистраннарыгар минеральнай сырьену таҥастааһын боппуруостарыгар итиэннэ институт аспираннарыгар минеральнай сырьену байытыы теориятыгар уонна технологиятыгар лекциялар куурустарын ыытар. Хотугулуу Илиҥҥи Федеральнай Университет госэзаменнары тутар икки хамыыһыйатын бэрэссэдээтэлин, Читаҕа Забайкальскай Госуниверситет диссертационнай сэбиэтин чилиэнин быһыытынан элбэх өрүттээх эппиэттээх үлэлэрдээх. Ону кытта кини биир наука кандидатын бэлэмнээтэ, 5 научнай истиэпэни көмүскээччини, 2 аспираны бэлэмнээһиҥҥэ туспа сыратын уурар. Итинник киэҥ өрүттээх үлэлэрин түмүгэр Матвеев бэйэтин үлэтин хайысхатынан олохтообут научнай оскуолата олохтонон, салгыы сайдар.

Оскуола оҕолоругар профориентационнай уонна научнай-образовательнай үлэлэргэ кыттан үлэлээбитэ үйэ чиэппэрэ буолла. Оскуола оҕолорун ортотугар "Шаг в будущее" хамсааһыны тэрийээччилэртэн биирдэстэрин быһыытынан профориентационнай уонна научнай-образовательнай эйгэҕэ ыытар үлэтин ситиһиилэринэн бу эйгэҕэ ытыктанар.

Бириэмэлэннэҕинэ оҕо сайыҥҥы научнай лаҕырдарыгар үлэлэһэр. Оннук үс сыл Маалыкайга тэриллибит лаҕырга кэлэн үлэлээн, элбэх оҕону бэйэтин үлэлиир эйгэтигэр угуйбута. Билигин олортон сорохторо горнай инженер идэтин баһылаан, үлэлии-хамсыы сылдьаллар. Үөрэх эйгэтигэр үлэлиир методсоветтарга чилиэн, эксперт, "Шаг в будущее" секцияларын салайааччы, өрөспүүбүлүкэ Малай Академиятын наблюдательнай уонна попечительскай сэбиэттэрин чилиэнин, Саха сиринээҕи научнай киин иһинэн баар талааннаах оҕолору булар уонна сайыннарар "Сириус" киин оскуола үөрэнээччилэрин научнай лабораторияларын салайааччытын быһыытынан ыытар үлэлэрэ эмиэ ситиһиилээхтэр.

Андрей Иннокентьевич ити киэҥ ис хоһоонноох үлэлэрин туһунан өссө да элбэҕи кэпсиэххэ сөп да, биир киһи холугар элбэҕэ сөхтөрөр. Манна эбэн эттэххэ, билигин Саха Өрөспүүбүлүкэтин Наукаларын Академиятын физико-техническэй наукаларга холбоһуктаах учуонай сэбиэт бэрэссэдээтэлин эбээһинэһин толорор.

Өрөспүүбүлүкэ таһымнаах общественнай үлэлэргэ эмиэ көхтөөхтүк кыттар. Ол курдук Үрдүкү инженернай сэбиэт сопредседателин, Бүтүн Арассыыйатааҕы норуот фронугар ОНФ регионнааҕы штабын чилиэнин, өрөспүүбүлүкэ общественнай экологическай хамсаһынын сопредседателин, өрөспүүбүлүкэ золотопромышленниктарын сойууһун чилиэнин быһыытынан ыыта сылдьар үлэтинэн ытыктанар, сыаналанар.

Бу курдук элбэх өрүттээх эрээри, биир сүрүн хайысхалаах улахан суолталаах үлэни кыайа-хото тутан, тахсыылаахтык үлэлии-хамсыы сылдьар биир дойдулаахпытынан, академик, доктор, профессор Матвеев Андрей Иннокентьевиһынан, биһиги, ньурбалар, чахчыта да киэн туттабыт. Ньурба ороруонуттан техническэй наука тарбахха баттанар бөдөҥ учуонайа күн бүгүн төрөөбүт дойдутун "Ньурба дуо" дэтэн киэҥ эйгэҕэ ааттатан, тэтимнээхтик үлэлии, сирбит баайын барыбыт олоҕун уйгута улаатарыгар туһаайан, ол туһугар саҥа сайдыылаах технологиялары производствоҕа киллэрэ, ол технологиялар тулалыыр айылҕабытыгар буортута суох буолалларыгар кыһаллар, ыччаты иитэ-уһуйа сылдьар.

Рея ВАСИЛЬЕВА.

РФ араас бэлиэ күннэр бэлиэтэнэр буолбуттара ыраатта. Олортон ахсынньы 3 к. "Биллибэт саллаат күнэ", ахсынньы 9 к. "Аҕа дойду геройдарын күнэ" халандаар бэлиэ даататын быһыытынан бэлиэтэнэр.

– Аҕа дойду геройдарын күнэ –

Ньурба дьонун дьоруойдара

Сэбиэскэй Сойуус Геройун аата муус устар 16 күнүгэр 1934 с. партия ситэриилээх кэмитиэтинэн олохтоммута. Оттон Герой "Кыһыл сулус" мэтээлэ 1939 с. атырдьах ыйын 1 күнүгэр бигэргэммитэ.

Саха сириттэн уоттаах сэриигэ 62.000 киһи ыҥырыллыбытыттан 1153 киһи сэрии хонуутугар охтубут уонна сураҕа суох сүппүт диэн чуолкайа суох сыыппаранан билэбит. Тоҕо диэтэххэ билигин да ханна көмүллэ сыталлара биллибэт саллааттар ааттара көстө тураллар.

Ньурбаттан призывниктары билиҥҥитэ "Эмп" аптека утары турбут Сергей Васильев туттарбыт оскуолатын дьиэтигэр мунньан, эргэ аартыгынан киллэрэн борокуот соһор баржатынан олордон илдьэллэрэ. Саха сириттэн бастакынан 1938 с. Ф.К. Попов, Мэҥэ Хаҥалас чулуу уола Кыһыл болуоссакка парадка кыттыыны ылбыт, 1943 с. Сэбиэскэй Сойуус Дьоруойа буолбута.

Ньурбалар икки Сэбиэскэй Сойуус Дьоруойдаахпыт. Николай Николаевич Чусовской Куочай Александровкатын киһитэ. 1945 с. муус устарга хорсун быһыытын иһин ити сыл ыам ыйын 31 к. Сэбиэскэй Сойуус Дьоруойун аатын иҥэрбиттэрэ.

Иккис Дьоруойбут Николай Петрович Кудряшов төрдө Иркутскай уобалас, 1940 с. аармыйаҕа барбыт, сэриигэ хара маҥнайгыттан фроҥҥа кыргыспыт. Түөрт төгүл бааһыра сылдьыбыт. Киев иһин кыргыһыыга Кудряшов взвода 150 фашиһы, Украина киин куоратын иһигэр 80 өстөөҕү кырган биллибитэ, Дьоруой аатын ылбыта. 1964 с. Ньурба аэропордугар үлэлээбитэ. Көмүс уҥуоҕа манна харалла сытар.

Саха сириттэн 24 саха чулуута Сэбиэскэй Сойуус Дьоруойун аатын сэрии кэмигэр, бүтэһик сылларыгар ылбыттара.

1967 с. Октябрьскай революция 50 сыла туолбутун бэлиэтиир улахан үбүлүөйдээх ыһыах Ньурбаҕа буолбутугар Н.Н. Чусовской кэргэнинээн, уолунаан, кинилэри кытта Г.В. Наумов, Д.С. Жиркова, С.С. Жирков кэлэ сылдьыбыттар. Н.Н. Чусовской ол кэлэ сылдьан уһуннук тыл эппит. Кини этиитигэр "кыра омук бэрэстэбиитэллэрэ Дьоруой буолаллара сэрии кэмигэр олус кытаанах этэ, командование хараҕар элбэх геройствоны көрдөрдөххүнэ аахаҕын", - диэн кэпсээбит. Хорсуннарын, өлөлөрүн кэрэйбэккэ охсуспут сахабыт саллааттара Дьоруойга түһэн да баран араас биричиинэнэн, араас түгэнтэн дьоруой сулуһун ылбатахтар элбэхтэр.

Улуу Кыайыыга 1945 с. Аан дойдуга саамай биллибит киһинэн Феодосий Семенович Донской, Ньурба Малдьаҕарыттан төрүттээх киһи буолар. Кини табаарыһынаан Берлин истиэнэтигэр суруйан хаалларбыт суруктара: "Были мы из Якутии Ф. Донской, из Чувашии Ф. Коннов" хаартыскаҕа, киинэҕэ киирэн, кэнники кинигэлэргэ суруллан Аан дойдуга биллибитэ.

Сэриигэ 418 саха дьахтара кыттыбыттар. Олортон Н. Савельева диэн быраас фроҥҥа тылланан барбыт.

Ийэ сирбит көҥүл олоҕун туруулаһан көмүскээбит, олохторун дьоллоох олох иһин толук уурбут дьоммутун кэриэстиэҕиҥ, номох буолбут олохторун үйэлэргэ саныах, кэриэстии сылдьыаҕыҥ. Ньурбалар кыайыыны аҕалбыт дьоруойдарбытынан киэн туттуоҕуҥ, кинилэр сырдык аатларыгар үйэлэргэ сүгүрүйүөҕүҥ!

ОЛЕСОВА Т.П.,
Ньурба улууһун
Бэтэрээннэрин Сэбиэтэ.

– Редакция почтата –

Үтүө үгэс салҕанар

Марха орто оскуолатын кэлэктиибэ (дир. Иннокентьев В.Н., зав. Степанова В.А., Иванова М.И.) уруккуттан оскуолабытыгар олохтоммут үтүө үгэстэрин тутуһан көлүөнэлэр ситимнэрин салҕаан иһэллэриттэн олуһун диэн астынабыт.

Бу пандемия иннинэ, кырдьык, оскуолабыт кэлэктиибин кытта бииргэ сылдьар курдук сананар этибит. Оскуола тэрээһинин ыытыһан, бэлиэ күннэргэ, бырааһынньыктарга ыҥырыллан бэркэ сынньанан кэлээччибит. Кэлин ууспук уонна ыарахан кэмнэргэ да биһигини умнубатылар. "Сайдыы" диэн эдэр учууталлар түмсүүлэрэ учуутал күнүнэн бэтэрээннэргэ хас биирдиибитигэр пакет муҥунан кэһиини дьиэбитигэр аҕалан туттартаан үөртүлэр. Кинилэргэ барыларыгар улахан махталбытын биллэрэбит. Айымньылаах үлэлэрэ үүнэ, сайда турдун диэн алгыыбыт.

Оскуолабыт салайааччылара ханнык баҕарар кэмҥэ кыһалҕалаах бэтэрээннэрин көрдөһүүлэрин быһа гыммакка күүс-көмө буолаллар. Ол курдук миэхэ сылын аайы иһэр мууспун киллэрэрин биэрэн абырыыллар.

Түбүктээх, сыралаах үлэҕит түмүгэ өрүү үөһэ тахса турдун! Куруутун инники күөҥнэ сылдьыҥ!

ВАСИЛЬЕВА Анастасия Романовна,
Хатыҥ-Сыһыы олохтооҕо.

– Талааннаах оҕолор –

Наука, искусство уонна спорт эйгэтигэр талааннаах оҕолору булууга үөрэхтээһин экспедицията

Ааспыт нэдиэлэҕэ улууспутугар СӨ Аччыгый Наукатын академиятын тэрийиитинэн наука, искусство уонна спорт эйгэтигэр талааннаах оҕолору булууга улууспутугар үөрэхтээһин экспедицията үлэлээтэ. Экспедиция салайааччыта, Өрөспүүбүлүкэтээҕи спортивнай резервэни бэлэмниир киин дириэктэрин солбуйааччыта Аграфена Колесова салалтатынан бу киин исписэлиистэрэ, эбии үөрэхтээһин педагогтара, Василий Босиков аатынан Музыка үрдүкү оскуолатын, Аксения уонна Наталья Посельскаялар ааттарынан Саха сиринээҕи Балет оскуолатын (колледж) үлэһиттэрэ 4 күн устата улуус нэһилиэктэригэр уонна Ньурба к. сылдьан үлэлээн, 1,5 тыһ. кэрингэ оҕону хаптылар.

Талааннаах оҕолору булууга уонна өйөөһүнгэ регионнааҕы киин үлэтэ-хамнаһа СӨ Кэлэр көлүөнэлэрин тус сыаллаах фондатын "2021-2023 с. кэлэр кэскилбит туһугар" тус сыаллаах тосхолунан олоххо киллэриллэр. Маннык тэрээһин номнуо 7-с улууска ыытылынна, барыта 5 тыһ. тахса оҕо хабылынна. Экспедиция үлэтин маҥнайгы күнүгэр - сэтинньи 30 к. улуус баһылыгын 1-кы солбуйааччыта А.Я.Яковлевы, улуустааҕы үөрэх управлениетын салайааччыта А.П.Аргунованы, улуустааҕы физическэй культуура уонна спорт управлениетын салайааччыта Р.А.Алексеевы, Ньурбатааҕы оҕо искусство оскуолатын дириэктэрэ Е.Р.Евсееваны кытта көрсүһүү ыытылынна.

Нэһилиэктэргэ уонна Ньурба к. үөрэхтээһин экспедициятын кэмигэр педагогтар уонна тренердэр талааннаах оҕолору көрөнистэн хайысхаларынан сүүмэрдээһининэн эрэ мунурдаммакка, оҕолор ис туруктарын быһаарар МЕДАСС аппаракка көрөн чинчийдилэр, учууталларга, преподавателлэргэ уонна тренердэргэ маастар-кылаастары, сэминээрдэри ыыттылар. Сүүмэрдээһини ситиһиилээхтик ааспыт талааннаах оҕолору салгыы сайдыахтаах хайысхаларынан өрөспүүбүлүкэ элитнай оскуолаларыгар киирэллэригэр, СӨ Аччыгый Наукатын академиятын сайыҥҥы лааҕырдарын, оскуолаларын базаларыгар дьарыктанарга рекомендацияланна.

Ахсынньы 4 к. Ньурба улууһун Административнай киинин (уруккута "АЛРОСА-Ньурба" ААУо) дьиэтигэр Zoom форматынан үөрэхтээһин экспедициятын үлэтинэн түмүктүүр сүбэ мунньах ыытылынна. Киэҥ уонна көдьүүстээх кэпсэтии таҕыста.

Улуус баһылыга Алексей Иннокентьев оҕо туохха дьоҕурдааҕынан кыра эрдэҕиттэн салгыы сайыннарар наадатын бэлиэтээтэ, маннык хайысхаҕа улууска тус сыаллаах муниципальнай бырагыраамалар үлэлииллэрин иһитиннэрдэ. Кини үөрэхтээһин экспедициятын үлэтин үрдүктүк сыаналаан туран, экспедиция бары кыттыылаахтарыгар, маны тэрийбит СӨ Аччыгый Наукатын академиятын салалтатыгар истиҥ махталын тиэртэ. Маннык үлэ өссө да салҕанан, талааннаах оҕолору булан кинилэр талааннарын уонна дьоҕурдарын салгыы сайыннаран киэҥ эйгэҕэ таһаарылыахтааҕын, экспедиция үлэтэ улууспут оҕолоругар инники сайдыыларыгар көдьүүстээх буоларын тоһоҕолоото.

Экспедиция салайааччыта, Өрөспүүбүлүкэтээҕи спортивнай резервэни бэлэмниир киин дириэктэрин солбуйааччыта Аграфена Колесова, эбии үөрэхтээһин педагога, үөрэнээччилэр математикаҕа Бүтүн Арассыыйатааҕы олимпиадаларын регионнааҕы түһүмэҕин дьүүллүүр сүбэтин чилиэнэ Тиит Павлов, СӨ Балетнай оскуолатын классическай үҥкүүгэ педагога, СӨ культууратын туйгуна Галина Эверстова, Музыка үрдүкү оскуолатын фортепианоҕа отделениетын преподавателэ, норуоттар икки ардыларынааҕы куонкурустар лауреаттара Дорофей Саввинов хайысхаларынан талааннаах оҕолору булууга барбыт үлэ түмүктэрин сиһилии билиһиннэрдилэр.

СӨ Аччыгый Наука академиятын ректора Василий Павлов талааннаах дьону иитэн таһааран, онно олоҕуран өрөспүүбүлүкэ сайдыыта өссө күүскэ барыахтааҕын, бастыҥ үөрэнээччилэр биллиилээх ВУЗ-тарга киирэн үөрэнэ сылдьалларын, Саха сирин сайдыытыгар улахан көмөлөөх буолуохтарын бэлиэтээтэ.

Кэпсэтиигэ улуус баһылыгын үпкэ, экэниэмикэҕэ, инвестицияҕа уонна бырайыактары салайыыга солбуйааччыта Николай Бурнашев, үөрэх управлениетын салайааччыта Алевтина Аргунова, Ньурбатааҕы искусство оскуолатын дириэктэрэ Елизавета Евсеева, физическэй культуура уонна спорт управлениетын салайааччыта Роберт Алексеев уо.д.а. кытыннылар. Үөрэхтээһин экспедициятын түмүгүнэн Өрөспүүбүлүкэтээҕи спортивнай резервэни бэлэмниир киин уонна Ньурба улууһун икки ардыгар бииргэ үлэлииргэ сөбүлэһии түһэрсиллиэҕэ. Түмүккэ үөрэхтээһин экспедициятыгар кыттыбыт тэрилтэлэргэ уонна үлэһиттэргэ истиҥ тыллардаах Эҕэрдэ суруктар туттарылыннылар.

Геннадий АНТОНОВ.

"Инникигэ хардыы"
научнай-практическай кэмпириэнсийэҕэ кытыннылар

Быйылгы XI өрөспүүбүлүкэтээҕи "Инникигэ хардыы" научнай-практическай кэмпириэнсийэ муниципальнай этабынан тэриллэн ыытылынна.

НПК-ҕа Ньурба улууһун оскуолаларын уонна техническэй лиссиэй үөрэнээччилэрэ кытыннылар. Ол курдук, "Наука о земле" - Анжелика Попова, IX кыл., Роберт Данилов, VIII кылаас (салайааччы Тимофеев В.Г.) үлэлэрэ Дьокуускайга мэктиэлэннэ. Дьулустан Анисимов, V кылаас (сал. Пестрякова А.А.) - II-с истиэпэннээх лауреат, "Якутская филология" Любамира Васильева, X кылаас (сал.Васильева И.И.) - лауреат, "Культурология и искусствоведение" - Гаврил Семёнов (сал. Васильева И.И.) - II-с истиэпэннээх дипломунан, "Прикладной дизайн и декоративно-прикладное искусство" үлэтинэн Алексей Архипов (сал.Анисимов Ф.Ф.) Дьокуускай куоракка кыттар буолла.

Научнай-практическай кэмпириэнсийэҕэ кыттыбыт үөрэнээччилэр бэйэлэрин билиһиннэрдилэр, тус санааларын үллэһиннилэр, иллэҥ кэмнэрин хайдах атааралларын кэпсээтилэр.

Хатыы оскуолатын X-с кылааһын үөрэнээччитэ Любамира Васильева: - Н.И.Прокопьев аатынан Хатыы оскуолатыттан 18 буолан кытынныбыт. Уопсайа 14 үлэ баар этэ.

Эрдэ оскуола иһинэн V-XI кылаастарга 100‰ хабыллан НПК кыттыбыттара, үчүгэй үлэлээхтэри сүүмэрдээн улуустааҕы НПК кытыннардылар. Анастасия Ефремова, X кыл. - агрономияҕа, Игорь Семёнов, XI кыл. - "Разработка компьютерных игр", Сайаан Яковлев, XI кыл. - "3D моделирование для компьютерных игр", Игорь Ксенофонтов, IX кылаас - "Разработка компьютерных игр для юниоров" Word skills-ка Дьокуускай куоракка барары ситистилэр.

Маны таһынан, биһиги оҕолорбут НПК муниципальнай этабыгар технологияҕа Игорь Семёнов (X кыл.) - III, Гаврил Семёнов (X кыл.) - II, Айтал Сидоров (VII кыл.), Сайаана Тимофеева (X кыл.) II-с миэстэ буоллулар. Үгүс ситиһиилэрбитинэн үөрдүбүт.

Мин иллэҥ кэммэр иистэнэрбин, аһылык астыырбын ордоробун, - диир.

Бэһис кылаас үөрэнээччитэ Дьулустан Анисимов: - Мин научнай-практическай кэмпириэнсийэҕэ саҥа кыттабын. Салайааччым Алина Альбертовна сталактиттар уонна сталагмиттар тустарынан бастаан кэпсээбитин сэҥээрбитим. Бииргэ олорон ютубунан араас хаспахтары, хайалары көрөн үөрэппиппит. Салайааччым олус интэриэһинэйдик кэпсээн, быһааран, көрдөрөн үчүгэй тиэмэни булан биэртэ. Уопут оҥорон нэдиэлэ кэтээн көрбүппүт. Бу бырайыакка кыттан элбэх билии ыллым. Баҕа санаам Дьокуускайга баран ирбэт тоҥу көрүөхпүн баҕарабын.

Спордунан сөбүлээн дьарыктанабын. Тыа оҕото буоларым быһыытынан аҕабынаан, убайдарбынаан саас кыстык мас бэлэмнээһинигэр, сайынын окко көмөлөһөбүн. Иллэҥ кэммэр таһырдьа оонньуурбун ордоробун, - диэн билиһиннэрдэ.

Антонина СЕМЁНОВА.

Ньурба көхтөөх ыччата Алексей Никифоров

Ахсынньы 5 күнэ – Саха сиригэр Оҕо хамсааһынын күнэ. 1991 сыллаахха СӨ уопсастыбаннай холбоһуктар сойуустара тэриллэр. 2014 сыл кулун тутар 6 күнүгэр СӨ бэрэсидьиэнин ыйааҕынан Оҕо хамсааһынын күнэ сылын ахсын ахсынньы 5 күнүгэр бэлиэтэнэр. Оҕо хамсааһынын соруга: оҕо көхтөөх буолуутун өйөөһүн, эдэр гражданин бэйэтэ тус санаалаах инициативалаах буоларын ситиһии буолар.

СӨ бэлиэтэнэр Оҕо хамсааһынын күнүгэр анаан оҕо сааһыттан олоххо актыыбынай позициялаах биир дойдулаахпыт, СӨ "Ньурба эрэлэ" стипендиата Алексей Никифоровы кытары кэпсэтиибин аҕааччыга тиэрдэбин.

- Алексей, Оҕо тэрилтэтигэр сылдьыбыт кэмҥин ахтан аах ааһыах эрэ.

- Мин кырабыттан актыбыыс, лидер этим. Оскуолабар, лицейбэр "Компас" оҕо тэрилтэтигэр сылдьыбытым. Онтон 2017 сыллаахтан "Ньурба эрэлэ" оҕо хамсааһыныгар кыттан барбытым. Бастаан киирбит күммэр мунньах буолбута. Онно "Snow voice" туһунан кэпсээбиттэрэ уонна "Ньурба эрэллэрэ" кинилэри көрсүөхтээххит, сынньаланы тэрийиэхтээххит, кэнсиэркэ босхо киирэҕит диэн буолла. Ити курдук айманан, сүүрэн-көтөн, кинилэри көрсөөрү бэлэмнэнэ сылдьарбыт харахпар көстөн кэлэр. 2017-2018 сылларга чугастыы сытар нэһилиэктэргэ баһаатайдар десанныы тахсааччыбыт. Слёттар, коммунарскай сбордар буолар этилэр.

- Ханнык хайысхаларынан үлэҕит салаллар этэй?

- "Дьулуур" оҕо хамсааһыныгар: "Я - рыцарь пера", "Я - наследник земли Олонхо", "Я - кузнец творчества", "Я - творец добра", "Я - юный правовед", "Я - юный эколог", "Я- юный предприниматель, "Я - юный вожатый" хайысхаларынан үлэлээччибит.

Онтон Бүтүн Арассыыйатааҕы уопсастыбаннай-судаарыстыбаннай ыччат-оҕо тэрилтэтигэр киирэн (Российское движение школьников): байыаннай-патриотическай, гражданскай актыыбынас, медийнэй-иһитиннэрии, бэйэни сайыннарыы хайысхаларынан үлэлиирбит, билигин да бу хайысханан үлэ барар. "Ньурба эрэлигэр" сылдьар бииргэ төрөөбүт балтым Айта этэринэн, билигин эбии волонтерскай хамсааһын киирэн дьарыгыраллар, граннарга кытталлар эбит.

- Алексей оҕо хамсааһыныгар сылдьан үһулуччу талааннаах оҕолору кытары билсистэҕиҥ дии.

- 2020 сыллаахха олунньу ыйга "Сосновай борга" сылдьарбар бэйэм курдук актыбыыс, лидер оҕолор элбэх этилэр. "Детскай советтан" сылдьар Ладикова Алисаны, Тарасов Ньургуну, Ксенофонтова Лоланы кытары билсиспитим. Билигин даҕаны бэйэ-бэйэбитин кытары билсэбит, кэпсэтэбит, көмөлөсүһэбит.

Ону тэҥэ "Под парусом РДШ" өрөспүүбүлүкэтээҕи лаҕырга сылдьыбытым. Онно урукку доҕорум Баишева Маша баар этэ. Бэһиэлэй, өйдөөх, лидер доҕотторуҥ ыарахан түгэннэргэ бырахпат киһини ааттаа диэтэхтэринэ, кинини ааттыам этэ. Уонна Вергина Настяны бэлиэтиибин. Мин кинилиин 2018 сыллаахха "Сосновай борга" билсибитим, иккиэн тэҥмит диэтэхпинэ сыыспатым буолуо. Кини мин курдук "Дьулуур" түөскэ кэтэр бэлиэни ылбыта. Бу олохпор махтанабын, маннык курдук доҕоттору бэлэхтээбитигэр.

- Оҕо хамсааһыннарыгар кыттар кэмнэр ханнык түгэннэри өйдөөн хаалбыккыный?

- Эппитим курдук, "Ньурба эрэлэ" аатыттан "Сосновай борга" былырыын сылдьыбытым. "Океан" Бүтүн Арассыыйатааҕы киинҥэ 80-тан тахса оҕоттон 13 оҕоҕо путёвка биэрбиттэригэр, ол иһигэр мин баарым. Эпидемиологическэй түгэнтэн сылтаан кыайан барбатахпыт. Барыахтаах кэммит уһаан-тэнийэн испитэ. Арай быйыл саас барар буоллугут диэбиттэригэр мин үөрбүтүм ахан, ол эрэн 18 сааспын туолбут этим... Ыарыы турбатаҕа буоллар барыахтаах этим.

- Алексей эн маны таһынан музыкальнай оскуолаҕа үөрэммитиҥ. Ыллыыр, үҥкүлүүр этиҥ. Ол ылбыт билиин билигин эйиэхэ туһалыыра буолуо.

- Ньурбатааҕы Искусство оскуолатыгар үс отделениены: фортепиано, "Камертон" уолаттар хордарын, спортивнай-бальнай үҥкүүнү үөрэнэн бүтэрбитим. Үөрэппит учууталларбар улахан махталлаахпын. Олоҕум устата ырыа миэхэ олоҕум аргыһа буолар.

- Эн Ньурбатааҕы техническэй лиссиэйи бүтэрбитиҥ, билигин ханнык үөрэххэ үөрэнэҕиний?

- Лиссиэйи быйыл бүтэрбитим, Дьокуускайдааҕы медиссиинискэй кэллиэскэ "Лечебное дело" идэҕэ үөрэнэбин. Үөрэнэр кэллиэспэр старостабын.

- Туох ситиһиилэрдээххиний?

- Лидердаабытым түмүгүнэн СӨ "Дьулуур" түөскэ кэтэр бэлиэнэн наҕараадаламмытым.

Ырыаһыт, үҥкүүһүт, олоххо актыыбынайым таһынан, үөрэх өттүгэр эмиэ ситиһиилэрдээхпин. Ол курдук үөрэхпин туйгуннук түмүктээбитим. Ону тэҥэ олимпиадаларга кыттааччыбын. Оройуон таһымыгар химия, быраап, төрөөбүт тыл уонна литература курдук предметтэргэ призёр буолуталаабытым. Өрөспүүбүлүкэ таһымыгар СӨ норуоттарын культууратын, оскуола оҕолоругар Хотугулуу-Илиҥҥи олимпиадаларга уонна мэдиссиинэҕэ кыайыылааҕабын. Оҕо саадыгар сылдьыахпыттан араас "Аман өс" күрэҕэр, НПК-ҕа кыттааччыбын.

Бүтэһик үс сылы бэлиэтээн этэр буоллахха, "YISG" II-с Саха норуоттар икки ардыларынааҕы кэмпириэнсийэҕэ, өрөспүүбүлүкэтээҕи "Ксенофонтовскай ааҕыыларга" 1-кы миэстэ буолуталаабытым. В.И. Вернадскай XXVII Бүтүн Арассыыйатааҕы эдэр ыччат ааҕыытыгар лауреат дипломунан, "Лучшее представление работы", "Самая активная работа на секции", "За большое количество изученных показателей" номинацияларынан бэлиэтэммитим. РОСТ ISEF ыччат научнай-техническэй куонкуруһугар оскуола саастаах оҕолорго "Көрөөччүлэр биһирэбиллэрин" ылбытым, Бүтүн Арассыыйатааҕы аһаҕас НПК-ҕа "Ларионовскай ааҕыыларга" лауреат буолбутум.

Билигин СӨ Малай Академиятын наукаларын дьиҥнээх чилиэнэ буолабын. Маны сэргэ СӨ Баһылыгын Ёлкатыгар "Ньурба эрэлэ" стипендиата түөскэ кэтэр бэлиэнэн бэлиэтэммитим.

- Үөрэнэ сылдьар оскуола оҕолоругар, ыччат лидердэригэр тугу баҕарыаҥ этэй?

- Саамай кылаабынайа доруобуйаны, үөрэхтэригэр ситиһиини, олоххо актыыбынай позициялаах буолалларыгар баҕарабын.

- Иллэҥ кэмҥин хайдах атааараҕыный?

- Билигин үөрэхпит дистанционнай буолан, үөрэммит лиссиэйбэр инструкторбыт. Иллэҥ кэммэр кинигэ ааҕарбын сөбүлүүбүн. Үөрэҕим тиэмэлэрин хатылаан ааҕабын. Интеллектуальнай викториналарга (квизтэргэ) кыттабын.

- Алексей, эйиэхэ эдэрдии эрчимнээх доруобуйаны, үөрэххэр, тус олохтор үрдүктэн үрдүк ситиһиилэри баҕарабын.

- Махтал.

Кэпсэттэ Антонина СЕМЁНОВА.

– Эн саастыылааҕын –

"Айаным миэхэ үтүө өрүттэри аҕалла"

Кэнники кэмнэ эти-хааны эрчийэр, сири-дойдуну көрөр сыалтан велосипедынан айаннааһын элбээтэ. Тас дойдулартан тиийэ Сахабыт сиригэр тиийэ кэлитэлээн аах аар буоллулар.

Саха ыччаттара ыраах сирдэринэн тэлэһийэн велосипедынан айаҥҥа турунуулара кэнникинэн баар буолла. Бүгүн кэпсиир дьоруойум Одун Аман Виктор Уола Ньурбаттан төрүттээх, Дьокуускай куоракка олорор.

Бастаан куйаар ситим нөҥүө билсиһиибитигэр сахалыы аатыгар тохтоон ыйыталаспыппар бу курдук эппиэттээтэ:

- Билигин саха сахаттан тоҕо сахалыы ааттааххын диэн ыйытар кэмҥэ олоробут. Мин тус бэйэм омук быһыытынан сахалыы ааты ылыныахтаахпыт дии санааттан ылыммытым. Атын сирдэргэ бэйэҕин сахалыы ааккынан билиһиннэрии ордук бөҕө буоллаҕа дии.

Мин Ньурбатааҕы техническкэй лиссиэйи бүтэрбитим. Дьокуускайдааҕы ХИФУ-ы бүтэрэн, геофизик идэтин ылбытым, - диэн бэйэтин билиһиннэрдэ.

- Ылбыт идэҕинэн үлэлээбитин дуо?

- Үөрэммит идэбинэн "Якутскгеологияҕа" үлэлээбитим.

- Аман, туох санааттан велосипедынан айаҥҥа турунныҥ? Мин билэрбинэн биир саха ыччата Москубаҕа тимир көлөнөн айаннаабыта, ол айанын Кыайыы күнүгэр эһэтигэр анаабыт этэ. Оттон Эн туохха сорук туруоруммуккуный?

- 2019 сыл саҥатыттан Соҕуруу-Илиҥҥи Азия дойдуларынан балтараа сыл кэриҥэ олорон кэтээн кэрийбитим. 2021 сыл муус устар ыйыгар, Саха Өрөспүүбүлүкэтин күнүгэр "Тропа Тенгри" велосипедынан айаны толкуйдаан айанныыбын. Дьокуускай, Чита, Улан-Удэ, Иркутскай, Красноярскай, Абакан, Кызыл, Горнай Алтай, түмүгэр Казахстаҥҥа Шымгенынан айаным түмүктэммитэ. Атын омук олоҕун билсэр биир ураты дьарык буоллаҕа дии.

Айанныыр кэммэр элбэх үтүө сүрэхтээх, амарах дуоһалаах дьоннор мин санаабын бөҕөргөппүттэрэ, мин бу суолу талбытым миэхэ үтүөнү эрэ аҕалар, элбэххэ үөрэтэр. Атын дойду олоҕун үөрэтэн бэйэҕин ордук үчүгэйдик билэр буолаҕын. Бу маннык айан киһиэхэ тулууру, дьулууру, спорт өттүнэн сайдыыны уонна атын культуураны үөрэтии барыта холбоон өйгүн-санааҕын сайыннарар, билииҥ хаҥыыр.

- Үһүн, ыраах сирдэринэн тэлэһийэ сылдьан ордук тугу өйдөөн хааллыҥ?

- Элбэх түгэннэри өйдөөн хаалбыппыттан кэрэ айылҕаны, атын культууралаах омуктар ыалдьытымсахтарын чорботуом этэ.

- Аман, айанныыргыт таһынан туох дьарыктаахха ный?

- Спортивнай саалаларга сылдьан эппин-хааммын эрчийэбин, атын омук культууратын үөрэтэбин. Эһиил саас эмиэ айаҥҥа турунуом, - диэн кэпсээнин түмүктээтэ.

Оттон биһиги, биир дойдулаахтара, Аманҥа ылыммыт соруга туоларыгар, айана ситиһиилээх буоларыгар баҕара хаалабыт.

Антонина СЕМЕНОВА.

– Редакция почтата –

Пааркаҕа истиҥ көрсүһүү

Бу күннэргэ дойдубутугар Ньурбаҕа баран кэллибит. Хамсык ыарыы ирдэбиллэрин тутуһан ханна да сылдьа сатаабатыбыт. Ити эрээри Ньурбабыт сонуннарын истэ-билэ олордубут. Саҥа тутуулар тутулла, араас тэрээһиннэр ыытылла тураллара киһини үөрдэр. Манна да, ханна буоларын курдук эрчимнээх эдэр ыччат тэтимнээхтик, далааһыннаахтык куораттарын тупсарар туһугар куорат дьаһалтатыгар кынат буолан кэскиллээх былааннарга көхтөөхтүк кытталларын бэлиэтиибит.

Бу да сырыыбытыгар биһиги кэлэ сылдьарбытын истэннэр бэйэлэрин баҕаларынан ыҥыран паарканы массыынанан тиэйэ сылдьан көрдөрдүлэр, кэпсээтилэр. Сып-сырдык киэҥ саалалаах кафеҕа ыҥыран остуол тула олорон чэй иһэ-иһэ истиҥник кэпсэттилэр, ыччаттар үлэлэрин былааннарын иһитиннэрдилэр. Манна быраастар, артыыстар, учууталлар о.д.а. идэлээх ыччаттар кэлбиттэр. Бары даҕаны сайдыы, кэскил туһугар өйдөрүн-санааларын ууран, ис сүрэхтэриттэн бэриниилээхтик үлэлииллэрин сөбүлүү иһиттибит, астынныбыт.

Биһиги бэйэбит олохпутун билиһиннэрдибит. Төһө даҕаны кылгас көрсүһүү буоллар элбэҕи иһиттибит. Евдокия Егоровна биһикки төһө да сааһырдарбыт олохпут устата тугу ситиспиппитин, туох кэскиллээҕи оҥорон, айан кэнчээрилэрбитигэр хаалларбыппыт туһунан кэпсээммитин ыччаттар сэҥээрэн иһиттилэр. Икки өттүттэн сылаас көрсүһүү, инникигэ эрэли, сырдыгы, үтүөнү баҕарыыны, кэлэр да өттүгэр маннык көрсүһүүнү баҕардылар. Ньурба тэбэр сүрэҕэ, өйүн күүһэ, бигэ тирэҕэ кини ыччата буоларын итэҕэттэ.

Махтал буоллун Ньурбабыт эдэр, тэтимнээх ыччаттарыгар. Бу курдук айымньылаахтык айа-тута сылдьыҥ.

Евдокия, Владимир ЛИТВИНОВТАР.

– Оскуола –

Бастакы чемпионат

С.Н. Донской-II аатынан Үөрэҕи сайыннарар уонна идэни үрдэтэр институт уонна Ньурба улууһун үөрэҕириитин салалтата ахсынньы 5-6 күннэригэр Бүлүү бөлөх уонна Горнай улууһун учууталларын холбоһуктаах хамаандаларын маҥнайгы чемпионатын "ВиРУК 2021" "Саҥа үрдэл - саҥа хаачыстыба" девизтээх тэрийэн ыытта. Бүлүү бөлөххө иккиһин ыытыллыбыт "Образование-драйвер развития" үөрэҕирии форумун концепциятын чэрчитинэн бу чемпионат ыытылынна. Чемпионат арыллыытыгар Габышева Ф.В., Ил Түмэн бастайааннай кэмитиэтин бэрэссэдээтэлэ эҕэрдэ тылын эппитэ олус кэрэхсэбиллээх, инники тосхолу ыйда.

Күрэххэ барыта 30 кыттааччы: Бүлүү, Үөһээ-Бүлүү, Сунтаар, Горнай уонна Ньурба хамаандалара кыттыыны ыллылар. Күрэх үс күн устата биэс түһүмэҕинэн буолла: "Педагогическай түмсүү" сайтын арыйыы, "Бэйэни билиһиннэрии", "Кылаас чааһа", "Үөрэҕирии бырайыага" уонна педагогическэй СТиЭМ (маастар кылаас).

Дьүүллүүр сүбэҕэ С.Н. Донской-II аатынан Үөрэҕи сайыннарар уонна идэни үрдэтэр институт дириэктэрин маҥнайгы солбуйааччыта, философскай наука кандидата Бугаев Н.И., М.В. Мегежекскай аатынан Маалыкай орто оскуолатын дириэктэрэ, РФ президиэнин гранын "Россия бастыҥ учууталлара" кыайыылааҕа Ушканов Ф.Ф., Сунтаар улууһун "П.Х. Староватов аатынан Элгээйи орто оскуолатын" иитэр үлэҕэ дириэктэри солбуйаачыта Сафонов В.К., А.Н.Чусовской аатынан Ньурба техническэй лицей үөрэхтэ-производствоҕа дириэктэри солбуйаачыта Кучуров Н.Е., "Ньурба киэһээҥҥи оскуолатын" дириэктэрэ Кузьмина М.Г. үлэлээтилэр.

Күрэх кыттааччыларыгар С.Н. Донской-II аатынан Үөрэҕи сайыннарар уонна идэни үрдэтэр институт дириэктэрин маҥнайгы солбуйааччыта, философскай наука кандидата Бугаев Н.И., М.В. Мегежекскай аатынан Маалыкай орто оскуолатын дириэктэрэ, РФ президиэнин гранын "Россия бастыҥ учууталлара" кыайыылааҕа Ушканов Ф.Ф., Сунтаар улууһун "П.Х. Староватов аатынан Элгээйи орто оскуолатын" иитэр үлэҕэ дириэктэри солбуйаачыта Сафонов В.К., А.Н.Чусовской аатынан Ньурба техническэй лицей үөрэхтээх дьоннор кэмнэрин тутуһан, "Ньурба киэһээҥҥи оскуолатын" дириэктэрэ Кузьмина М.Г. үлэлээтилэр.

Бастыҥ маастар кылаас - BUGteam (Горный), "Кыайыыга дьулуһуу" - Бүлүү "Вилюй PRO", УК "Молодые-молодым", "Бастыҥ инновационнай опыт" ыллылар.

Хамаанданан күрэх кыттыылаахтара атын улуус оскуолаларын учууталларын кытары алтыһан, хардарыта сибээстэһэн, саҥаны-сонуну бэйэ-бэйэлэриттэн үөрэннилэр уонна уопуттарын атастастылар. Идэни үрдэтиигэ практикалааһын үлэтэ учууталлар инники үлэлэригэр хардыы, төһүү күүс буолар.

Бары кыттааччылары ситиһиилэринэн эҕэрдэлиибит!

Ньурба оройуонун Үөрэҕирии управлениетын, уопсай үөрэхтээһин отделын сүрүннүүр испесиэлиһэ ФЕДОРОВА М.А.

Маалыкайга дьикти түгэн

Ахсынньы 2 күнүгэр Маалыкайга Марха өрүскэ ойбон таһыгар хопто булуллубутун туһунан хаартыскалардаах дьикти сонун социальнай ситимнэри тилийэ көттө. Аам-даам тымныытынан аатырар ахсынньы ыйыгар, чахчы даҕаны, киһи итэҕэйиэ суоҕун курдук эриэккэс түгэн таҕыста. Бордоҥ нэһилиэгин баһылыга Леонид Ушкановтан туоһулаһан, хоптону булбут Маалыкай олохтооҕо, ОДьКХ үлэһитэ, 1967 с. т. Николай Николаевка эрийэн кэпсэттим.

"Мин хос үлэм быһыытынан нэһилиэккэ ойбонньуппун, - *диир Николай Николаевич.* - Сарсыарда 8 ч. саҕана бастакы ойбоммун тэһэн баран, иккис ойбоҥҥо тиийэн эрдэхпинэ, мэлдьи миигин батыһан кутурук маһа буолар ытым төттөрү чугуйда. Соһуйдум, туохтан куттанна, туох куттас ытай диэммин. Борунуйга үчүгэйдик көстүбэт, быраҕыллыбыт таҥас сытар дуу, онтон тоҕо куттанна дии санаатым. Чугаһаан ыксса кэлбитим - тыыннаах хопто эбит! Бачча тымныыга бачча өр ханна сылдьаахтаабыта буолла. Улаханнык соһуйдум. Саба харбаан ыллым. Ити икки ардыгар араас санаалар элэҥнээн аастылар. Куоракка барар сөмөлүөтүнэн ыытан, салгыы сылаас килиимэттээх дойдуга ыыппыт киһи өрүһүйүө этэ диэммин. Онтон оскуолаҕа туттарар ордук, "тыыннаах муннук" эҥин тэрийиэхтэрэ, көрүүгэ-истиигэ сылдьыаҕа диэн санааттан, баран оскуолаҕа туттардым".

Ньурбатааҕы судаарыстыбаннай экологическай надзор кэмитиэтин салайааччыта Герасим Парников бу көтөр хотугу полярнай хопто, ол эбэтэр "Бургомистр" диэн көтөр оҕото буоларын эттэ. "Бордоҥ нэһилиэгин дьаһалтатын кытта кэпсэттибит, бэтэринээргэ көрдөрүөхтэрэ, барыллаан кэпсэтиинэн "Орто дойду" зоопаркаҕа ыытарга быһаардыбыт, - диэтэ Герасим Петрович.

Геннадий АНТОНОВ.

Редакцияттан: Нэдиэлэ саҕаланыыта хоптону "Орто дойду" зоопаркаҕа илдьэн туттардылар.

– Исписэлиис сүбэтэ –

Хаһаайыстыбаннай кинигэлэри электроннай көрүүгэ көһөрүү

Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр тыа хаһаайыстыбатын сайдыытын стратегическай хайысхаларын туһунан" 232 №-дээх (2018 с.) СӨ Аҕа баһылыгын Ыйааҕар сөп түбэһиннэрэн, олохтоох бэйэни салайыныы уорганнара оҥорор хаһаайыстыбаннай кинигэлэрин электроннай көрүүгэ көһөрүү 2022 сыл тохсуннуу 1 күнүгэр диэри киириэхтээх диэн былаанҥа киирэн турар.

Хаһаайыстыбаннай кинигэлэри электроннай көрүүгэ көһөрүүгэ методическай сүбэлэри Тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтэ оҥорон, быйыл Бырабыыталыстыба биһирэбилин ылбыта.

Чаһынай дьоннор кэтэх хаһаайыстыбаларын туһунан дааннайдар (ол эбэтэр кинилэр сирдэрэ, сүөһүлэрэ, сылгылара, техникалара) хаһаайыстыбаннай эрэ кинигэҕэ учуоттанар. Билигин электроннай хаһаайыстыбаннай кинигэҕэ көһөргө элбэх бырагыраамалар, систиэмэлэр бааллар. Ол гынан, биир табыгыстаах систиэмэнэн Тыа хаһаайыстыбатын министиэристибэтэ нэһилиэк администрацияларыгар RegAgro систиэмэни сүбэлиир. Бу систиэмэ биир ордук төрүөтэ диэн Өрөспүүбүлүкэҕэ 2020 сыллаахтан ветеринария Департамена RegAgro систиэмэни туһанан, сүөһүнү чиипчиэһини, маркировканы ыытар, сыыппара учуотугар киллэрэр.

Алтыннны 7 күнүнээҕи туругунан, өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн уопсай сүөһү ахсаанытан 72 %-на, ол эбэтэр 171 717 т б маркировкаланна уонна чиипчиэннэ. Бу сүөһүттэн RegAgro систиэмэҕэ 168 431 төбө, ол эбэтэр 98 % - электроннай регистрацияны ааста.

Итинэн сибээстээн RegAgro системаҕа хаһаайыстыбаннай кинигэ киирдэҕинэ кэтэх хаһаайыстыба даннайдара барыта биир систиэмэҕэ холбонор, сүөһү ахсаанын чопчу сыыппаратыгар бутуур тахсыа суоҕа.

RegAgro систиэмэ сыаната бастакы сылга 11 300 солк. (ол иһигэр 9000 солк. - холбонуута уонна систиэмэ настройката, 2300 солк. - сыллааҕы хааччыйыыта). Онтон кэлин сыллааҕы хааччыйыыта эрэ төлөнөр - 2300 солк.

RegAgro систиэмэ туһунан бу нүөмэрдэргэ билсин: +7 (914) 050-08-03, +7 (924) 555-87-95 (whatsapp, telegram) эбэтэр бу электроннай почтаҕа: mav@regagro.ru суруйуҥ (Молчанов Александр Васильевич, бырайыак кураатара).

Предприятие продает следующие объекты по Республике Саха (Якутия):

п.Депутатский: здание - 626,58 кв.м., гараж - 31,70 кв.м.;
г.Мирный: 3 этаж 3-хэтажного здания по Ленина, 5 - 497 кв.м.;
г.Нерюнгри: 2-этажное здание с подвалом по Ленина, 3 - 988 кв.м.;
п.Серебряный Бор: 2 этаж 2-этажного здания дома 34 - 489 кв.м.;
п.Чокурдах: 2 этаж 2-этажного здания по 50 лет СССР д.17 - 238 кв.м.;
г.Усть-Нера: Здание по Ленина, 8 - 2 260 кв.м.;
с.Теплый Ключ: База по ул.Дружбы, 31 - 6 объектов, 2387 кв.м.;
п.Солнечный: Помещение по Строителей, 11 - 39 кв.м.;
Площади в аренду: Вилюйск, Нерюнгри, Алдан, Мирный, Ленск, Покровск, Тикси, Депутатский, Жиганск, Зырянка, Нюрба, Олекминск, Сангар, Светлый, Сер.Бор.
Контактный телефон: (4112) 40-70-32, 8-924-870-50-39.

Махтанабын

Коронавируһунан улаханнык ыалдьан терапияҕа 21-кэ киирбитим. Эмтии сатаабыттара да хаҥас тыҥам аккаастаммыта. Бэргээн туббалыыһаҕа атаарбыттара.

Онно 9 хонук сытан сөхтүм - үтүөрдүм. Итинник кыахтаах балыыһа баара буолуо диэн сөхтүм. Дьокуускайга суоҕа чахчы, Арассыыйаҕа да аҕыйах буолуо.

Бырааастара олус кыһанар, сиэстэрэлэрэ, санитардара олус амарахтар. Саха кэрэ кыргыттара эдэрдэр, бэйэ бэйэлэригэр көмөлөһөн суукканан үлэлииллэр.

Аппаратураларын сөхтүм: кислороду суукканан муннугар уктан тыынаҕын, паарынан күҥҥэ иккитэ тыынаҕын, Систиэмэ араака, массаж.

Муҥура суох махталбын бырааска, сиэстэрэлэригэр, санитардарыгар биллэрэбин!

Улуу модун Таҥара, Иисус Христос, сырдык Айыы Тыын алгыһын тиэрдэбин.

Р.П. НИКОЛАЕВА.

РАСПОРЯЖЕНИЕ №2096

от 03 декабря 2021 года

О проведении республиканских юбилейных мероприятий, посвященных 125-летию со дня рождения Степана Васильевича Васильева, 85-летию со дня рождения Варвары Андреевны Петровой

Во исполнение Плана районных и республиканских мероприятий, посвященных 125-летию со дня рождения выдающегося государственного, общественно-политического и профсоюзного деятеля Степана Васильевича Васильева, 85-летию со дня рождения видного политического и общественного деятеля, Почетного гражданина Республики Саха (Якутия), Горного, Момского, Абыйского, Нюрбинского районов Варвары Андреевны Петровой, **распоряжаюсь:**

1. Провести республиканские юбилейные мероприятия, посвященные 125-летию со дня рождения Степана Васильевича Васильева, 85-летию со дня рождения Варвары Андреевны Петровой с 15 декабря по 18 декабря 2021 г. в г. Якутске.

2. Утвердить следующий состав организационной комиссии по подготовке и проведению республиканских юбилейных мероприятий:

- Иннокентьев А.М. - глава МР "Нюрбинский район", председатель комиссии;
- Евсеев С.И. - председатель районного Совета депутатов, сопредседатель (по согласованию);
- Уларова А.М. - заместитель главы по социальным вопросам, зам. председателя;

Члены комиссии:

- Яковлев А.Я. - первый заместитель главы;
- Бурнашев Н.И. - заместитель главы по финансам, экономике, инвестициям и проектному управлению;
- Алексеева О.И. - руководитель Службы управления персоналом;
- Николаева Л.В. - начальник отдела по работе с территориями;
- Иванов А.И. - глава МО "Город Нюрба" (по согласованию);
- Ушканов Л.В. - глава МО "Бордонский район" (по согласованию);
- Винокуров С.А. - глава МО "Кангаласский наслег" (по согласованию);
- Николаева М.П. - глава МО "Едейский наслег" (по согласованию);
- Тихонова Р.М. - начальник МКУ "Департамент культуры" МР "Нюрбинский район";
- Туманова А.А. - директор МБУ "Музей Дружбы народов им. К.Д. Уткина";
- Багмет А.В. - руководитель МКУ "МЦБС";
- Аргунова А.П. - начальник МКУ "Управление образования Нюрбинского района";
- Неустроев А.М. - начальник МКУ "Управление по молодежной политике" Нюрбинского района;
- Егоров И.В. - руководитель МКУ "Департамент сельского хозяйства";
- Михайлова Н.М. - генеральный директор МБУ "Центр поддержки предпринимательства" Нюрбинского района;
- Игнатьев Г.В. - директор МУП "Нюрбинское АТП";
- Саввинов Р.С. - директор НФ "Ньурба" ГУ НВК "Саха" (по согласованию);
- Дорофеева Л.К. - директор-редактор районных газет "Ньурба", "Огни Нюрбы" (по согласованию).

3. Организационной комиссии разработать и представить на утверждение Главы МР "Нюрбинский район" План республиканских юбилейных мероприятий, посвященных 125-летию со дня рождения Степана Васильевича Васильева, 85-летию со дня рождения Варвары Андреевны Петровой, в срок до 08.12.2021 года.

4. Рекомендовать главам муниципальных образований МР "Нюрбинский район" принять активное участие в организации и проведении республиканских юбилейных мероприятий, посвященных 125-летию со дня рождения Степана Васильевича Васильева, 85-летию со дня рождения Варвары Андреевны Петровой.

5. Опубликовать настоящее распоряжение в средствах массовой информации.

6. Контроль исполнения настоящего распоряжения оставляю за собой.

Глава А.М. ИННОКЕНТЬЕВ.

– Кэриэстэбил –

Сүрэхпитигэр өрүү тыыннаах

Сыл-хонук аанара түргэн да эбит. Бу дьыл ахсынньы 4 күнүгэр тапталлаах аҕабыт, эйэҕэс эһээбит, Нөрба улууһун Бочуоттаах олохтооҕо **Иван Никитич БАЯНОВ** биһиги кэккэбиттэн туораабыта номнуо 1 сыла буола оҕуста. Биһиги бары кинини суохтуубут, ахтабыт. Аҕабыт, эҥэбит баарыгар тулабыт сырдык, дьиэбит сылаас, дурдалаах-хаххалаах курдук сананарбыт.

Иван Никитич 1936 сыл ахсынньы 15 күнүгэр Баяновтар дьиэ кэргэннэригэр иккис оҕонон төрөөбүтэ. 1956 сыллаахха оскуоланы бүтэрэн баран Сэбиэскэй Аармыйа кэккэтигэр сулууспалыы барбыта. Сулууспалаан кэлэн баран Антоновка баахынай кыыһын Людмила Георгиевна Винокуроваты сөбүлүү көрөн кэргэн ылбыта. 1958 сылга "Нөрба" сопхуоска оробуочайынан үлэҕэ киирбитэ. 1962 с. тырахтарыыс куурсун бүтэрэн тырахтарыыһынан анаммыта. 1971 сылга суоппар үөрэҕин бүтэрэн 25 сыл тухары суоппарынан үлэлээбитэ. Иван Никитич үлэлиирин тухары саха сирин, бүтүн Сойуус тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар элбэх кылаатын киллэрбитэ.

1975 сылтан сиилэс звенотун звеньевойунан анаммыта. И.Н. Баянов звенота улуус, Сойуус күрэхтэһиилэригэр кур бастакы чыпчаалга сылдьыбыта, үлэҕэ үтүө сыһыана үгүстүк бэлиитэммитэ. Ол курдук "Албан Аат" 3, 2 истиэпэннээх уордьаннарынан, "Үлэҕэ килбиэнин иһин" мэтээлинэн наҕараадаламмыта. Н.Н Чусовской бириэмийэтин лауреата, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Тыа хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ буолбута.

Эҥэбит тугу оҥорбута барыта уурбут-туппут курдук буолааччы. Сарсыарда эрдэ үлэтигэр барыан иннинэ тиэргэнин хомуйан, дьиэ үлэтин оҥорон ситиһэр этэ. Ыалларбыт олус да сөҕөр этилэр хайдах сарсыарда 8 чааска наар тиэргэн күрдьүллэн, маһа хайытыллан турарыттан. Кини хаһан да биһигини мөҕөн-этэн иппэтэҕэ, үлэҕэ-хараҕа бэйэтин холобурунан, тугу билэринэн үөрэппитэ биһиги өйбүтүгэр өһүллүбэттик ингэн хааллаҕа.

Эҥээбит остуол оонньууларын олус да сөбүлүүр этэ. Ити санаатын оҕолоругар эрэ буолбакка сиэннэригэр уонна хос сиэннэригэр тиксэрбитэ. Биһигини хас биирдиибитин сылаас тапталынан угуттаан, иппит, улаатыннарбыт, идэлээх үлэһит дьон буоларбытыгар, дьиэ-уот тэринэрбитигэр күүс-көмө буолбут күндү киһибитигэр махталбыт мунура суох.

Иван Никитич Баянов бу орто дойдуга 3 оҕо амарах аҕата, 10 сиэн, 15 хос сиэн эйэҕэс эһээтэ буолан уһун дьоллоох олоҕу дуоһуйа олорон барда диэн дууһабытын уоскутуна саныыбыт. Күндү кинибит олорон ааспыт олоҕо, киһи быһыытынан үтүө майгыта, олоххо дьулуура, үлэһитэ, үтүө аата-суола сүтүө суоҕа, үйэ саас тухары кэпсээн буолан биһиги сүрэхпитигэр өрүү тыыннаах буолуоҕа.

Төрөөбүт буора киниэхэ сымнаҕас тэллэх, суорҕан буоллун. Көмүс уҥуоҕа сытар томторугар күн чаҕылыйа тыктын, чыычаах ыллаатын, от-мас күөҕүнэн силигилии турдун. Аҕабытын, Эһээбитин тиһэх суолугар атаарар ыарахан күннэрбитигэр бары өттүнэн күүс-көмө буолбут дьоммутугар өссө төгүл махтанабыт.

Оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Таайбыт сырдык кэриэһигэр

(15.03.1932–30.10.2021)

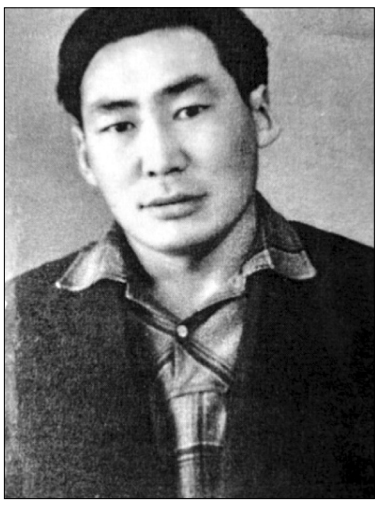

Убаастыыр, ытыктыыр таайбыт **НИКОЛАЕВ Петр Васильевич** 89 сааһыгар ыалдьан орто дойду олоҕуттан соһуччу баран сүрэхпитигэр оспот баас буолан хаалла.

Таайбыт Петр Васильевич 1932 с кулун тутар 15 күнүгэр Иванов Василий Николаевич уонна Маарыйа дьиэ кэргэттэригэр үһүс оҕонон күн сирин көрбүтэ.

Кырачаан Бүөтүр оҕо сааһа кэрэ көстүүлээх Буор дьиэ диэн алааска бииргэ төрөөбүт эдьиийин Татьяна Васильевнаны (улахан Татыынаныын), убайын Афанасий Васильевиһы (улахан Аппанаастыын), быраата Афанасий Васильевиһы (кыра Аппанаастыын) уонна балтын Татьяна Васильевнаны (кыра Татыынаны) кытта ааспыта. Кинилэр аҕалара Василий Николаевич Өҥөлдьө нэһилиэгэр биир убаастанар чиэһинэй киһи буолан сэбиэтинэн үлэлээбитэ. Онно уолаттар, ордук Бүөтүр аҕатыгар көмөлөһөн суруксуттуура, онон оҕолор Буор дьиэҕэ дьон-норуот ортотугар оҕо саастара үлэҕэ уһуйуллан ааспыта.

Төрөөбүт алааһыттан тэлэһийэн дойду тэбэр сүрэҕэр Москуба куоракка зоотехническай институкка ситиһиилээхтик үөрэнэн, зоотехник идэтин толору баһылаан төрөөбүт улууһугар Нөрбаҕа кэлиэҕиттэн бочуоттаах сынньалаҥҥа тахсыар диэри улуус тыатын хаһаайыстыбата сайдарыгар сыратын-сылбатын ууран туран үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Ол курдук: 1965-1983 сс. солбуллубат тыа хаһаайыстыбатын бэрэссэдээтэлэ, бастакы райсполком бэрэссэдээтэлэ; 1983-1987 сс. Сельхозотдел РК КПСС сэбиэдиссэйэ; 1987-1993 сс. Тыа хаһаайыстыбатын сүрүннүүр зоотехнига уонна исписэлииһэ; 1993-1997 сс. Улуустааҕы статуправление экэнэмииһэ.

"Бочуот Знага" уордьан кавалера, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, Нөрба оройуонун Бочуоттаах олохтооҕо.

Петр Васильевич олоҕун аргыһынаан Розалия Петровналыын ыал буолан бур-бур буруо таһааран икки оҕону күн сирин көрдөрөн үөрэхтээн үлэһит дьон бэрдэ гынан иппиттэрэ.

Биһиги таайбыт сытыары-сымнаҕас майгылаах, айылҕаҕа сылдьарын, айылҕалыын алтыһарын, оҕуруот олордорун туохтааҕар да ордороро. Олоҕун тиһэх күннэригэр диэри оҕуруотун, сибэккилэрин бэйэтэ көрөрө-истэрэ.

Таайбыт сырдык аата барыбытыгар сүрэхтэн сүппэт үтүө өйдөбүл буолан, үйэ саас тухары хаалыаҕа. Кини олорбут олоҕун, үлэтин-хамнаһын кэлэр кэнчээри ыччатыгар кэрэ кэпсээн оҥостон кэпсиэхпит, өрүү махтаныахпыт, ахтыахпыт.

Балта Мария Николаевна
Григорьева дьиэ кэргэнэ, сиэн быраата
Өҥөлдьө баһылыга Афанасий Николаевич Иннокентьев дьиэ кэргэнэ.

Бииргэ өр сылларга үлэлээбит кэллиэгэм, убаастыыр убайым, Дьаархан нэһилиэгин биир киэн туттар киһитэ, куукула тыйаатырыгар ис санаатын ууран бэриниилээхтик үлэлээбит СӨ култууратын туйгуна, культуура бэтэрээнэ, элбэх ырыалар аптардара

Юрий Афанасьевич ЕМЕЛЬЯНОВ

ыарахан ыарыыга ылларан олохтон барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Быраата Олег Андреев
уонна кини дьиэ кэргэнэ.

Өр сылларга Дьаархан кулуубугар, куукула тыйаатырыгар бэриниилээхтик, ситиһиилээхтик үлэлээбит кэллиэгэбит, СӨ культууратын туйгуна, культуура бэтэрээнэ

Юрий Афанасьевич
ЕМЕЛЬЯНОВ-Сиэн Төбөт

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн оҕолоругар, сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Ийэ буоруҥ сымнаҕас сыттык, суорҕан буоллун. Быдан дьылларга быраһаай...

Д.С. Жиркова аатынан НАуоСК,
куукула тыйаатырын,
олохтоох библиотека кэлэктиипэрэ.

Убаастыыр бииргэ үлэлээбит кэллиэгэбит, Дьаархан нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, СӨ культууратын туйгуна

ЕМЕЛЬЯНОВ Юрий Афанасьевич

ыарахан ыарыыттан Орто дойдуттан барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Дьаархан орто оскуолатын кэлэктиибэ.

Убаастыыр учууталбыт, кылааспыт салайааччыта, Дьаархан нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, СӨ культууратын туйгуна

Юрий Афанасьевич ЕМЕЛЬЯНОВ

бу хамсык кэмигэр оҕустаран хомолтолоохтук олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Дьаархан орто оскуолатын
2003 с. выпускниктара.

Ыкса ыалбыт, убаастыыр кэллиэгэбит, учууталбыт, аҕа табаарыспыт, СӨ культууратын туйгуна, Дьаархан нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо

ЕМЕЛЬЯНОВ Юрий Афанасьевич

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

Дьаархантан Федоровтар, Васильевтар,
Егоровтар, Антоновтар.

Оскуолаҕа бииргэ үөрэммит доҕорбут

ЕМЕЛЬЯНОВ Юрий Афанасьевич - Сиэн Төбөт

бу дьыл ахсынньы 1 күнүгэр ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын холбуубут.

Нөрба 1 №-дээх оскуолатын 1973 с.
бүтэрбит 10 "б" кылаас кэлэктиибэ.

Бииргэ үөрэммит доҕорбутугар Ритаҕа тапталлаах аҕата, убаастыыр учууталбыт, СӨ культууратын туйгуна, Дьаархан нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо

ЕМЕЛЬЯНОВ Юрий Афанасьевич

соһуччу ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Кылааһыҥ оҕолоро.

Убаастыыр аҕа табаарыспыт, ыкса ыалбыт

ЕМЕЛЬЯНОВ Юрий Афанасьевич

ыарахан ыарыыттан орто дойду олоҕуттан туораабытынан оҕолоругар Ритаҕа, Варяҕа, Юраҕа, сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар курутуйан туран дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Дьаархантан Спиридоновтар.

Дьаархан нэһилиэгин олохтооҕо, култуура бэтэрээнэ, өр сылларга доҕордоспут киһим

ЕМЕЛЬЯНОВ Юрий Афанасьевич

бу бүрүүкээбит хамсык ыарыыттан олус хомолтолоохтук биһиги кэккэбиттэн өлөн туораата. Чугас дьонугар, кыргыттарыгар, уолугар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Быдан дьылларга быраһаай, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

Мархаттан Ирина, Афанасий Моргусовтар.

Дьаархан нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, Саха Өрөспүүбүлүкэтин культууратын туйгуна, нэһилиэк Өрөгөйүн ырыатын аптара, Нөрба суруйааччыларын түмсүүтүн чилиэнэ, улаханнык убаастыыр киһибит

ЕМЕЛЬЯНОВ Юрий Аафнасьевич - Сиэн Төбөт

ыарахан ыарыыттан ахсынньы 1 күнүгэр олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, бары аймах-билэ дьонноругар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.

"Дьаархан нэһилиэгэ" МТ дьаһалтата,
нэһилиэк Сэбиэтин депутаттара.

Өр сылларга бииргэ үлэлээбит дьүөгэбит, киһи киэнэ үтүөтэ, сэрии тулаайаҕа, сүбэһит киэнэ маанылааҕа

Анфиса Лаврентьевна АЛЕКСЕЕВА

уһуннук ыалдьан күн сириттэн барбытынан балтыгар Ленаҕа, кини оҕолоругар, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Семенова А.Н., Семенова У.В.

Октябрьскай нэһилиэк олохтооҕо, күндү быраапыт, убайбыт

ПЕТРОВ Валентин Егорович

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн туораабытынан бииргэ төрөөбүттэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Ыар сүтүктээх кэмҥитигэр күүстээх санааланыҥ, киэҥ көҕүстэниҥ.

Антоновкаттан эдьиэй Өкүлүүнэ,
Захаровтар, Ивановтар.

Октябрьскай нэһилиэк олохтооҕо, тапталлаах быраапыт, убайбыт

ПЕТРОВ Валентин Егорович

бу дьыл ахсынньы 2 күнүгэр ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн аймахтарбытыгар, билэр дьоммутугар курутуйан туран биллэрэбит.

Антоновкаттан, Казахстантан
бииргэ төрөөбүттэрэ.

Тапталлаах күн-күбэй ийэбит, эйэҕэс эбэбит, үлэ бэтэрээнэ

ВАСИЛЬЕВА Светлана Михайловна

83 сааһыгар уһун ыарахан ыарыыттан Орто дойду олоҕуттан букатыннаахтык барбытынан билэр дьоммутугар, аймахтарбытыгар, ыалларбытыгар дириҥник курутуйан туран иһитиннэрэбит. Тапталлаах ийэбит сырдык мөссүөнэ өрүү сүрэхпитигэр баар буолуоҕа. Быдан дьылларга быраһаай, күндү киһибит.

Оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ,
Иудиннар, Михайловтар, Никифоровтар,
Симоновтар, Оконешниковтар,
Вакуловтар, Павловтар.

Бииргэ үөрэммит чугас дьүөгэбэр Любовь Николаевна Иудина тапталлаах ийэтэ, Антоновка нэһилиэгин олохтооҕо, тыыл бэтэрээнэ

ВАСИЛЬЕВА Светлана Михайловна

уһун ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, аймахтарыгар, чугас дьонноругар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ньурбаттан Ивановтар.

Чаппанда оскуолатыгар бииргэ үөрэммит кыыспыт, дьүөгэбит Юлия Николаевна тапталлаах ийэтэ, үлэ бэтэрээнэ, сэрии сылларын оҕото

ВАСИЛЬЕВА Светлана Михайловна

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Бииргэ үөрэммит оҕолоруҥ.

Бииргэ үөрэммит табаарыспыт Любовь Николаевна Иудина тапталлаах ийэтэ, Чаппандаттан төрүттээх Антоновка нэһилиэгин олохтооҕо, тыыл бэтэрээнэ

ВАСИЛЬЕВА Светлана Михайловна

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Чаппанда орто оскуолатын
1989 с. выпускниктара.

Өр сылларга ыалласпыт ыалбыт ийэтэ, ыкса дьүөгэбит

Светлана Михайловна ИУДИНА

Орто дойдуттан букатыннаахтык анараа дойдуга аттаммытынан тапталлаах оҕолоругар, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар уонна билэр дьонугар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

Быдан дьылларга быраһаай, күндү Светлана Михайловна! Сөбүлээн олорбут Антоновка буора сымнаҕас тэллэх, сылаас суорҕан буолуохтун!

Дьокуускайтан Анна Афанасьевна, Ян
Алексеевич Яковлевтар дьиэ кэргэттэрэ.

ООО УК "Ситим" кэлэктиибэ кэллиэгэлэрбитигэр Юрий Николаевич, Гурий Николаевич Иудиннарга, кинилэр дьиэ кэргэттэригэр тапталлаах ийэлэрэ, эбэлэрэ, хос эбэлэрэ

ВАСИЛЬЕВА Светлана Михайловна

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Коллектив Акушерско-гинекологического отделения, профком, администрация НЦРБ выражают глубокое соболезнование коллеге Иудиной Любовь Николаевне по поводу кончины горячо любимой матери

ВАСИЛЬЕВОЙ Светланы Михайловны

после тяжелой болезни.

Кэллиэгэбитигэр Попова Анастасия Викторовнаҕа чугас аймаҕа, тапталлаах абаҕата, Антоновка нэһилиэгин олохтооҕо

ПОПОВ Валерий Иванович

ыарахан ыарыыттан ыалдьан Орто дойдуттан барбытынан дьонугар, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

Нөрба оройуонун Баайга-дуолга
сыһыаннаһыларга уонна муниципальнай
атыылаһыларга кэмитиэтин кэлэктиибэ.

Өр сылларга Маалыкайга дьиэ тастыы олорбут истиҥник саныыр доҕорбут, улахан дьиэ кэргэн тапталлаах аҕата, эҥэтэ, кэргэнэ

МАКСИМОВ Степан Николаевич
(Ыстаппаанчык)

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн кэргэнигэр Галина Семеновнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр кутурҕаммытын холбуубут.

Ньурбаттан, Бүлүүттэн,
Дьокуускайтан Федоровтар.

Убаастыыр доҕорум

МАКСИМОВ Степан Николаевич

уһун ыарахан ыарыыттан бу орто дойдуттан туораабытынан кэргэнигэр Галинаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит

Саввиновтар.

Күндү тапталлаах күтүөппүт, элбэх оҕо амарах аҕата, элбэх сиэн эйэҕэс эҥэтэ, Маалыкай нэһилиэгин олохтооҕо

МАКСИМОВ Степан Николаевич - Ыстапаанчык

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан балтыбар, эдьиийбитигэр, тапталлаах кэргэнигэр Галина Семеновнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.

Күндү күтүөппүт уһун уугар төрөөбүт төрүт буоруҥ сылаас сыттык, сымнаҕас суорҕан буоллун, быдан дьылларга быраһаай!

Дьиикимдэттэн эбээ Мааппа, Степановтар,
Васильевтар, Дьокуускайтан Алгыстаана,
Ньурбаттан Саввиновтар, Николаевтар.

Бордоҥ нэһилиэгиттэн төрүттээх биир дойдулаахпыт, "Үлэҕэ килбиэнин иһин" бэлиэ хаһаайына, "Степан Васильев" аатынан сопхуос үлэтин бэтэрээнэ, Дьокуускай к. Маалыкай землячествотын, "Бордоҥ сүбэтин" актыыбынай чилиэнэ, элбэх оҕолоох ыал тапталлаах аҕата, эҥэтэ

МАКСИМОВ Степан Николаевич

бу дьыл ахсынньы 4 күнүгэр ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан дириҥник курутуйан туран кэргэнигэр, Бордоҥ Сүбэтин чилиэнигэр Галина Николаевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр кутурҕаммытын биллэрэбит.

Степан Николаевич үтүө-мааны майгыта, дойдутун, дьонун туһугар кыһамныыта, сатабыллаах үлэһитэ биһиги санаабытыгар өрүү баар буолуоҕа. Быраһаай, күндү Степан Николаевич!

Дьокуускай к. олорор биир дойдулаахтара,
"Бордоҥ Сүбэтэ" түмсүү.

Пенсионнай фонда кэлэктиибэ бииргэ үлэлиир кэллиэгэбитигэр Кулаковскай Александр Атосовичка кини тапталлаах аҕата

КУЛАКОВСКАЙ Атос Павлович

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн дириҥ кутурҕаммытын оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас дьонноругар, аймахтарыгар тиэрдэбит.

Күндү убайбыт, ытыктыыр таайбыт

ТОБОНОВ Владимир Христофорович

бу дьыл ахсынньы 5 күнүгэр ыарахан ыарыыттан суох буолбутун билэр дьонугар, доҕотторугар, аймахтарыгар дириҥник курутуйан туран иһитиннэрэбит.

Балтылара, быраааттара,
кийиттэрэ, күтүөттэрэ.

Күндүтүк саныыр убайбыт, быраапыт

Владимир Христофорович

бу дьыл ахсынньы 5 күнүгэр ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан бииргэ төрөөбүттэригэр Валяҕа, Маринаҕа, Катяҕа, Васяҕа, Андрейга дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Дьокуускайтан улахан убайдарын
Афанасий Ильич оҕолоро, сиэннэрэ.

Күндү быраапыт, Хорула нэһилиэгиттэн төрүттээх

ТОБОНОВ Владимир Христофорович

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан балтылардыгар Валяҕа, Маринаҕа, Катяҕа, быраааттарбытыгар Васяҕа, Андрейга дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ньурбаттан, Дьокуускайтан
эдьиийдэргит Семеновтар, Максимовтар,
Платоновтар дьиэ кэргэттэрэ.

Тапталлаах быраапыт, Нөрба куорат олохтооҕо

НИКОЛАЕВ Альберт Русланович
(Куутук)

эдэр сааһыгар соһуччу ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан кэргэнигэр Снежанаҕа, оҕолоругар, быраааттарыгар Рустамҥа, Толяҕа, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Быдан дьылларга быраһаай, быраапыт барахсан.

Антоновкаттан Васильевтар, Сеяловтар,
Ньурбаттан Семеновтар, Дьокуускайтан
Григорьевтар, Семеновтар, Григорьевтар.

Кылааспыт оҕотугар Руслана тапталлаах аҕата, төрөппүппүтүгэр Снежана Антоновнаҕа күндү кэргэнэ

НИКОЛАЕВ Альберт Русланович

уһун уутугар утуйбутунан дириҥ кутурҕаммытын тириэрдэбит. Дьиэ кэргэҥҥэ, аймах-билэ дьоҥҥутугар кытаанах тулууру.

А.А. Чусовской аатынан Ньурбатааҕы
техническэй лицей 9 "а" кылааһа,
төрөппүттэрэ, кылаас салайааччыта
Александра Валерьевна.

Күндүтүк саныыр эдьиийбит, саамай чугас киһибит, Маалыкайтан төрүттээх Дьокуускай куорат олохтооҕо

АФАНАСЬЕВА (ДОНСКАЯ)
Дария Самуиловна

ыарахан ыарыыттан биһиги кэккэбиттэн туораабытынан кэргэнигэр, аймахтарыгар, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Маалыкайтан Донскойдар,
Ньурбаттан Пахомовтар.

Генеральнай директор
Стручкова Н.М.
Кылаабынай редактор
Дорофеева Л.К.

НЬУРБА

Хаһыат Саха сиригэр сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэрин кэтээн көрүү Федеральнай сулууспатын Управлениетыгар (Роскомнадзор) 03.06.2020 с. регистрацияланна.

ПИ № ТУ 14-00551

Тэрийээччилэр:
Саха Республикатын Правительствота,
Саха Республикатын "Сахабэчээт" Государственнай автономнай тэрилтэтэ.
Таһааараччы: СР "Сахабэчээт" ГАУ

Таһааараччы аадырыһа:
677000 Дьокуускай к. Орджоникидзе уул. 31.
Редакция аадырыһа:
678450 Нөрба к. Ленин уул., 37.

Телефоннара:
Редактор-директор - 2-33-32.
Компьютернай отдела - 2-33-32.

e-mail: redakcia06@mail.ru

Хаһыат чэппиэргэ тахсар.

Индекс: ПИ 988
Тираж 664.
Объем 3 п.л.
Сыананата - 30 солк.
08.12.2021 с.